GECEYARISI MEKTUPLARI

SALÂH BİRSEL

GECEYARISI MEKTUPLARI SALÂH BİRSEL

ANI DİZİSİ
BAĞLAM

GECEYARISI MEKTUPLARI

SALÂH BİRSEL

BAĞLAM

Bağlam Yayınları/45
Anı/2
Birinci Basım, Kasım 1991

ISBN : 975-7696-30-7

Dizgi - Baskı Bayrak Yay. Mat.

BAĞLAM YAYINCILIK
Ankara Cd. 13/1
34410 Cağaloğlu - İST.
☎ : 513 59 68

Birinci Bölüm

1000 SELAM
1000 TEŞEKKÜR

Ben bu mektupları size dakikası dakikasına duyurmuyorum. Ama bütün bunlar zamanlarında, ah o hop-hop-hula zamanlarda, bir bir yazılmıştır.

Salâh Birsel

İstanbul, 28.7.55

Cevat (Özer),

Üç mektubunu da aldım. Merak etmeyin bana hayran olanların sayısı çok değildir. Gerçi bana yaklaşmak isteyenler çok olur, fakat kendilerine şiirlerinin kötü olduğunu açıkça söyleyince hemen uzaklaşırlar, hem de düşman kesilerek.

Size Antep'te de söylemiştim. Hayranlarım çok olmamakla beraber mektup yazmağa pek vaktim olmuyor benim. Siz benden cevap beklemeyin. Yazın, hep yazın bana. İçten mektuplara benim de ihtiyacım var.

Yenilik dergisinin ağustos sayısında (Alleben) diye bir şiirim var. Yani sizin oraların şiiri. Bilmem beğenecek misiniz?

Günlerinizi okumakla geçirin. Çok, çok okuyun. Çok okumakla benimle, öteki sanatçılarla bol bol konuşmuş, bol bol karşı karşıya gelmiş olursunuz.

İstanbula gelince biraz çalışmağa vakit buldum. Son baharda **Günlük** adıyla şimdiye kadar dergilerde yayınladığım yazıları kitap halinde yayınlayacağım.

Bayramınız kutlu olsun.

Ankara, 3 Mart 1970

Kardeşim Akşit (Göktürk),

Şubatta yazdığım mektubuma bugüne kadar bir cevap alamadım. Yoksa mektubumun biraz ukalaca yazılmış ol-

ması seni kızdırdı mı? Eğer böyle bir şey olduysa senden özür dilerim. Ben tabii İngiliz-Amerikan edebiyatını ancak Fransızca çevirilerinden izliyorum. Bu da beni verimli bir sonuca götürmüyor. Zaten senin yapacağın seçmelerin itirazsız kabul edileceğini bilirsin. Yalnız seçmelerin biraz daha yeni yıllardan yapılmasının çıkaracağımız özel sayının öteki yazılarıyla tutarlığı sağlayacağını sen de kabul edersin sanırım. Tabii yeni yazılarla neyi kastettiğimi açıklamak gerekecek. Biz özel sayının öteki yazarlarını saptarken daha çok İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya atılmış eleştirmenleri göz önünde tuttuk. Hatta bunlardan Eleştiri Özel Sayısı i'de yazıları olanlar varsa bunları almamaya çalıştık. Ama tabii bazı istisnalar oldu. Senin de seçtiğin yazarlar arasında istisnalar olması normaldir.

Bu arada Macar eleştirmeni Georg Lukacs'tan da vazgeçemediğimiz için Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yetişmiş kimi eleştirmenleri de kabul ettik. Bu bakımdan senin de başlangıç olarak 1920 yıllarını alman doğru olur sanırım.

Sana gereği yoktur ama Fransız kaynaklarında rastladığım bir iki eleştirmen adını (1920 sonrası) yapıtlarıyla birlikte yazmak isterim. Sen bunları belki gözden geçirmiş ve çevirmeye gerek bulmamış olabilirsin. Zaten ben de bu yazarların kitaplarını okumadığım için haklarında da pek bir şey bilmiyorum. Yani senin işine hiçbir biçimde karışmak istemem. Tekrar edeyim: İngiliz-Amerikan eleştirmenlerinden senin seçeceğin yazılar dergiye aynen girecektir. İzin verirsen Fransız kaynaklarından derlediğim isimleri yazayım:

William Empson / **Seven Types of Ambiguity** (1930)
Max Eastman / **The Literary Mind** (1932)
J.C. Ransom / **The New Criticism** (1941)
Warren-Wellek / **Theory of Literature** (1949)

William Empson / **The Structure of Complex Words** (1951)

Sewell / **The Structure of Poetry** (1951)

M.H. Abrams / **The Mirror and The Lamp** (1953)

C.S. Lewis / **An Experiment in Criticism** (1961)

Senin listende mevcut olduğu için I.A. Richard, T.S. Eliot'un adlarını anmıyorum.

Bir de Kanadalı Northrop Frye var. Bu yazarın **(Anatomy of Criticism)** adlı kitabı 1957 yılında yayınlanmış. Frye'in **(The Welitempered Critic)** gibi daha bir çok kitabı var. Bilmem sen Frye'ın bu özel sayıya girmesini doğru bulur musun? Ben de **(Eleştirinin Anatomisi)** adlı kitabının Fransızcası var. İstersen oradan bir parça çevirteyim.

Bir de Alman eleştirmenlerin Leo Spitzer'in İngilizce yazılmış kitapları var sanıyorum. Çünkü bu yazar 1936 yılından sonra Baltimore'da John Hopkins Üniversitesi'nde çalışmış yıllarca. Ama 1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nde de çalışan Leo Spitzer'in doğrudan doğruya Fransızca yazılmış yazıları da var. Ben istersen onlardan birini Fransızcadan çevirtebilirim.

Galiba bu mektubum da biraz ukalaca oldu. Senden yeniden özür diler, acele cevabını beklerim.

Ankara, 31 Mart 1970

Kardeşim Tahir (Alangu),

Biz **Eleştiri özel sayısı: II**'yi hazırlamaya başladık.

Senden ricam, bu özel sayıya yardımlarındır. Yani Alman eleştirmenleri konusunda.

Seninle bir gün İstanbul'da konuşmuştuk. **Eleştiri özel sayısı: I** yayımlanmıştı o vakitler. Sen Alman eleştirmenlerinin yazılarını toplayan bir kaç kitap bulunduğunu söylemiştin kendinde.

Bu kez bize yardımcı olursan çok memnun olacağız. Geçen özel sayıdaki eksiklerimizi bu sayıda tamamlarsak, okurlara iyi bir şölen çekmiş oluruz.

Ben Alman eleştirmenlerinden ve eleştiri yazıları yazan yazarlarından kimi adlar saptadım. Onları sana yazayım. Bunlar üzerinde bilmem sen ne düşünürsün? Bu adlardan kimileri alınabilir. Kimileri de alınmayabilir :

Ernst Robert Curtius
Leo Spitzer
Theodor W. Adarno
Lucien Goldman
Wilhelm Dilthey
Erick Auerbach
Vossler
Hugo Friedrich
Staiger
Friedrich Gundolf
Walter Benjamin
Thomas Mann

Bunlar benim Fransız kaynaklarından derlediğim adlar. Leo Spitzer gibi kimi yazarların da Fransızcaya çevrilmiş yazıları var. Doğal ki, sen bu listeye istediğin yazarı ekleyebilirsin.

Çevirileri kendin yapabileceğin gibi, İstanbul'daki Almanca bilen arkadaşlardan da yararlanabilirsin. Ancak işe başlamadan liste üzerinde bir anlaşmaya varmalıyız.

Bunlara Macar eleştirmeni Georg Lukacs da eklenebilir. Lukacs'ın yazılarının Fransızca çevirileri var bende. Ama Almancasından çevirmek daha doğru olur sanırım.

Bu konudaki düşüncelerini bana bildirirsen memnun olurum.

Hoşça kal. **Türk Dili**'ne yazılarını da bekleriz.

15.6.1970

Kardeşim Akşit Göktürk,

«Siegfried Lenz»in yazısı geldi. Çok teşekkürler. Yazı Kurulu da çok beğendi.

Eleştiri Özel Sayısı işi sen gidince biraz yattı sanıyorum. Cevat Çapan'dan hiç mektup gelmedi. Yalnız Bülent Aksoy Lionel Trilling'in «Geçmişi Görme Duyusu» adlı yazısını gönderdi. Celâl Üster de Edmund Wilson'un «Edebiyatın Tarihi Yorumu» yazısını gönderdi. Nur Deriş'den de iki çeviri geldi. Biri Stephan Spender'den (Genç Şair), öteki de T.S. Eliot'dan (Şiirin Toplumsal Görevi).

Üç hafta önce de Taciser Ulaş'tan bir kart aldım. Bana özel sayının hangi ay çıkacağını soruyor ve iki çeviri hazırlıyorum diyordu. Ben cevapta hangi çevirileri hazırladığını sordum ama daha bir karşılık gelmedi. İşte durum bu. Sen oradan işleri yoluna koyar bir iki çeviri de yapıp gönderirsen memnun olurum. Almanca'dan da yapılacak çeviriler makbule geçer.

Gözlerinden öperek.

Adresi Gottlieberstr. 56a.
775 KONSANTZ
ALMANYA

Ankara, 16 Haziran 1970

Sayın Tahsin Yücel,

Türk Dili'nin eleştiri özel sayısı için gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederim. Yazınız eleştiri özel sayısında yayımlanmak üzere ayrıldı. Ancak özel sayı eylülde değil ocak 1971'de çıkacak.

Özel sayıda Rus formalistlerine yer vermeyi biz de düşündük. Biliyorsunuz Tzvetan Todorov'un **«Théorie de la**

littérature/Textes des formalistes russes» adında yayımladığı bir kitapta Rus formalistlerinin eleştirileri bir araya getirilmiştir. Biz o kitaptan birkaç yazı çevirtmek düşüncesindeyiz. Siz bize Ramon Jacobson'un yazısını çevirmek isterseniz memnun oluruz. İsterseniz Chklovski, Eikhenbaum, Tomachevski, Propp, V.V. Vinograd gibi eleştirmenlerden bir ikisinin de yazısını daha çevirebilirsiniz.

Roland Barthes'a gelince... Bilmem Roland Barthes'dan da çevirmeyi ister misiniz? Biz Roland Barthes'ın **«Sur Racine»** adlı yapıtından bir parça çevirmeyi düşünmüştük. Çünkü Jean Paul Weber'in **«Néo-critique et Paléo-critique** adlı yapıtıyla Raymond'ın **«Nouvelle Critique ou nouvelle imposture»** adlı yapıtından da birer parça vermeyi yeğlemiştik. Bu kitaplarda Roland Barthes'ın **«Sur Racine»** adlı yapıtından söz açıldığı için «Yeni Eleştiri» konusunda yapılan tartışmaları aşağı yukarı verebileceğimizi kestirmiştik. Ama Roland Barthes'dan başka bir parça daha seçilebilir. Örneğin **«Critique et Vérité»**den yapılabilir bu seçme. Nedir, böyle bir parça yerine bir eleştiri yazısının tümü de çevrilebilir. Çünkü bir yerde, parçalar yeterli olmuyor.

Onun için siz Roland Barthes'ın bir yazısını peylediyseniz onu bize çevirebilirsiniz.

Selâmlar - saygılar.

Not Dergide Yabancı Yayınlar'ı Cemal Süreya hazırlıyor. Ramon Jacobson onun yazısında anılıyordu.

İkinci Not: Alman Dili ve Ed. bölümünde bilmem bize yardım edenler bulunabilir mi? İşte birkaç yazar:
Ernst Robert Curtius, Dilthey, Theodor W. Adorno, Leo Spitzer, Erick Auerbach, Hugo Friedrich, Walter Benjamin, Vossler, Staiger, Gundolf.

29.6.1970

Kardeşim Akşit Göktürk,

Sana 15.6.1970 günü bir mektup yazmıştım. O mektubumdan sonra Taciser Ulaş'tan bir cevap geldi. Taciser Ulaş verdiği cevapta I.A. Richards'dan «Poetry and Belief» ve Yvor Winters'den «Preliminary Problems» adlı yazıları çevirmekte olduğunu ve Ağustos sonundan önce bize göndereceğini yazıyor. Demek ki, bunlarla elimizdeki yazıların sayısı altıya çıkmış olacak. Bu arada sen de işi biraz omuzlarsan memnun olurum. Belki sen oradan Cevat Çapan'a da yazarsın. Hoşça kal. Sevgiler, selâmlar.

13.7.1970

Kardeşim Akşit Göktürk,

İlgine çok teşekkür ederim. Yeni çeviri oldukça sana haber veririm. Northrop Frye'den çevirdiğin «Edebiyatta Ütopya Türleri» adlı yazın çok ilginç. Onun tamamının özel sayıya konması doğru olur. Sen de çevirmek istediğine göre çeviriyi tamamlayıp gönder lütfen. Zaten Northrop Frye'in **Anatomy of Criticism** adlı kitabının en ilginç yazısı (Anaörnekler Eleştirisi: Mitoslar Kuramı) adını taşıyor. Yalnız bize gönderdiğin çeviride 2. 4. 5. 6. sayfalarda Utopya Romansı sözü geçiyor. Bu romansı neyin karşılığı kullandığını bilmiyorum. Buna bir göz atıver istersen. 3. sayfada da yerküre, 8. sayfada da kurucu edebiyatçı sözleri var. Bunlara daha iyi karşılıklar bulunamaz mı? **Science-fiction** terimini de bilim romanı diye karşılamışsın. Bilmem buna da başka bir karşılık bulunabilir mi? Şimdilik William Empson'dan da hiçbir çeviri gelecek gibi değil. Ondan da bir çeviri gönderirsen memnun olurum. Almanya'da günler nasıl geçiyor. Hoşça kal. Sevgiler, selâmlar.

13.7.1970

Sayın Tahsin Yücel,

16 Haziran günlü mektubuma cevap alamadım. Hangi çevirileri yapacaksanız bunu bize bildirirseniz memnun olurum. Biz de böylece o yazarları ve yazıları çevirtmemiş oluruz, bir başkasına.

Sözü geçen mektubumda Alman dili ve edebiyatı bölümünde bize yardım edeceklerin bulunup bulunamayacağını da sormuştum. Bu arada Prof. Macit Gökberk Alman edebiyatından yapılacak çevirileri yönetme işini üzerine aldı. Eğer Alman edebiyatından çeviri yapmak isteyenler varsa bunların Prof. Macit Gökberk'le ilişki kurmasını rica ederim. Mektubunuzu beklerken selâmlarımın ve sevgilerimin kabulünü dilerim.

16 Temmuz 1970

Sayın Tahsin Yücel,

12 Temmuz günlü mektubunuzu aldım. Ben de bir gün önce size mektup yazmıştım. Eğer bir gün daha sabredeymişim, sizi gereksiz bir mektupla rahatsız etmiyecekmişim.

Mektubunuzdan sizi çokça yorduğumu anlıyor ve özür diliyorum.

Öneriniz yerindedir. Barthes'dan başka bir çeviri çevireceğinize **Varlık** ya da **Cep** dergisinde (doğrusu o çeviriyi ben de görmedim) yayımlanan «Eleştiri Nedir» adlı yazıyı göndermeniz iyi olur. Böylece belki Picard'ın Barthes'a verdiği cevaptan da bir parça çevirmek isteyebilirsiniz.

Çevireceğinizi haber verdiğiniz Jacobson'un «Du réalisme artistique», Vinogradov'un «Des tâches de la stylistique» yazılarına şimdiden teşekkürler. Chklovski'nin «L'art comme procédé» adlı yazısı da özetlenerek çevrilebilir. Bu-

nun çevirisini de ister kendiniz yapar, ister başkasına yaptırırsınız. Ama biz elbet sizin çeviriyi yeğleriz. Berker Vardar'ın Barthes'dan çevirdiği parçaları da yayınlamak isteriz. Gönderirse memnun oluruz ancak. Bu da, Barthes'den başka çeviri yapmamak ve sizin adı geçen dergilerden birinde yayınladığınız çeviriyle yetinmek kararımızı pekiştirmiş olur.

Macit Gökberk iki gün önce Ankara'da idi. Onunla Almanca üzerinde tam bir anlaşmaya vardık. Macit bey yeni bir liste hazırlamış, daha çok yeni eleştirmenlere yer veren bir liste. Buna büyük bir sevinçle katıldık. Benim hazırladığım liste, siz de anlamışsınızdır, Fransız kaynaklarından yararlanılarak düzenlenmişti. Bir önceki mektubumda dediğim gibi sizin çabalarınız sonunda Almanca'dan çeviri yapmak isteyenler olursa onları lütfen Macit beye duyurur musunuz?

Yardımlarınıza yeniden teşekkür eder, Picard'ın cevabını da çevirip çevirmeyeceğinizi bildirmenizi rica ederim.

Hoşça kalın.

14.9.1970

Sevgili Akşit,

Utopya yazısının geri kalan bölümleri de geldi. Bunun için bin teşekkür. Bu arada Taciser Ulaş'tan I.A. Richards'ın «şiir ile inanç», Yvor Winters'den «Ön sorunlar» adlı iki çeviri de geldi. Şimdilik İstanbul'dan beklediğimiz başka birşey yok. Bu arada Tahsin Yücel de «Yapısal Eleştiri» adlı bir yazı gönderdi. Tahsin Yücel Jakopson, Vinogradov ve Chklovski adlı Rus formalist eleştirmenlerinden de çeviriler yapacak. Bir de Barthes'tan çevirisi varmış. Berke Vardar da yine Barthes'tan çevirdiği bir iki parçayı gönderecekmiş. Görüyorsun ki, bunların arasında William Empson'un yazıları yok. Artık bunu da senden bekleyeceğim. Özel

sayı her halde yıl başından sonra çıkar. Ağustos sayısında yayınlanan çevirinin ücretinin T. İş Bankası Galatasaray Şubesi 37361 numaralı hesaba gönderilmesini muhasebeye bildirdim.

Gözlerinden öperim.

Ankara, 15 Haziran 1971

Sayın Doktor Rüştü Ergun,

1 — «La défense de Tartufe» sözü Fransızca'da hem «Tartufe'ün savunması», hem de «Tartufe'ün savunulması» anlamlarına gelir. Max Jacob'un kitabında sözü geçen kitap **Turtufe'ün Savunulması** olmak gerekir, yoksa Tartufe'ün kendi kendini savunmsı değil. «Dinledim» sözü için de «j'ai assisté» denebilir. **Assister** (Bulunmak, hazır bulunmak, orada bulunmak) anlamlarına gelirse de bir Fransız sizin istediğiniz tümceyi söylemek için **assister** fiilini kullanır sanırım. Elbet başka fiiller de kullanılabilir. Burada assister'nin sadece bir anlamı üzerinde durduğumu da anlamışsınızdır. Bu fiilin **yardım etmek** anlamı olduğunu da bilirsiniz. Asistan sözü de bu kökten gelir.

2 — Deyimleri Türkçeleştirmek o kadar kolay olmuyor. Kimi zaman hiç olmuyor. «Dört başı bayındır» başarılı bir özleştirmedir. Ama «**Genç Bir Şaire Öğütler**»in 23. sayfasında yer alan (okka) sözcüğü yerine kilo demenin, ne denli doğru olabileceği tartışılabilir.

3 — **Genç Bir Şaire Öğütler**'i ben 17-18 yıl önce çevirdim. O zamanlar mazmun karşılığında öz Türkçe bir karşılık yoktu sanırım. Ben de bir karşılık bulabilirdim ama bulmamışım. İnsan bir de yazının anlaşılmasını istiyor. Öz Türkçe sözcükleri çokça kullanmak kimi zaman anlamı karanlıkta bırakıyor. Nedir, alışkanlıkları da gözden uzak tut-

mamak gerek. Kimi zaman bir sözcükten ayrılmaya gönlümüz katlanmıyor ama, zamanla o sözcükten soğuyup, onun yeni karşılığını kullanabiliyoruz. Ben «kelime» sözcüğünü uzun bir süre atamamıştım. Ama şimdi attım sanıyorum. Bakın mektubumun başında «fiil» sözcüğü de geçti. Oysa bunun yeni bir karşılığı da var. Belki gelecek mektubumda fiil sözcüğünü de artık kullanmam. Diyeceğim, sadece okurları değil, kendimizi de yeni sözcüklere alıştırmak zorunda kalıyoruz.

4 — Benim bir şiirim şöyle başlar:
Halbuki odayı dolaşılmaz hâle koyan masadır

Sanımca 20 yıl önce yazılmıştır bu şiir. O zamanlar (Halbuki)yi kullanıyormuşum ki (Halbuki) demişim. Kısa bir süre sonra (Halbuki) yerine (Oysa ki) demeye başladım. Sonra da (ki) yi atarak sadece (Oysa) dedim. Nedir ki, ne var ki, şu var ki, sözlerindeki (ki) de aynı serüveni izledi. Şimdilerde bunları (ki)siz kullanmayı yeğliyorum. Yoğun, daha yoğuna doğru gitmek gereğine inanmamdan geliyor bu.

5 — **Günlük**'teki (kovalamıştım) sözüne gelince. Bunun anlamı elbet sizin dediğiniz gibidir. Burada bu sözcüğü kullanmam öz Türkçe bir sözcük kullanmak isteğinden gelmiyor. Bunu benim, yazılarımda **ironi**'ye, **humour**'a çokça yer ayırmama bağlamanızı rica edeceğim.

6 — 34. sayfanın başındaki (Flaubert olsun) sözünden sonra (Proust olsun) sözü gelecektir. Bu, ne yazık, bir dizgi yanlışıdır.

(Bakın burada da ne yazık ki'nin ki'sini atıp, sadece «ne yazık» dedim.) Sözcükleri elverdiği kadar kısaltmalı, azaltmalı. Ama bu da çok yorucu bir iş. Bir kitabı yeniden yazmak kadar çaba gerektiriyor. Çokluk ta istediğimizi elde edemiyoruz. Geçenlerde **Günlük**'ü ilerdeki bir baskısına

hazırlamak için, baştan sona okudum bir kez. Fazlalıklar buldum diyemiyeceğim ama, sözcüklerin çoğunun eskidiğini gördüm. Kimilerini değiştirdim, kimilerini de, sayfa üzerinde yer kalmadığı için bırakmak zorunda kaldım. Bir yapıt, bitmemişlikten kolayca kurtulamaz.

7 — Evet (o denli) sözcüğünü ben (o türlü) karşılığında kullanmışım. Sanımca (denli) sözcüğünde böyle bir anlam var. Belki de o zamanlar ben o anlamı katmışımdır. Son yıllarda bu sözcüğü pek kullanmaz oldum. Onun için artık onun üzerinde bir sav ileri süremiyeceğim. İnsan sözcükleri zaman zaman çok kullanıyor, ya da hiç kullanmıyor.

8 — İki ne'den sonra tümcenin elbet (burada da «elbette» demiyorum.) olumlu bitmesi gerekir. Söylediğiniz tümcede (değildir) sözcüğü ne'lerden bir hayli uzak düştüğü için (geçmiş değildir) yerine (geçmiştir) demek okurları yanıltabilir. Yeni yaptığım düzeltmelere baktım, o tümceyi olduğu gibi bırakmışım. Sizin uyarmanız üzerine tümceyi gene olumsuz olarak bıraktım ama, içindeki (ne)leri attım:

«Ama nedir, bu serüvenler Amanvermez Avni'nin, Fakabasmaz Zihni'nin başından da geçmiş değildir.»

9 — **Hizmetçiler** çevirisinde bir aksaklık yok sanırım. Claire'nin konuşurken gene Claire'den söz etmesi evin bayanının taklidini yapmasından ileri geliyor. Anlamakta zorluk çekilmesi olağandır. Ben de çevirirken çok zorluk çekmiştim. Yazar hiçbir açıklamada bulunmadığı için doğuyor bu karışıklık.

10 — **Cumhuriyet**'in Nisan 1971 Sanat eki'nde «Şikago Mezbahası» adında bir denemem çıkmıştı. Bilmem onu gördünüz mü? **Türk Dili**'nin de Aralık sayısında (1970) «İnsan Hakları» adında başka bir denemem yayınlandı.

Hoşça kalın.

Ankara, 30 Ocak 1973

Nevzat (Üstün),

Haydar Haydar için söylediklerine bin teşekkür. (*)

Ben elbet toplumcu, yergici bir ozanım. Bunu eski kitaplarım da koyar ortaya. Ama artık şiir kitaplarının okunduğunu, şiirin sevildiğini sanmıyorum ben. Şiir yazanlar da şiir yazmak için kendilerini sıkıya sokmuyorlar. Bir iki uyduruk sözü yanyana getirdiler mi, iş oldu bitti sanıyorlar. Nedir, kendilerini toplumcu ozan diye ilan etmeyi yeterli buluyorlar. Okurlar da buna eyvallah diyor. Çünkü onların da şiir okumaya vakti yok. Şiire bakıp, bir ozanın toplumcu mu değil mi olduğunu araştırmadan «Ben toplumcu ozanım» diyen sahtecilerin ardından gidiyorlar.

Güzeldir toplumcu ozan olmak, şiirini toplumun sesine göre ayarlamak. Ama her şeyden önce şiir yazmak gerekir. Diyeceğim, bir ozanın «toplumcu ozan» adına ulaşabilmesi için ilkin «ozan» adına ulaşması gerekir. Yoksa Bekçi Memo, Makasçı Rafet, Sucu Metin, Kahveci Tekin, Lostromocu Hasan da toplumcudur. Bunların ozan diye anılabilmesi için «ozan» olması gerekir.

Henry Miller'i ben de çok severim. Miller'i sevmeyenler onu okumayanlar. Ciddi bir yazar okumaya katlanamayanlardır. Miller ciddi yazarların peygamberidir. Gerçek edebiyatı gerçekleştirmek için çırpınır. Onun için sana «Senin gibi bir adam Henry Miller'i över mi?» deyenler benim yukardan beri söylediğim sözleri doğrulmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Bunlar en hafif deyimiyle M. R. gibi 1 numaralı edebiyat düşmanlarıdır. Senin bu kuru gürültüye pabuç bırakmıyacağını bilirim.

Yapılacak şey, senin mektubunda söylediğin şeydir: Bunlara kulak asmadan yazmak, çok çok yazmaktır.

(*) Bak: N. Üstün'ün 19.1.1973 günlü mektubu, s. 113.

Türk Dili'nin şubat sayısında benim bir denememi daha okuyacaksın: Şiir ve Cinayet. Bilmem o da hoşuna gider mi? Gidecek mi?

Hoşça kal.

Not: Mektubunu 23 ocakta aldım. O gün yıllık ödentini ödedim Dil Kurumu'na. Alındısı ilişiktedir.

Ankara, 7 Mayıs 1973

İki gözüm Günel (Altıntaş),

Günlüğün küçük bir parçasını bir dergiye kaçırdıktan sonra kalanı sana gönderiyorum. Birtakım huysuz sanatçıları yönetmekte gösterdiğin başarıdan sonra (Değinmeler'den çıkardım bunu) beni kolayca bağışlayacağını umarım.

Değinmeler'de evlilik için söylediklerin hoşuma gitti. Nedir, insan bunları evlenmeden önce değil de, evlendikten sonra söylüyor.

Yazı yazmayan aydın kalmadığına değinmen de çok yerinde. Doğrusu çağrına kimsenin koşabileceğini sanmıyorum. Yarı aydınlar, çeyrek aydınlar bile kurtlarını dökmeden yapamıyorlar.

Yazıyı göndermekte biraz geciktim. Burada değildim çünkü. Bir hafta İzmir dolaylarında sürttüm. Bu sayıya yetişmezse ne gam!

Hoşça kal. Halil İbrahim Bahar'a selâm. Nihat Ziyalan'ı görürsen ona da selâmımı sarkıtabilirsin. Ama **Soyut**'un son sayısındaki yazısını beğenmedim. Gerçi bir ara beğenir gibi oldum ama, sonradan ıvır zıvır ozanları da yazısında andığı için yazıyı yüzüstü bırakıverdim. Bence bir insan kalemi eline aldı mı, dostluklarına bağlı olmamalı. Dostlar insanlara en çok yazılarda kazık atar.

Buna karşılık Demir Özlü'nün yazısı çok hoşuma gitti.

Bir yazarın elinden çıktığı hemen belli oluyor. Gerçi Özlü bir yerde yazarlığa karşı çıkar gibi oluyor ama «Edebiyatın topluma yararı sorunu yeniden düşünülebilir» demek'e gene gerçekle yazarlığı bir arada yürütmek gereğini duyduğu anlaşılıyor.

Evet hoşça kal.

Ankara, 9 Mayıs 1973

İki gözüm Atilla Özkırımlı,

Mektubun yüreğime soğuk su serpti. Sana kırılıp da mektubunu alınca kırgınlığım geçtiği için değil. Yok böyle bir şey. Sana hiçbir kırgınlık duymuş değilim. Ama senin benden uzak durmak istediğini sandığımı söyleyebilirim. Mektubun bu sanının boş bir kuruntudan başka bir şey olmadığını anlattı bana. Onun için mektubuna ve sana teşekkür ederim.

Yaşarken elde edilebilecek, elde edildikten sonra da korunabilecek şeylerin en güçü dostluktur kanımca. Gerçi iki kişi arasında, en yakın iki kişi arasında kurulan şey dostluk mudur, o da çok su götürür ya, neyse biz gene dostluğun önemli bir şey olduğu üzerinde direnelim. Yoksa, insan Sokrates gibi «Dostlarım, dostluk diye bir şey yoktur» dedi mi dünyada yapyalnız olduğunu açığa vurur ki yalnızlık bir yerde güçsüzlüktür. Ama bir yerde de güçtür, başarıdır, utkudur.

Senin ikiyüzlülükle suçladığın kişilerin ikiyüzlülüğünü ben de bilirim. Senden önce bilirdim. Zamanla kanım değişmemiştir. Zaten onlara inanmış olsaydım sana hiçbir türlü yanaşamazdım. Bu arada sana yaklaşmamın onlar katında öfke uyandırdığını da burada açıklamak isterim. Ama ben kimsenin öfkesine inanmam, büyük sözcükler kullanacağım, doğru bellediğim yolda yürümekten bir an geri kal mam.

Senin suçlamadığın kişiler arasında da vardır ikiyüzlüler. Bunları da sen zamanla anlayacaksın. Zaman her şeyi anlatıyor. İkiyüzlüler bile birbirlerinin ikiyüzlü olduklarını zamanla anlıyorlar.

Toplum kitabevi'nde seninle karşılaştığımız zaman çok bir şey konuşmadık. Doğru bu. Ama bunu benim sana karşı olan davranışımın değiştiğine vermemelisin. Olan şudur: Ben de bana uzak kalmak isteyen birinin duygu ve davranışına saygı göstermek istemişimdir.

Ben o güne kadar seninle hiçbir biçimsel davranışa yer vermeden sürdürmüştüm ilişkilerimi. O gün sen de bana kolayca her istediğini söyleyebilirdin. Ben yaşamım boyunca birtakım çalımların, böbürlenmelerin, yukardan bakışların içinde olmadım. Bana kimileri «Salâh bey» diyor. Sen de mektubuna öyle başlamışsın. Ben sana sadece «Salâh» denilmesini isterdim. Ama işte olmuyor. «Salâh bey» ya da «ağabey» diyorlar ve bunları diyenlerin çoğu daha köşeyi görmeden benim için en haksız, en yakışıksız sözleri kullanmaktan geri kalmıyorlar.

Bununla sen böyle yapıyorsun demiyorum. Ama var böyleleri. Kimileri de benim bu türlü sözlerden hoşlandığımı sandıkları için kullanıyorlar bu içtenliksiz lâfları.

Mektubun beni de konuşturttuğu için memnunum. Sana karşı duygularım ilk tanıştığımız günkü gibidir. Hoşça kal. Kurumun önünden geçersen bana da uğramayı unutma. Hiç değilse İstanbul'a gitmeden yolunun Kurum'dan geçmesine çaba göster.

Ankara, 8 Haziran 1973

Sevgili Burhan (Arpad),

Öykün **Türk Dili**'nin temmuz sayısında yayınlanacak. Ama «Haziran 73 sayısında çıkan iki öyküyü okuduktan sonra Yazı Kurulunun beni de yayınlanabilir bulmuş olaca-

ğını sanıyorum.» sözünü pek anlamadım. Bu sözü hemen hemen herkes söylüyor. Yazısı yayınlanan da yayınlanamıyan da... Eğer bu sözlere kulak vermek gerekirse **Türk Dili**'nin boyuna kötü öykü yayınladığına inanmak gerekecek. Böyle olunca da bu sözü söyleyenlerin de kötü öykü yazdığı sonucu çıkmış olacak ortaya. Doğrusu ben **Türk Dili**'nde çıkan öyküleri savunmak isterim. Elbet onların arasında kötüleri de vardır ama, çokluk belli bir düzeyin üstündedir.

Neyse, asıl söyleyeceğim bu değil. Ben 50 yılda Türk öyküsü yazısından açacaktım. Bu yazı şimdiye değin kimseye verilemedi. Verilmesi için çalışıyoruz, ama böyle ciddi yazıları yazmaya çokları yanaşmıyor. Ama sonunda elbet birini bulacağız. Yalnız yazı yazılırken yazara benim buyruk verecek durumda olmadığım gibi, yazı bittikten sonra da yazı üzerinde kalem oynatma yetkim olmayacağını kesin olarak bilmelisin. Benim Yazı Kurulundaki oyum da beş oydan biridir. Bütün oy bende olsaydı, senin istediğin şeyi memnunlukla yapardım. Netekim kendi yazım üzerinde kimsenin oyu olmayacağı için senin o adını andığım yazıyı yazdım.

Ama yazarlarımızı biliyorsun, hepsinin burnu havada. İyileri kadar kötüleri de ortanca dağları ben yarattım diye dolaşıyor aramızda. Geçen yıl **Ulus** gazetesinin edebiyat sayfasında senin yazının altına düşülen notu hatırlasana. Benim yazarlara etkim olsaydı herhalde o notu koydurtmazdım. O not senden çok beni hedef almamış mıydı? Başka bir soru sorayım: **Türk Dili**'nde **Haydar Haydar** üzerine şöyle dört dörtlük bir yazı yayınlandı mı? Eleştiri şöyle dursun, ellerinden gelse benim, bizim yazılarımızı koymayacaklar. Bunu yeni bir kuşak adına yapıyorlar ama, temelinde düpedüz kıskançlık, yeteneksizlik yatıyor.

Sen şunu bellemelisin ki, benim gücümün yettiği yerde ben haksızlık yapmam, haksızlık yapmamak için elim-

den geleni esirgemem. Ama bir yerde ben de ancak kendi yazılarıma söz geçirebiliyorum ancak.

Yalnız sen ne diye telâşlanıyorsun? Bakalım yazıyı yazacak olan yazar belki senden çok övgülü sözlerle lâf açar. Gerçi bu işlerin bizde ne kadar üçkâğıtçılığa dayandığı bilinen bir şey. Ama ben ne yapabilirim. Sen benim **Türk Dili**'nde «Yatmış Aslan Durumu» adlı yazımı okudunsa bu işlerin düzeltilmesi için hiç kimsenin gücünün yetmeyeceğini anlamışsındır.

Hoşça kal. Benden benim yapabileceğim, benim gücümün içinde olan şeyler istediğin vakit bunu dakika yitirmeden yerine getireceğime inanmanı diler, gözlerinden öperim. Elin itine ben nasıl söz geçirebilirim?

Ankara, 19 Haziran 1973

Sevgili Behçet (Necatigil)

Sana biraz geç karşılık veriyorum. Birtakım sorunların sonuçlanmasını bekledim.

Atatürk Şiirleri basımevine verilmiştir. Prof. Schimmel'in kitabı için yazdığın yazı da Yazı Kurulu'ndan geçti. Dizildi. Ağustos sayısında yayınlanacak. Bu sayıya koyacaktık. Oğuz Kâzım Atok'un **Zebra** üzerine bir eleştirisini bu sayıya koymayı yeğledik. Bunu sen de yeğlersin sanırım.

Zebra için Muzaffer Uyguner de bir yazı yazmıştı. Ama Oğuz Kâzım Atok'un yazısı daha önce gelmiş ve Yazı Kurulu'ndan geçmişti. Yazı Kurulu bir kitap üzerine sadece bir yazı yayınlanması için ilke kararı aldığından Muzaffer'in yazısı kaldı.

Zebra'ya çok teşekkürler. **Zebra**'nın tadını gençler de anlayacaktır. Ama biraz olgunlaşmalarını beklemek gerek. Gençler hep kendi arkadaşlarının, yaşıtlarının şiirlerini se-

verler. Hanyayı Konyayı anlamaları yaşla olur. Yaş denilen şey de istesek de, istemesek de kendi gücünü kabul ettirir.

Ben de Türk Dil Kurumu'nda finişe geçtim. Bir daha görev mörev, bunların ardından koşmıyacağım. **Türk Dili**'nin bu sayısında «Yapısalcılık» üzerine bir özel bölüm bulacaksın. 30 sayfasını aldı derginin. Ama iyi bir yazar seveceğini umarım. Bu özel bölümleri de finiş için düşünmüştüm. Gerçi Yazı Kurulu biraz direndi ama, sonunda onlar da bu özel bölümlerin iyi bir şey olduğunu anladı. İşte görüyorsun anlamak, her zaman için birtakım zorluklardan, bir takım hendeklerden sonra gerçekleşiyor.

Senden **Türk Dili**'ne şiir de beklerim. Hiç değilse finişimde senin şiirlerin bulunsun.

Hoşça kal, benim Cambazhane kralı Zebra'cığım.

Not: Belki anımsayacaksın, 1943'lerde sana yazdığım bir mektuba «Ben bir hayvanım» diye başlamıştım.

Ankara, 2 Temmuz 1973

Günel (Altıntaş),

İşte sana bir sürü ıvır zıvır. Ondan bir sayılık yazı çıkar sanırım. İkincisine gücüm yetmedi. Yorgunum. İki gün sonra Ören'e gideceğim. Ama orada da çalışmak bekliyor beni. Bir yıldır bir sürü fiş çıkardım. Edebiyat kahveleri için bir yazı yazacağım. Bu belki bir kitap olacak. Çünkü anılar da karışacak içine. Ama belki de hiçbir şey yazamadan geri dönerim. Ne yapacağımı şimdiden kestiremem. Dönünce sana yine bir şeyler yollamaya bakarım.

Sana Haşet'ten mektup yazan kişinin adını soracaktım İstanbul'da unuttum. Yoksa bir kız mı o? Senin mektubundan sonra Haşet'e her gidişimde bir kız gözlerini dikkat çekecek biçimde benden kaçırıyor hep. Orada da ondan baş-

ka çalışan kız yok sanırım. Ama güzel kız. Yazdıkları helâl olsun. Bak, mektubu yazan erkek dersen bozulurum buna. Hiç gereği yoktur bir erkeğin böyle densizlik etmesine. Yazı yazacaksa yazsın. Ama bizde yazı yazamıyanlar işin kolayını bulmuşlar: yazanlara çatıyorlar. Çatıyorlar ya, öte yandan senin yazılarından aşırmalar yapmaktan da geri kalmıyorlar. Ne yapalım, olur böyle şeyler. Kimileri de yazarların sırtından geçinecektir.

Hoşça kal. Mehmet Seyda'ya çok selâm.

Kara yazla aranız nasıl?

Ankara, 9 Eylül 1973

Kardeşim Zühtü Bayar

Öykün **Türk Dili**'nin Ekim sayısında yayınlanıyor. Geciktiği için özür dilerim. Çok öykü vardı elde. Sonra biliyorsun bizde her söz Yazı Kurulu'nundur.

Ben bu ay sonunda Yayın Kolu Başkanlığından da ayrılmak istiyorum. Kendimi iyice edebiyata vermek için. Sonra 13 yıl Kurum'un Yayın Kolunu yönettim. Bu da az şey değil. Düşünülürse, ömür törpüsü. Biraz da genç arkadaşlar çalışsın. Onların yapacağı şeyler daha çoktur elbet.

Yazın, bütün yaz, edebiyat kahveleri üzerine çalıştım. Kitabın kabasını aldım. Şimdi kimi eksikleri bütünlemeye çalışıyorum.

Kitabın adı: **ŞİİR ASTIM KAHVEYE.**

Kahvenin Türkiye'ye ilk gelişini, ilk kahveleri, kahve ve tütün yasaklarını, edebiyat kahvelerini, semai kahvelerini, evlerdeki edebiyat toplantılarını, mesire yerlerini, kahvelerdeki karagözcü ve meddahları, özellikle de 1945-1950 yılları arasındaki İstanbul'daki kahveleri dolduran edebiyatçıları anlatıyorum. Bir bölümü baştan başa Sait Faik'e ayırdım. Adını da «Sait adında bir balık» koydum. Bu

kendiliğinden oldu. 1945-1950 arasındaki Beyoğlu kahve ve meyhanelerini yazarken baktım her yerden Sait çıkıyor. O zaman Sait'in tam bir **kahve kuşu** olduğunu düşündüm. O zaman da ona ayrı bir bölüm verdim. Ama öteki bölümlerde de Sait var hep.

Korkunç bir şey şu anılar. İnsan eski yılları deştikçe, anı içinden anı çıkıyor. Sonra da «Ben bunca şeyi belleğimde nasıl tutmuşum» diye insan kendini bile yadırgıyor.

Ekim başlarında İstanbul'a biraz dinlenmek için geleceğim. Bir hafta kadar. Sana da uğrarım elbet. Hoşça kal.

Ankara, 26 Ocak 1973

Behçet (Necatigil),

Beni kalkındırdın. Daha doğrusu **Elit** kahvesi kalkındı. Ne güzel gazel o. **Elit** kahvesinin son bölümüne yetiştirmek için cumartesi günü Zühtü Bayar'a gönderdim onu. Bu çarşamba çıkacak parçada değil, gelecek hafta çıkacak olanda yer alacak. Böylece **Elit** kahvesinin perdelerini de indirmiş oluyorum. Ondan sonra «Sait adında bir balık» bölümünü yayınlayacağım.

Ruşen Hakkı'nın **Yeni Ortam**'da çıkan seninle ilgili yazısı bir hayli gerilerde kaldı sanırım. Bende olmadığı için Ali Püsküllüoğlu'na bir telefon sarkıttım. Dil Kurumu'ndaki **Yeni Ortam**'larda bulursa senin için yazdırtıverecek.

Osman Cemal Kaygılı'nın kitabını ben de inceledim. Çalgılı Kahvelerle ilgili bölümde ondan söz açıyorum. Tabii dostumuz Tahir Alangu'nun kitabı da o bölümde anılmış olacak.

Ben şimdilerde iki kitap arıyorum. İstanbul'da Elif Kitabevine yazdım. Bulamadılar. Biri Refik Halit'in **Tanıdıklarım** adlı kitabı. Öteki de Halit Fari'nin **Edebiyatçılar Geçiyor**'u.

Sen Edebiyatımızda **İsimler Sözlüğü**'nde Halit Fahri'nin **Edebiyatçılar Çevremde** kitabı için **Edebiyatçılar Geçiyor**'un genişletilmiş baskısı diyorsun. Oysa **Edebiyatçılar Çevremde**'nin bir iki yerinde Halit Fahri «Bunu **Edebiyatçılar Geçiyor**'da anlattığım için burada anlatmıyorum» diyor. Diyeceğim Halit Fahri'nin **Edebiyatçılar Geçiyor** kitabını da görmek istiyorum. Ötekisi var bende. Sende bu kitapla Refik Halit'inki varsa bilmem bana kısa bir süre için göndermek ister misin?

Türk Edebiyatçılar Birliği'nin Şiir ve Müzik gecesi'nin hazırlıkları için bende bilgi yok. Tahir Alangu'nun o geceki olayları anlatan yazısı (**Yenilik**'te yayınlanmıştı) ile Attila İlhan'ın Baylan'la ilgili olarak söylediği bir iki cümle var sadece. Kanuni Esasi Kıraathanesi'nde Attila İlhan'la arkadaşları toplanırlarmış. Turgay Gönenç haber verdi. Ama o da pek bir şey söylemedi. Sen bu konuda Kanuni Esasi Kıraathanesi üstünde beni aydınlatırsan memnun olurum.

Taksim'deki kahveyi unutmadım. Tahir Olgaç'la birlikte Muvaffak Sami, Abidin Mümtaz Kısakürek, Ziya İlhan, İdris Ahmet Pura da orada yerlerini alacak.

Senin buralarla —Suna Kahvehanesi, Cumhuriyet Pastanesi, Atom Köftecisi, Tepebaşında İstanbul Lokantası, Cumhuriyet Meyhanesi vb.— ilgili anıların varsa yazmanı rica ederim. Bir insan her şeyi hatırlayamıyor. Sonra her olayı herkes başka türlü hatırlıyor.

Hoşça kal. Gönderdiğin yazıya (Sabahattin'in yazısına) bin teşekkür.

Ankara, 26 Şubat 1973

İki gözüm Günel Altıntaş,

İşte istediğini yapıyorum. Daha fazlasını da yapıyorum. Maaştan üç gün önce günlüklerimi postalıyorum.

Öyle sanıyorum ki, sen bana fazla yükleniyorsun. **Soyut** okurlarının bütün et gereksinmesini benim karşılamamı istiyorsun. Oysa **Soyut**'ta çıkan öteki yazılarda da biraz et bulunmasını isteyebilirsin. Benim gördüğüm **Soyut**'taki yazıların çoğunda et şöyle dursun, yağ, tuz bile yok. Ama ne yapalım bu, herhalde benim alınyazım. Başkaları uyduruk iki dizeyi yanyana getirdi mi büyük ozan adına erişiyor da ben kafamın bütün suyunu sıktığım halde eleştirilerden yakamı kurtaramıyorum. Üstelik o büyük ozanlar içtenlikten uzak her türlü yapıtı vermekten de çekinmiyorlar (Dağlarca'nın **Malazgirt Ululaması**'nı düşün).

Hele insanlarla ilişkilerinde kaşkarikoculuktan başka bir şeye yaslanmayanların sayısı her türlü sınırı aşıyor. İnsanlarda şiir sevgisi, hayranlık duygusu diye bir şey kalmamış. Bu kez gönderdiğim günlükte Şarlo'nun annesinin en yoksul günlerinde bile, haftada bir 1 penilik çiçek satınalmaktan geri kalmadığını okuyacaksın. Çok önemli bir şey bu. Çiçekten söz açan ozanlarda bile yok bu çiçek sevgisi. Oysa çiçek sevgisi, insan sevgisi demektir. Biz insanlara her türlü kötülüğü yapıyor, sonra da adımızı insansever olarak ilân ediyoruz. Herkesin kerameti de kendi dilinde Okurlar da bu kerametin nerden geldiğini araştırmadan, boyun kırıyor ona.

Nedir, hiçbir para karşılığı olmadan maşa gibi kullanılmaya hazır olanların sayısı da kabarık. Bunu da doğal saymalı. Hiçbir şey olamıyanlar bari maşa olayım diyor.

Bir de başkalarını insan sevgisinden yoksun göstermekle kendilerini insansever olarak kabul ettireceklerine inananlar da var. Çok şeyler var, çok şeyler oluyor.

Hoşça kal. Bizim Bahar'a ve senin yamacında oturan Seyda'ya birer selâm sarkıtıver.

Ankara, 6 Eylül 1973

Samim (Kocagöz) Merhaba,

Ören'de edebiyat kahveleri üzerine yazdığım kitabın kabasını aldım. Şimdi eksikleri bütünlüyorum. Bir de yazılanları elden geçirmek gerek. Kitaba ne ad koyacağımı bilemiyorum. Her gün yeni bir ad buluyorum. Ertesi gün de onu beğenmiyor yenisine yöneliyorum. Bugünkü ad: **Ah Kahve Vah Kahve.** Bugün için gönlüm buna pek yattı. Yarın ne olur bilemem. Dün: **Hoşça Kalsın Kahveler** diyordum. Evvelsi gün: **Sıcaktır Kanı Kahvenin.** Daha evvelsi gün: **Şiir Astım Kahveme.** Daha daha evvelsi gün: **Kahveciye Hampir.** Daha daha daha evvelsi gün: **Korkunç Kahveler Korkunç Ozanlar.** Geçen haftanın adları ise şöyle: **İstanbul Kahve Kahve, 1001 Kahve Öyküleri, Daracık Daracık Kahveler, Kahveleme, Yeni Zaman Ozanları Eski Zaman Kahveleri, Kahveler Şiir Yazar, Kahve Kahve Kahvece, Kahve Ozan Yanyana, İndir Kepenklerini Kahvecibaşı, Güle Geldim Kahvenize.**

Geçen ayın adları ise şöyle:

Cezve Çubuk ve Ozan, Yarın Küllük'te, Yarın Beşte Nisuaz'da, Milyon Milyon, Ve Cebidelik Ozan, Yarın Altıda Cennette, Gerçek ile Düş, Tazı Tuzu, Kahveden Kahveye, Sıska Kahveci Tombul Ozan, Ah Ne Şeker Vah Ne Şeker, Sür Cezveni Kahvecibaşı, Nar Çiçeği Çay vb.

Görüyorsun bu kadar addan sonra işin içinden artık hiç çıkılmaz sanırım.

On Binlerin Dönüşü'nde sen Selim ile Cahit Saffet'i vermeye çalışmıştın sanırım. Ben bu kez romanı bir daha gözden geçirdim. 52, 59, 113, 127, 143, 225, 271. sayfalarının dolaylarında Selim'den söz ediliyor ama bunların ne kadarı Cahit Saffet'ten gelmedir, ne kadarı romancının düşünde yaratılmıştır, bunu ayıramadım. Onun için senden bu konuda bana yardımcı olmanı istiyorum. Galiba Cennet

Bahçesi'nde geçen konuşmalar Cahit'in tam kendi sözleri. Ama aktörlük üzerine söylenen öteki sözlerin de Cahit'in olduğunu düşündüm. Sen ne diyorsun?

Bu arada Nektar'la ilgili bir fotoğraf olduğunu söylemiştin bana. Onu da gönderirsen memnun olurum. Ama fotoğrafın kopyesini alıp göndermende yarar vardır. Çünkü basımevlerinde her vakit yitirilebilir. Yalnız fotoğrafın klişe için net ve parlak olması gerekir.

Sevinç'e jale'den selâmlar.

Hoşça kal.

Ankara, 6 Eylül 1973

Behçet,

Eylül sonlarında Ankara'ya geleceksin diye senden bir iki şey rica etmek istedim. Bunları şimdilik **AH KAHVE VAH KAHVE** adını koyduğum edebiyat kahvelerinden, meyhanelerden söz açan kitabımda kullanacağım. İstediğim şeyleri çok bulursan, bunların bir bölüğünü es geçebilirsin. Ricam şu:

SES dergisinin 4. sayısında Cavit Yamaç'ın Küllük Kahvesi üzerine bir yazısı var. Orada birçok yazar adları geçiyor. Onların adlarını, yazının adını ve künyesini ve olanağı varsa yazının can alacak bir iki yerini.

YENİ YOL dergisinin künyesi ve yazarlarının adı. Bu dergiyi Abidin Nesimi ile arkadaşları çıkarırdı. Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü'nü bilmiyorum. Aziz adlı bir yazar da olacak aralarında onun da soyadı çok gerekli. İki sayı olduğuna göre belli başlı ozan ve yazarların yazılarının adlarını yazabilir misin?

SES dergisinin bir sayısında benim de şiirim vardır. O sayının künyesini ve yazarlarıyle yazıların adlarını.

Mustafa Seyit Sutüven'in «Aldı da bir yağmur» adlı şiiri. (**SES**'te yayınladı.) Celal Sılay'ın «Başım» adlı şiiri.

Yazı dergisinin (İsmail Ali Sarar çıkarırdı) —derginin adını yanlış hatırlamadımsa— künyesini, yazarlarının adlarını, belli başlı ozan ve yazarların şiirlerinin ve yazılarının adları.

SES dergisinin künyesi. (Bu dergi 1939 yılında Fikret Adil ve Abidin Dino tarafından ilkin gazete boyunda çıkarılırdı.) Sonra **Varlık** boyuna geldi (galiba 1940). Benim istediğim derginin sayıları ve tarihleri ve biçim değişiklikleri. Benim şiirim olan sayının biçimi (boyutu) değişik olduğu gibi o sayıdan sonraki sayıların boyutu da değişiktir.

Biraz çokça oldu bu istekler. Ama dediğim gibi seni yoracaksa bir bölüğünü atlayabilirsin.

Şimdiden çok teşekkürler.

Abdülhak Hamit'in Sarah Bernhardt için yazdığı şiiri göndermiş olmana da bin teşekkür. Onu Makas Şıkırtıları adlı denememde kullandım, görmüşsündür. Hoşça kal.

Ankara, 18 Kasım 1973

Behçet Merhaba,

Bu kahveler içine öyle bir girdim ki nasıl çıkacağımı bilmiyorum. Oysa ben kahvelerle ilişkimi kesmek için başlamıştım bu işe..

Yeni Ortam'da çarşamba günleri parça parça yazdıklarımı yayınlıyorum. Daha doğrusu yeniden yazdıklarımı. Yazın **Ah Kahve Vah Kahve**'yi baştan sona yazdığım halde şimdiler yeniden ele alıyorum. Kitap gittikçe kabarıyor. Bu gidişle onu ikiye böleceğim galiba. İkiye bölmek de daha iyi. Bunların bir bölüğü benim anılarım (Elit Kahvesi gibi) bir bölüğü de bir inceleme niteliğinde.

Ben her kahvede bir iki ozan üzerinde duruyorum. Aybaşında **Soyut**'ta Cennet Bahçesini okuyacaksın, ya da bulacaksın diyelim. Suna Kahvesi'nden söz ederken de se-

nin, Oktay'ın üzerinde duruyorum. O bölümün adı kitapta «Hak Hukuk Dağıtma Yeri» olacak. Gazeteye verirken adları değiştiriyorum.

Bu arada bana **Sokak** dergisinin birinci sayısı gerekiyor. Burada Milli Kütüphane'de yok. Orada Sabahattin Kudret'in yazısı gerek bana. Bir de o sayıdaki öteki yazı ve şiirlere bir göz atmalıyım. Anılarımı anlatırken o yıllarda çıkıp batan dergiler üzerinde de duruyorum. **Yeni İnsanlık, Hamle, Gün, Yenilik, Servetifünun** dergilerini inceledim. **Sokak**'ın ikinci sayısı var bende. Ama birinci sayısı daha önemli. Bu arada İnanç dergisini de taradım. **Sokak**'ı bilmem bana posta ile gönderebilir misin? Gönderirsen çok memnun olacağım. Senden Sabahattin'in yazısının bir örneğini ve öteki yazı ve şiirlerin adlarını istemek çok olacak.

Yeni Ortam'daki yazıları okudunsa düşüncelerini isterim. Onlarda düzeltilecek yerler varsa, onları da yaz. Ya da eklenecek parçalar varsa? Hoşça kal, sayfa bitti.

5 Haziran 1975

İki Gözüm İlhan,

Kurutulmuş Felsefe Bahçeleri'ni sevmiş olmana bin teşekkür. Ama ne diye «kendini de koymanı isterdim o yazına» diyorsun? O yazı ben değil miyim?

O mozayikin bir parçası benim. Ahmet'in, Hasan'ın, Abdürrezzak'ın falan filan, topunun sözleri benim sözlerim. Gerçi bunlar onların sözleri, ama benim yazımın içine girince benim sözlerim oluyor Parça bütünden ayrılınca anlam değiştiriyor. Başka bir bütün içinde başka bir anlam kazanıyor.

O denemeyi yazmak için iki ay çalıştım. Ama buna bütün bir ömür çalıştım demek daha doğru. Hiç değilse on yıldır bu denemeye girecek mozayik parçalarını toplamakla geçirdim.

Sen sanıyor musun bu mozayik parçaları kendi bulundukları yerde benim yazımda olduğu gibi parlardı? Ne gezer. Bunların çoğu kitapların, denemelerin okunmaz cümleleri arasında yatıp duruyorlardı.

Şu da var: Ben bir yazarım:

«Karanfili severim, şebboyu dahaçok severim.» gibi kendini balıklama yazının içine atıvermesinden de hoşlanmıyorum. Belki ben denememde yine «karanfili severim, şebboyu daha çok severim» dedim ama, başka bir yoldan söyledim.

Ama Türkçeyle yoyo ile oynar gibi oynayışıma değer vermen hoşuma gitti. Öteden beri bunu düşünürdüm hep: «Benim dilimi beğense beğense İlhan beğenir» derdim. Çünkü sen de ayni işi şiirde yapıyorsun. Hem de büyük bir başarıyla.

Eylül'de İstanbul'da olacağım. O vakitler sen de herhalde Bodrum'daki mayolu kızların şiirini bitirir, oraya dönersin.

Şimdilik hoşça kal, bana Ören yolu göründü. Ankara çok sıcak. Birkaç denememi yüzüstü bırakarak. Ve birçok da gözyaşı dökerek Ören'e sığınacağım.

Edibe'ye çok çok selâm.

Not : Meötubun «Edebiyat değeri olan mektuplar kasası»na kilitlenmiştir.

İkinci Not : Kurubahçe Mahallesinin kurutulmuş felsefe bahçeleriyle yakınlığına dikkat ettin mi?

Ankara, 22 Nisan 1976

Sevgili Ağabey (Orhan Şaik Gökyay),

«Pazur» sözcüğünün Türk Dil Kurumu derlemeleri içinde yer alıp almadığını araştırmak için, hemen karşılık vermedim.

Ama ne yazık, ordan da olumlu bir cevap alamadım. Derlemelerde böyle bir sözcük yokmuş.

Tabii ben de bunun içinden çıkacak durumda değilim.

Devellioğlu'nun Sözlüğünde (payanda, destek) anlamına gelen farsça bir **pâzîr** sözcüğü var ama, onu sen de bilirsin.

Ben yine de bunun pâzîr'in bozulmuş bir biçimi olduğunu düşünürüm. Ege'de bilirsin Menderes'in iki yanına yapılan setlere **yarıntı** derler. Belki Adapazarı'nda da Sakarya kıyılarındaki setlere **pazur** adı veriliyordur. Cümlenin gelişi de bu anlamı doğrular gibi:

karışım kalınlığında bir pazur
(benim) karış'ım kalınlığında bir set

Ne var, öyküde bir de **cit** sözcüğü geçmektedir. Bu da **set** anlamına kullanılmıştır. Bu durumda pazurun **set** anlamına gelip gelmiyeceği çok su götürür.

Bir arkadaş, öyküyü okuduktan sonra bu sözcüğün kulübe, yada ev anlamına gelebileceğini de söyledi. Cümlede bahçeden, kümesten (tavuklardan) açıldığına göre en son da evden söz edilmesi doğaldır. Zaten bu cümle, bir önceki cümlenin bir tekrarından başka bir şey değil. Orada da mal varlığı olarak atlar, mandalar, arazi, orman ve üç katlı bir ev anılıyor:

(Herifin yetmiş dönüm arazisiğ iki binek atı, iki mandası malağıyle, üç ineği danasıyle, bir sürü koyun, uzakta ormanı, evi üç katlı...)

Şunu da söyleyeyim bende **Havuzbaşı**'nın 1952 yılındaki ilk baskısı var. Ben oradan baktım cümleye. Orada da cümle değişik değil.

Menekşeli Vadi'deki ikilik sözcüğüne gelince: Buna, seni doyuracak bir karşılık veremiyeceğim.

Yalnız buradaki ikilik sözcüğünün Panayot'un şaraplarına verdiği kalite numaraları olmadığı kanısındayım. Çün-

kü Panayot'unkiler açık şaraptır. Burada ise kapalı şişe söz konusu:

— Bir şişe kırmızı şarap, ama ikilikten olsun!

Bencesi burada **ikilik** sözcüğü, **iki liralık** anlamına olabilir. Hikâye 1950 yıllarında yazıldığına göre iki lira da, o zamanların şarap fiatlarını tutar sanırım.

Hoşça kal. Kitaplarım için söylediklerine bin teşekkür.

Ankara, 28 Nisan 1976

Sevgili Ağabey (Orhan Şaik Gökyay),

Geçen hafta sana yazdıktan sonra, Sait Faik'in «Menekşeli Vadi»deki cümlesi beni yeniden düşündürttü:

— Bir şişe kırmızı şarap, ama ikilikten olsun.

Aklıma takılan da «ama» sözcüğü oldu.

Bu sözcük, şarabın açık olduğunu gösteriyor bence. Yoksa şöyle denmesi gerekirdi:

— Bir şişe kırmızı şarap. İkilikten olsun.

Ama sözcüğü meyhanecinin takdirini kullanacağını, müşterinin de bu takdire karışmasını gösterir bence.

Bu durumda da meyhanecinin açık şarabını şişe, şişe sattığı anlaşılıyor.

Bunları sen de düşünmüş, dahası, benim geçen haftaki mektubum üzerine, yanıldığıma varmışsındır.

Diyeceğim, cümledeki ikilik sözcüğü, senin de mektubunda belirttiğin gibi şarabın kalitesiyle ilgilidir.

Sana gereksiz mektuplar okuttuğum için özür diler, sevgilerimi yinelerim.

Hoşça kal.

Ankara, 30 Nisan 1976

İki gözüm Hulki Aktunç,

Bir günün 24 saati hiçbir şey değil elbet. İnsan gözünü açıp kapayıncaya değin bakıyor ki, gün uçup gitmiş. Jack London, 24 saatini uzatmak için, geceleri üç-dört saat uyumak denemelerine girişmiştir ama buna insan yapısı zor dayanır. Üstelik bu, gençlikte yapılırsa yapılır.

Ama bununla öyle uzun uykulara dalıp çıktığımı anlatmak istemiyorum. Diyeceğim, 24 saatte bir şey yapılamaz. Kuşlar güneşin bir ikinci kez gökyüzündeki yerini alıncaya değin, kuşları örtünmeye bile vakit kalmaz.

(Günlüğümün adı **Kuşları Örtünmek** olacak, gazetelerde yanlış duyuruldu. Ama gazetelerde **Huşları Örtünmek** yer alınca bir ara düşündüm, kitabımın adı **Huşları Örtünmek** olamaz mıydı? Bereket bundan çabuk caydım.)

Ben size yeniden bir ikinci «bin teşekkür» yollamak istiyorum. Kabul ederseniz elbet. Şu tümcenizden: **çoğunu ikinci kez** okudum. Bir ozan arkadaş da **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**'nu okuduktan sonra ayni şeyi yazmıştı.

Bencesi, bir kitap ancak böyle bir tümce ile övülebilir. Çünkü kitapların bir bölüğü —çoğu dememek gerekirse— kendilerini sonuna değin bile okutmaz.

Mektubunuzda bir de şu hoşuma gitti: **13 yıldır günlük tutmaya savaşan bir**i olduğunuzu açıklayan tümce.

Kuşları Örtünmek'i iki gün önce Ferit Edgü'ye postaladım. (Galiba bu mektubu yazmaya da ondan vakit buluyorum.) Bakalım onu nasıl bulacaksınız? Birinci günlüğümden biraz değişik oldu. İlki, daha çok bir edebiyat günlüğü idi. Bu kez **özel günlük** olmasına çalıştım. Oldu mu, olmadı elbet. Günlük ayrı bir iş. Şiiri, öyküyü, romanı bir yana itecek ve sadece günlük yazacaksınız. O zaman başarılı olabilirsiniz. Yoksa yazılan günlük, öteki yapıtlarınızın bir yağcısı, bir dalkavuğu olmaktan öteye gidemiyor. Yada dene-

melerinize, öykülerinize, şiirlerinize sokamadığınız kırık dökük düşüncelerinizi derleyen bir güldeste.

Kısacası, günlüğünüzü çok merak ettim. Siz benim, Ataç'ın, Akbal'ın düştüğü yanlışa düşmemelisiniz. Buyrukçu'yu sorarsanız, onunki de iş değil. O da akşam kiminle rakı içmişse, ertesi gün onun pehpehlenmesine girişmekten başka bir şey yapmıyor. Üstelik gerçeklere de bağlı kalmaya önem vermiyor. Oysa bir günlük'ün günlük olmasının birinci koşulu gerçeklere bağlılıktır.

Ben mayıs sonuna kadar Ankara'dayım. Bana yazarsanız o tarihten önce yazın. Sonbaharda da, işler yolunda giderse, İstanbul'a taşınacağım.

Hoşça kalın.

Ankara, 30 Nisan 1976

İki gözüm Sait Maden,

Complaintes de Fantômas'ya bin teşekkür. Gerçi iki gün önce gelseydi bu teşekkür yüz bine çıkardı ama olsun, benim için giriştiğin zahmete ve fotokopi giderlerine eyvallah.

Teşekkürün yüzbine çıkmamasının nedeni: benim Haşet'e ısmarladığım **Robert Desnos/Poètes d'Aujourd'hui,** mektubundan bir gün önce geldi. Kitabı yazan Pierre Berger, sağolsun, beni düşünerek kitabına o şiiri de almış. Görüyorsun, dostlar kadar dünyanın tüm yazarları Salâh Birsel'e yardım için ellerinden geleni yapıyor.

Şiiri İstanbul'da okusaydım, belki onun ikinci altılığı ile yetinirdim. Türkçesi şöyle oldu:

Lady Beltham ki metresi
Fantoma kocasına bıçak attı
Öpüşlerin en açgözlüsünde
İkisini de posta etti

Fantoma ki Lancaster *yolcularına*
Denizin dibini boylattı

Senin vaktin olur da bu altlığı orijinaliyle karşılaştırıp düzeltebilirsen, memnun olurum. Senin şiir çevirilerinden sonra benim böyle bir işe kalkışmam yüzsüzlüktür ama, başa geldi çektim.

Elbet bir iki yerde de orijinalden ayrıldım. Bu, belki çok zamanım bulunmayışındandır. Belki de güçsüzlüğümden.

Tarihsel rakılanmalar sonbahardan sonra düzene konulacak. Salâh Birsel İstanbul'a taşınmak mutluluğuna ererse. Gerçi üç ayda, dört ayda bir rakılanma daha da zevklidir ama, İstanbul'da onu da göz önünde tutarız. Bu arada, mayıs sonunda mı olur, haziranın ilk haftasında mı, bir İstanbul daha yapmam gerekecek, yine o ev işiyle ilgili olarak.

Soyut'lar artık hiç gelmez oldu. Gerçi on kâğıdı bayılıp alıyoruz ama, bu da rakılanmaların parasını eksiltiyor.

Sana günlük hazırladım. İki yada üç sayılık. Mayısta gelirsem kendim getiririm. Olmazsa posta ile gönderiririm. Ferit Edgü günlüğümü yayınlayacak. İlanlardan öğrenmişsindir. Ne ki adı: **Kuşları Örtünmek** olacak. Kuşlardan sonra huşları da örtünürüz ama, ilkin huşların ne olduğunu bulup çıkarmak gerek. Günlük'ü Edgü'ye postaladım. Bakalım ne vakit yayınlanır?

Hoşça kal. Behçet'e, Bertan'a selâm.

Ankara, 5 Mayıs 1976

Sevgili Ferit Edgü,

Mektubun az önce geldi.

Kuşları Örtünmek'in eylül sonlarında çıkması daha iyi olur. Yeter ki yaylım ateşine yetişsin.

Gönderdiğim nüsha hemen hemen yanlışsız sanırım.

Sadece son düzeltileri görmek benim de işime gelir. Ben temmuz yada ağustosta nerede olduğumu bildiririm. Şimdiden de bildirebilirim. Ören'de olacağım. Sen bana iki satır yazarsan, atlar İstanbul'a gelir, son düzeltileri yaparım.

Ay sonunda, yada haziranın haftasında bir İstanbul'um olacak. O zaman sana adres de bırakırım. Yok, gelemezsem, o zaman mektupla adresimi bildiririm. Ama son düzeltileri görmek isterim.

İstanbul'a gelince senin kapak üzerinde oluşmuş bir düşüncem olursa onu da görüşürüz. Ben Ada Yayınları'nın her şeyini çok beğendim. Yalnız kapaklar —daha çok ön kapak— daha çekici kılınabilir. Hele senin kitabın kapağındaki adın ne kadar zor okunduğu üzerinde durmalısın.

Senin kitabından açtığıma göre, onu ne kadar çok sevdiğimi şuracıkta dile getirmeme izin vermelisin. Dört dörtlük bir roman. İlk sayfalarda romanın tekdüzeliğe düşeceğini sanmıştım. Oysa sayfalar ilerledikçe bunun böyle olmadığını ve her şeyin kitabın tadını artırmak için önceden hesaplanıp tezgâhlandığını gördüm. Ben geçen yıl Melih Cevdet'in **Gizli Emir**'ini de çok sevmiştim. Onun üzerine **Günlük**'te de bir şeyler var. Bu yıl da senin romanına bayıldım. Hele o Hakkâri bölümü bir cevizibevva.

Haa bu yıl bir de Adalet Ağaoğlu'nun **Fikrimin İnce Gülü**'nü beğendim. Oysa onun ilk romanını **Ölmeye Yatmak**'ı yarısına kadar ancak okuyabilmiştim.

Bu arada Hulki Aktunç'un öyküleriyle Selim İleri'nin **Dostlukların Son Günü**'nü de çok sevdim. Selim İleri'nin **Tasarma Yazı**'nı daha önce sevmiştim ama.

Diyeceğim, son yıllar özlü yapıtlara doğru bir yöneliş de getirdi. İçime tereyağ sıvandı biraz. Yoksa Türk edebiyatının geleceğinden çok kuşkuluydum. Ulu eleştirmenlerimiz Türk edebiyatını yanlış kayışlamak için ellerinden geleni yaptılar, kaç yıl çünkü.

Hoşça kal. Bin sevgi ve selâm. Cemal'in kitabını bas-

tığına da çok sevindim. O da huysuzdur, muysuzdur ama 24 kırat sanatçıdır.

Not: Kimi ilânlarda hâlâ «Huşları Örtünmek» çıkıyor. Onu lütfen «Kuşları Örtünmek» olarak...

Ankara, 17 Mayıs 1976

İki gözüm Sait Maden,

«Fantoma Geliyor»u ikiye bölmekle iyi yaptın mı, yapmadın mı bilmiyorum. Yazı uzun olduğu için bir dergici olarak iyi düşünmüşsün ama böyle bölük pörçük yazılar sonra okurum diye bir kenara bırakılıyor, sonra da okunmuyor.

Bunun için sana bir ceza düzenledim. Denemeye bir sayfa ekleyerek senin adını da andım. Böylece senin adının da geçtiği bir denemenin okunmamasından doğrudan doğruya sen dokunca göreceksin. Bilmem yanlış mı düşünüyorum.

Diyeceğim, denemeye 15/a sayfasını ekledim. Bu elbet 15. sayfadan sonra gelecek. Ama 15. sayfanın sonundan da tam altı satırın çıkarılması gerek. Yanlışlık olmaması için çıkarılacak satırların ilkini yazıyorum:

Fantoma'ya yakınlık gösteren ozanlardan biri de Robert Desnos'dur.

Bu satır silindikten sonra bundan sonra gelen beş satır da silinecek.

Kuşları Örtünmek ile **Maldoror'un Şarkıları**'nın Ada Yayınlarında buluşacak olmalarına sevindim.

Cendrars'ın **L'OR** adlı romanını da ısmarladım. Bugünlerde gelir sanıyorum. Onu okuduktan sonra **Altın Ülke** adlı denememe de bir şeyler eklemem gerekip gerekmiyeceğini düşüneceğim.

Bu arada senin uyarılarına bir daha teşekkür etmek isterim. Ben burada Ankara'da bir çölde yaşıyorum. Kim-

seyle bir kültür alış verişim olmuyor. Çünkü kimseler bir şey bilmiyor. İstanbul'a gelince senin gibi uyanık ve aydın bir dostum olacağına şimdiden seviniyorum.

Ama **Fantoma**'yı ikiye bölme işini Halil İbrahim'in değil senin düşündüğüne inanıyorum. Bu arsızca sevgimden ötürü de senden özür dilerim. Hoşça kal. Halil İbrahim de hoşça kalsın.

Elimde yayımlanmamış bir tek deneme kalmadı. Bir gün deneme yazamıyacak duruma gelirsem, o zaman ne yapacaksınız. **Fantoma** gibi beni de ikiye bölseniz, ne işe yararım? Testiyi sular akarken doldurmalı.

Not : Adreste çok küçük bir değişiklik var:
Salâh Birsel
Etiler B. 1 Blok Daire: 5
Ankara

İkinci not : Şimdiye değin adresten ötürü bir takılma olmamıştı. Sadece adımı taşıyan mektuplar bile gelip beni buldu.

Ankara, 26 Mayıs 1976

Sevgili Hulki Aktunç,

Kafka'nın günlüğünden açmanız bana bir gerçeği öğretti.

Ben o günlüğü bir zamanlar şöyle bir karıştırmış ve bırakmıştım. Daha bir sürü karıştırıp bıraktığım kitaplar gibi.

İnsanın çok kitabı olmamalı. Sizden öğrendiğim şey bu oldu.

Kafka'yı yeniden ele alınca, kendimden de, daha çok da sizden utandım.

Ama ne yapsanız kitaplarınız çoğalıyor. Bu da sevdiğiniz kitaplara gereken ilgiden alakoyuyor sizi. Buna da ses

çıkaramıyorsunuz. Biraz, başka kitapların hakkı kalmasın diye, biraz da öteki kitaplara bir an önce saldırabilmek için.

Nedir raflara sakladığım kitapları —burada sakladığım sözcüğünü kullanmak gerek, çünkü bir süre sonra rafa kaldırılmış kitapların önüne başkaları gelip konuyor ki onları bulabilirsen bul— zaman zaman yine ortaya çıkarırım.

Masamın üstü ortaya çıkarılmış kitaplarla dolu. En aşağı elli tane var. Bunlardan kimisi, yazık ki yazık, iki ay masamın üstünde durduktan sonra, yine üstünde çokça durulmadan eski yerini alır.

Bilmem Kerouac'ı okudunuz mu? O da, okunacak bunca kitabın bulunduğu bir dünyada yaşamaktan eziklik duyar.

Mektubunuzu okuduktan sonra İstanbul'a taşınacağıma da üzüldüm. Orada sizden bu güzelim mektuplarınızı alamıyacağım. Ne dersiniz, İstanbul serüveninden sonra da bu mektuplaşma işini sürdürmek, sanki iki ayrı şehirde oturuyormuşcasına sürdürmek fena mı olur?

Belki de o zaman iki ayrı şehirdeki insan gibi yılda, altı ayda bir buluşmamız gerekir. Başka türlüsünde, mektupların büyüsü bozulur. Buna İstanbul'a gelince birlikte karar veririz. Her şeyden önce sizinle tanışmak isterim elbet.

Kuşları Örtünmek için söylediklerinizi de beni çok düşündürttü. Ben kuşlarla o insafsız (sayyad-ı bîinsaf) avcıların elinden, bir damlacık canlarını yitiren gençlerin acılarını vermeye çalışmıştım. **Haydar Haydar**'daki şiirler hep bu çıkış noktasından yola düzülür. Onları soyut bulanlar oldu ama, siz kulak asmayın, onlar soyut değil simgeseldir.

Sizin yorumunuz beni adamakıllı şaşırttı. Ama adamakıllı da memnun etti. Övgünüze bin teşekkür.

Dün akşam Léautaud'da okudum. Günlüğünde, Léautaud, bir yazısında Stendhal'i övmüş. Ama adını anmadan.

Sonradan Gide'e rastladığı vakit. Gide kendisini övdüğü için Léautaud'ya teşekkürlerini sunmuş. «Hemen anladım, demi, Jacques Rivière de anladı.»

Ben de sizin bir tümcenizi, «Gök bu denli övülemez» tümcenizi hemen teşekkürlere boğdumsa beni bağışlayın. Gençler övgü bekler ama, yaşlı yazarlar daha çok bekliyor.

Gide'in hiç beklenmedik çıkışı üzerine bizim zavallı Léautaud ne yapmış biliyor musunuz? «Evet o tümceyle sizi anlatmak istemiştim.» demiş.

Mektubumu yazarken bir ara durdum. Sizin günlüğü düşündüm yine. İstanbul'da izin verirseniz, onu okumak isterim.

Bir yayıncı olsaydım, boyuna günlük yayınlardım. Belki topu atardım ama hiç değilse üç beş günlüğü gün ışığına çıkarırdım. Sanırım bunlardan biri şair Nigar Hanım'ın günlüğü olurdu. Biri de İbnülemin Mahmut Kemal'in günlüğü. Bu ikincisinin günlüğü şimdiler Üniversiteye (İstanbul Üniversitesine), yazarın öteki kitapları ile bir arada bağışlanmış.

Ondan sadece tek bir sayfa okudum. **Türk Dili** dergisinin **Günlük Özel** Sayısında vardır o. Ama bu tek sayfa beni büyüledi dersem yeridir. Bu tek sayfa için bile o günlüğü yayınlamak isterdim.

Şair Nigar Hanım'ın günlüğü de tatlı mı tatlı. Bönce yazılmış ama yine de ağız tatlandırıyor.

Buyrukçu'nun günlüklerini basmaz mıydım? Onları da basardım. Ama ayıklayarak basardım. Buyrukçu kimi zaman düşler görüyor. Onları gerçekmiş gibi yazıyor. Diyeceksiniz ki, gerçekle düşü nasıl ayırırsın? Evet ayıramazdım. Ama işte kendime ayırdığım sanısını verecek bir seçme yapardım.

Bereket yayıncı değilim. Yanlış bir seçme yapmak gi-

bi bir kusurum olmayacak. Buyrukçu da oturduğu yerde otursun.

Hoşça kalın.

Not: Selim İleri'nin Sait Faik ödülünü alışına çok sevindim. Siz de sevinmişsinizdir. Gelecek yıl da sizin kitaba gelmeli sıra.

Ankara, 24 Haziran 1976

Sevgili Burhan (Arpad),

Demek o kadar oldu? 2 Temmuz'da yazarlığının kırkıncı yılını kutlayacaksın ha? Ben galiba bunun 36 yılını biliyorum. Kutlarım. Yazarlara kimseler yüz vermiyorsa da, denilebilir ki, zaman denilen vefasız yaratık yine de vefasını onlardan esirgemiyor.

Napolyon taç giyerken kardeşi kulağına şunu fısıldamıştır: Şimdi babam burda olup da bizi görseydi ne derdi?

Biz işte ancak kendi geçmişimizle, kendi anılarımızla kendimize değer verebilirsek veririz. Kimsenin bana mısın dediği yok. Ama yine de yılmadan çalışmalı. Çalışmak insanın gücünü de artırıyor.

Hoşça kal. Yeniden bir bravo ve yüz bin aferin.

Not: Kurultay zamanı Ankara'da olmayacağım, olamıyacağım. Dostlarla iki yılda bir karşılaşmak fırsatını da böylece yitirdiğim için özür dilerim.

Ankara, 24 Haziran 1976

Sevgili Bertan (Onaran),

Bir iki gün sonra Ankara'dan ayrılmış olacağım. Ören'e gitmek için. Ama İzmir'de de birkaç günlük durak var.

Sanırım Temmuzun ilk haftasında Ören'e çökmüş olurum.

Oraya her yıl Haziran başlarında kapağı atmayı tasarlıyorum ama, olmuyor, birtakım ıvırzıvır işlerin tutsağı oluyorum.

Nedir, Haziranda Ankara da tatlı mı tatlı. Geçen gün Abidin Paşa'ya gittim ilk kez. Tepeden görünen Ankara insanı şaşırtıyor. Hele Ankara Kalesi'nin görünümü anlatılamaz. Bencesi Ankara kalesini görmek isteyenler Kale'ye değil buraya gelmeli.

Ben Çankaya'dan başlayan Ankara'yı da bilirim. Ama burada çok başkalaşıyor Ankara. Çankaya da kazanın içinde.

Ankara'dan göç etmeğe hazırlandığım şu yıl, Ankara daha bir çekicilik kazandı gözümde.

Dün de Gençlik Parkında Stad Oteli'nin karşısındaki kapıdan girince sağa düşen bir kahvede oturdum. Bu kahveye iki yıldır sık sık gelirim. Akasyalar ve ceviz ağaçları altında, yapma bir havuzun kenarında insan kendini bir kıyı şehrinde sanıyor. Öğrenciler burada ders çalışır. Ağaçlar arasına yerleştirilmiş küçücük masalarda. Önlerinde bir gözleme ve büyük bir bardak ayran. Ekşi ama güzel. Çıtı çıkmıyor gençlerin. İyice önlerindeki kitaba gömülmüşler. Sevgililer de var ama, onlar da bir şeyler okuyor.

Demir Özlü bir mektubunda Ankara'nın cetvel gibi uzanan sokaklarından söz etmişti. Bir pazarı hep bu sokakları dolaşarak geçirmiş. Ben o vakitler Demir Özlü'nün yazdıklarına kulak asmamıştım. Şimdiler o sokaklar da hoşuma gidiyor. Hepsi cetvel gibi değil ama İstanbul'un o yüzyıllardan kalma dar ve eğri büğrü sokakları da değil bunlar.

Diyeceğim, bir yerden ayrılmadan o yerin değeri anlaşılmıyor. Ben 16 yıl gelip Ankara'ya çakılmasaydım belki **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**'nu yazmazdım.

Hoşça kal. Telefon çalıyor.

Not: Haziranın haftasında Jale ile bir İstanbul yaptık. İki üç gün kaldık. Kimseyi göremedik. Sonbaharda taşınmak için gerekli işlemleri yürüttük. Yani evin ikinci taksidini verdik.

Ankara, 9 Kasım 1976

Sevgili Oktay (Akbal),

«Kuşları Örtünmek» için yazdıklarına nasıl teşekkür etmeli? Onu başucu kitabı ilân etmen beni yerlere serdi. Ayni işi Selim İleri de yaptı ama, öncelik sende.

Bizim yazarlarımızın çoğu başka bir yazarı övmekten çekinir. Övse de bunu belli bir sınır içinde tutmak ister. Yoksa kendi ününün havalara uçacağını sanır. Ama bu, onların kendi kelkenezliğinden başka bir şey değildir.

Melih Cevdet'e benim **Ah Beyoğlu** ile **Kahveler** kitabını gönderdim. **Cumhuriyet** adresine. Aldığını umarım. Pakette bir de **Kendimle Konuşmalar** vardı.

Ben **Kendimle Konuşmalar** adını çok severim. Bütün denemelerimi hep o adla yayınlamak isterdim. Ama okurlar değişik ad ardındadır. Aynı adı taşıyan kitaplarda yeni bir şey bulunabileceğine inanmazlar. Bu kez, günlüğümün adını da bu yüzden değiştirdim.

Ama ona **Kuşları Örtünmek** derken senin kendi günlüklerin için, dolayısıyla da anılar için düşündüklerini usumdan geçirmedim. Seninkisi daha anlamlı. Sen o adı bir kez bana da açmıştın. Yazını okuyunca bir an durakladım. Ben kendi kitabıma senin açıklamandan sonra mı bu adı taktım? Eğer böyle bir şey yaptımsa senden özür dilerim. Ne ki, benim «kuşları örtünmek»li bir dizem de var. Diyeceğim oraya çok başka bir yoldan geldim.

Hoşça kal. Sami'ye bin selâm. Melih'e bin selâm.

Ankara, 22 Ekim 1976

Sevgili Hulki Aktunç,

O ne güzel şiir (*). Belki benim için yazılmış olmasından, herhalde ondan, bütün denetim yetkilerimi yitirerek vuruldum ona. Sanırım şiirin adını değiştirirseniz yayınlamanız yerinde olur. Adını değiştirin. Çünkü kendileri için böyle bir şiir yazılmamış olanlar benim gözümü oymak için hemen davranırlar. Size de saldırırlar. Birini öveceksiniz, kemkümden öteye geçmiyeceksiniz.

Atlamalar oldu. Oluyor. Oysa bütün yaz, Ören'de, mektubunuz masamın üstünde, size yazmak için debreştim durdum. Ama bu yıl, ilk kez bir şey oldu. Haziran'da kafam duruverdi. Deneme, günlük değil, mektup bile yazamaz hale geldim. Mayıslarda başladığım bir denemeyi (Türkiye Nasıl Kurtulur?) gereçlerimi de yanıma alarak Ören'e götürdüğüm halde, ona bir tek satır ekleyemedim. Nedir, yine de bol bol okudum. Eylül'de Ankara'ya dönünce de hemen denememin üstüne kapandım.

İstanbul'a göç Nisan'a kaldı. Ayrıntılar yüzünden. Ayrıntılardan bir tanesi: Apartmanın kaloriferi yanmayacak. Ev sahipleri böyle karar vermiş. Dairelerin bir bölüğü satılmadığı için çok para istermiş.

Bu, benim de işime gelmedi değil. Kış kıyamette taşınmak gözümü korkuttu. Özellikle kitaplarım yağmur filan yer diye korktum. Gerçi Tuzcuoğlu'na 12 bin papel toka ettiniz mi kapalı kamyon da tutuyorsunuz ama, sanırım yalnız benim kitaplarla raflar bir kamyon doldurur.

Bugünlerde, bu düşünceler beni kitplarımı eksiltmeye yöneltti. Kitapları tarıyor, işime yaramıyacak olanları eşe dosta armağan ediyorum. Ama bütün zorlamama karşın üç

(*) Bak: Hulki'nin 4.10.1976 günlü mektubu, s. 111.

beş kitabı geçmiyor. Çünkü, çünkü işe yaramayan kitap diye bir şey olmadığını bir kez daha anladım.

Denizli, balıklı mektubunu ilk aldığım gün bir karşılık yazacaktım. Onu okurken bir yandan da kafamda karşılık cümleleri sıralanıyordu. Sonra yüzsüzlük olur diye düşündüm. Bir mektuba ossaat karşılık döşenmek yersiz gibi göründü bana. Şimdiler o mektubu yeniden okuyarak kafamdaki cümleleri bulup ortaya çıkarmaya yanaşmak istemedim. Düşünceler tarihsel işkencelerdir. Gününü geçirmiş düşüncelere (düşüncelere işkence demek züppelik mi oldu?) dokunmamalı. Dokunsanız da onlar o değildir artık. İnsan bir günü iki kez yaşayamaz.

Eşyalar bile yürüyüp bizden uzağa gitmeseler bile boyuna değişirler. Şu kâğıt, şu daktilo... Bunların bir gün önceki kâğıt ve daktilo ile ne ilişkisi var? Kitaplar bile değişiyor. Onları her okuyuşumuzda onlardan ayrı anlamlar çıkarıyor, ayrı çağrışımlar derliyoruz.

Neyse bu felsefesel mektubu daha da uzatmayayım.

Ben geçen hafta bir İstanbul yaptım. Ama her defasında olduğu gibi işim biter bitmez, hiçbir dostu aramadan, arayamadan evime döndüm. Evimden (dolayısıyla da kitaplarımdan) uzakta geçen dakikalara katlanamıyorum.

Ama Taksim'de Güven Turan'a rasladım. Ona 26 Eylül günü Ankara'da da rasladım. Size selâmlarımı iletmiştir sanırım.

İstanbul'a gelmeden önce **Şiirin İlkeleri**'nin 3. baskısını postaladım size.

İlkeler'in 25. yılını. Kimi düşüncelerimde kaymalar oldu elbet. Ama hiçbirine dokunmadım. Öylece yayınladım. Onları düzeltmek bana ikiyüzlülük gibi geldi. Ne ki temelde olan birtakım ilkeler doğruluğundan bir şey yitirmedi sanırım.

Size bugünlerde **Kuşları Örtünmek'i** de göndereceğim.

Bilmem beğenecek misiniz? **Kuşları Örtünmek** belki **Şiir ve Cinayet** değildir. Ama ben en çok onda varım.

Hoşça kalın. Güven Turan'a selâm. Şiire yeniden bin teşekkür.

4 Aralık 1976

Sevgili Aktunç,

En güzel haber: **Kurtarılmış Haziran.**

Bir yazar için en tehlikeli şey az yazmaktır. Yeni kitabınla sen bu tehlikenin içinde olmadığını göstermiş oluyorsun.

Kurtarılmış Haziran: Ne güzel ad o! Ama **Beyoğlu'nun Kirli Tarihi** de çok güzel.

Ben neden kahveler üzerine yazdığım kitaplara böyle bir ad bulamadım?

Beyoğlu konusunda sana çokça yararlı olamıyacağım.

Benim okuduğum kitaplar içinde Beyoğlu'na değineni çok az. Belki Gerard de Nerval'in **Doğu Yolculuğu** bunlardan en iyisi. Türkçeye de çevrildi. İstanbul Kitaplığı yayınları arasında çıktı. Sanırım Nurullah Berk çevirisi.

Aynı kitabevi —şimdilerde yayınlarını kesti— Lamartine'in **İstanbul Yazıları** ile Théophile Gautier'nin **İstanbul'u**nu da yayınladı. Ama bunlarda Beyoğlu üzerine pek bir şeyler bulamayacaksın.

Tercüman'ın **1001 Temel Eser** dizisinde Balıkhane Nazırı Ali Rıza Beyin **Bir Zamanlar İstanbul** adlı kitabı da vardır. 11 numara. Aynı dizide D'Ohsson'un **18. Yüzyıl Türkiyesi'nde Örf ve Adetler** ile Baron de Tott'un **Türkler** adlı kitabı da var. Birincisi 3 numarada. İkincisi 89 numarada.

Ama Beyoğlu üzerine bunlarda da bir şey bulamazsın.

Beyoğlu üzerine en cafcaflı kitap Sait-Naum Duhani'nin **Eski Evler, Eski İnsanlar**'dır. Ne yazık, o da Fransızca.

Bencesi İstanbul Ansiklopedisi'nin beşinci cildinde bu-

lacağın **Beyoğlu, Beyoğlu Caddei Kebiri, Beyoğlu'nda Ermeniler, Beyoğlu'nda Sedyeler** maddeleri senin işine yarayabilir.

Beyoğlu'nda Sedyeler maddesi Sermet Muhtar Alus'undur. Ben **Ah Beyoğlu**'nda ondan yararlanmıştım.

İstanbul Ansiklopedisi'ni de, bilirsin elbet, Reşat Ekrem Koçu çıkarmıştır. Sadece on cilt yayınlanmış ve **F** harfinde kalmıştır. Herhangi bir genel kitaplıkta bulabilirsin onu.

Mektubunda Balatlı Georg ile Tamburi Arutin'den de söz ediyorsun. Bende onların kitapları yok. Bana o kitapların adlarını yazarsan memnun olurum.

«Türkiye Nasıl Kurtulur?» **Soyut**'un aralık sayısında yayınlanmış olmalı. Ben Dergiyi daha görmedim.

Şimdiler yeni bir deneme üzerindeyim. Bülbül lıkırtılarını damıtmaya çalışıyorum. Biraz doğa, biraz ışık. Buna topumuzun gereksinmesi var. Ama çoğumuz doğadan söz açmaya utanıyoruz.

Bir mektubunda denizle, sandallarla düşüp kalktığını yazmıştın. Benim sandallarla pek alışverişim olmadı. Ama denize, büyük denizlere, okyanuslara bayılırım. **Beyaz Balina Beyazı** denememe de bunu gösterir.

Son olarak Nazlı Eray'ın **Ah Eayım Ah**'ını okudum, okuyorum.

17 yılda 17 öykü.

Yılların çoğu boş geçirilmiş. 13 yıl kaleme el sürülmemiş.

Günlüğüme Nazlı Eray'ın kitabı için: «Bir yazar için az yazmak tehlikelidir» gibi bir şeyler yazacaktım. Sana mektup yazmaya oturunca günlük kaldı. Ben de o tümceyi mektubumun başına oturttum.

Ama Nazlı Eray'ın öykülerini sevmediğimi söyleyemiyeceğim.

Şiir yazmanı ben de salık vermem. Namık Kemal de

Samipaşazade Sezai'ye salık vermemiştir. Ne ki sonradan Sezai Bey Namık Kemal'e iyisinden içerlemiştir.

Hoşça kal. Güven Turan'a selâm. Mektuplarını daha sık yaz. Nisan'da İstanbul'a yerleşince mektuplaşmamız elbet zor olacaktır. Ayni şehirde oturup da mektuplaşmak belki birçoklarını da güldürecektir.

Son günlerde bir de Marcel Proust'un hizmetçisi (bir kadın bu) Céleste Albaret'nin Proust üzerine anılarını okudum. Korkunç bir kitap. Edebiyata inanmış edebiyatçıların başında Proust'un geldiğini daha iyi öğrendim. Proust sadece edebiyata inanmakla kalmamış, onun yolunda yaşamını da bozuk para gibi harcamış. Öldüğünde kardeşi şöyle bir lâf etmiş:

— Ağabeyim herkesin benimsediği yaşamaya evet deseydi, daha uzun yıllar ömür sürerdi. Ama o, kendi yaşamını yeğledi. Kendi eserlerini yaratmaya elverecek yaşamı. Bize onun önünde eğilmekten başkası düşmez.

Yeniden bin selâm ve sevgi.

Ankara, 16 Aralık 1976

Sevgili Karaören.

Çağdaş Yayınları'nın bir kitabımı bastıktan sonra ikincisini yayınlamak istememesi doğa yasalarına uygundur. Kırmaz beni bu. Üstelik bir kitabımı bastığı için —hele onun ödül kazanmasına olanak sağladığı için— **Çağdaş Yayınları**'na, Nadir Nadi Bey'e, sana, hepinize teşekkür ederim. Teşekkür ki teşekkür.

Evet doğa yasası budur: Marcel Proust **Geçmiş Zaman Ardında**'nın ilk cildini (Swan'ların Semtinden) ilk N.R.F. yayınevine gönderdiği vakit, kitap geri çevrilmiştir. Hem de geri çeviren André Gide'dir. Hem de Gide, müsveddelerin paketini bile çözmeden yapmıştır bu işi.

Doğa yasası budur: **Cumhuriyet**'in Sanat sayfasında bile —kitap sayfasını hesaba katmıyorum— **Kuşları Örtünmek** üzerine hâlâ tek satır çıkmadı. Yayınlandığı bile duyurulmadı.

Sağolsun Oktay Akbal, sağolsun Vedat Günyol, onlar yazılarında beni koltukladılar da, karnımın şişi biraz olsun indi.

Milliyet Sanat Dergisi'nin Edebiyat Ansiklopedisi'ne arada bir göz atıyorsan, orda da görmüşsündür. Benim geçen yıl yayınlanan üç kitabımdan **(Şiir ve Cinayet, Kahveler Kitabı, Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu)** birinin bile adı anılmamış. Dil Kurumu Deneme Ödülünü kazandığım bile belirtilmemiş. Öte yandan Ansiklopedi'de en kıtıpyoz edebiyatçılara bile büyük önemler veriliyor. Elbet bu, dergilere, gazetelere sokulan edebiyat bozuğu (râté) kişilerin işi. Bunlar kendileri hiçbir şey olmadığından, hınçlarını edebiyatçılardan almak istiyorlar. Bunlardan biri geçenlerde bir yazısında, okurları için, bir günde dört kitap okuduğunu yazıyordu. Bir günde dört kitap. Bu ne yüzsüzlüktür. Behey adam, sen okurlar için kitap okumayı bırak da kendin için bir şeyler okumaya bak. İlkin kendini yetiştir.

Nedir, bunları okurların yuttuğunu sanmıyorum. Bugün gelen **Milliyet Sanat Dergisi**'nde bir okur, Jale Özer, şöyle yazıyor:

— Tarafsız gözle yapılmalı eleştiri. Siyasî, özellikle kişisel siyasî düşüncelerle, bencilce yapılmamalıdır. Hele yersiz eleştiriler ve yerinde yapılmayanlarda, eleştirilen herhangi bir şeyin önemi, iyi yada kötü yanları gibi ögelere dikkat edilmemesi, oldukça hatalı davranışlardır.

Bu içdökmelere gerek yok elbet bu mektupta.

Ama sen ayıbıma bakmazsın. Zembereğimin boşalmasına göz yumdum.

Benim İstanbul'a göçüm nisan'a kaldı. Haa, belki

Ocak'ta bir İstanbul yaparım. Olmazsa Şubat'ta siz buradasınız.

Kurutulmuş Felsefe Bahçesi'nin müsveddelerini de İstanbul'a gelince senden alırım. Şimdiler, acelem yok. Ben zaten yıllardan beri hiç aceleye kaptırmadım kendimi.

Oktay'a selâm. Melih'e selâm. Karaören'e selâm.

Evet Nadir Nadi bey'e de selâm.

Hoşça kal.

16 Şubat 1977

Sevgili Aktunç, merhabalar.

Sana iki haftadır yazmak için çabaladım. Ama yeni bir denemeyi bitirmem gerekti. Kafam dağılmasın diye kendimi sana yazmak mutluluğundan alakoydum. Bu arada başka bir denemeye de el attım. Öyle oldu ki, bir süre birinci denemeden uzaklaşır gibi oldum. Tehlikeyi sezince, ikinciyi bırakıp yine birincisine döndüm. Adını da Yahya Kemal'in o pek bilinen bir dizesine anıştırma yaparak «Gül, Zil ve Halk» koydum. Onu **Türk Dili**'ne vermeyi düşünüyorum. Yayınlanması birkaç ayı bulur sanırım. İkinci deneme işkence konusunda. Ben bu konuyu iki yıldır işlemeyi düşünüyordum. Bir iki fiş de çıkarmıştım. Ama bir türlü başlayamamıştım. Ne ki «Gül, Zil ve Halk»ı yazarken bir sabah denemenin bütün çatısı kafamda beliriverdi. Bir başka deyişle, sabahleyin gözlerimi açar açmaz kafamda denemeyi yazmaya başladım. Usumdan geçen cümleleri saptama olanağım olsaydı sanırım bir saat içinde denemeyi yazıp bitirirdim. Yine de fırsatı iyi değerlendirdim, kalkıp hemen denemenin çatısını kaba bir biçimde de olsa kâğıt üzerine geçirdim. Gerçi bu patlama pek de temelsiz sayılmaz. Bir gece önce Ahmet Hamdi'nin **Yaz Yağmuru** adlı kitabında yer alan «Acıbademdeki Köşk» öyküsünü okumuş ve hemen denemeye bu öyküde sözü edilen karmaşık yıkanma makine-

siyle (işkence makinesiyle) başlayabileceğimi tasarlamıştım. Bunun arkasından da Kafka'nın «Ceza Sömürgesi» öyküsündeki o ölüm makinesi gelecekti ki bu çok önceden, iki yıl önce, işkence üzerine yazacağım denemeyi ilk plânladığım sıra gelip kafamın içine yerleşmişti.

Bunları senin geçen mektubunda **«Türkiye Nasıl Kalkınır?** olağanüstüydü» sözünden yüreklenerek yazdım. Doğrusu bir yazar, yaşlılığında bile yüreklendirilmeye gerek duyuyor.

Azınlık yazarlarına, özellikle de o sevgili Ermeni yazarlara gelince, sanırım ben de senin düşüncendeyim. Balıkçılık üzerine ilk önemli kitabı yazan bile bilirsin bir Ermeni: Karakin Bey Deveciyan.

Senin mektubun bana ateş verdi. Tamburi Arutin'in, Kalost Arapyan'ın kitaplarını aldım hemen. Tamburi Arutin'in kitabını ben de almayı düşünürdüm. Ama kitap üzerine bir bilgim olmadığı için pek karar verememiştim. (Onu T.T.K.'nun kitap listesinde görmüş ve adını bir kenara yazmıştım.) Ötekini Istanbul'da Elif Kitabevi'ne yazarak elde ettim. Aknerli Gregor'un kitabıyla, Balatlı Georg'un yazısı bulunan dergiyi de Elif'ten elde ettim.

Bak ben de karıştırdım. Kalost Arapyan'ın kitabını da buradan Türk Tarih Kurumu'ndan sağladım.

Diyeceğim, mektubun beni biraz paradan çıkarttı. Çünkü Ali Haydar Mithat'ın kitabını da senin mektubun üzerine aldım. Böylece biraz paradan çıkmış olduğuma da binlerce sevinç duydum. Sana da binlerce teşekkür ettim.

Bunlara ödediğim hiçbir şey değil. Dün, buradaki bir kitapçıda Kâmil Paşa'nın —eski harflerle— anılarını gördüm. 500 lira istedi. Tabii alamadım. Kitapçıda bir de **Solakzade Tarihi»** vardı. Artık onun fiatını hiç sormadım.

Dün akşam başka bir çalışma yaptım. Küçük kâğıtlara not ettiğim (almak düşüncesiyle not ettiğim) kitapları temize çektim. Gördüm ki 150 kitap tutuyor. Bunları da en az-

dan 50.000 liraya alabilirim dedim. Alamam elbet, alsam da hepsini okumaya ne vaktim, ne de ömrüm yetişir. Ama o kitaplara sahip olmamak beni yerden yere çalıyor. Yalnız, diyorum, onlara hep birden kavuşmakla belki bütün mutluluğumu da yitirebilirim. Belki yaşama olan bağlılığımı da. İnsanın her vakit elde etmek için uğraşacağı, üzüleceği, imreneceği bir takım şeyler olmalı yaşamında.

Kurtarılmış Haziran'ı, özellikle de «Beyoğlu'nun Gizli Tarihi»ni dört gözle bekliyorum. Hiç değilse «Gizli Tarih»i **Soyut**'ta filan yayınlasan. Kitabın baskısı gecikecekse. Çünkü yayıncıların gerçek sanat yapıtlarına burun kıvırdıklarını iyi bilirim. Onlar ancak vagon olabilirler. Hiç mi hiç lokomotif olmaya yanaşmazlar. Birileri kitabınızı övecek, yada bir başka kitabınız satış fırtınalarının ayaklarına yatacak ki size el uzatsınlar. (Ardınıza düşsünler demiyorum.)

Daha çok değiştiririm ama işkence üzerine yazacağım denemenin adını şimdilik «Ve Huurya İşkencelere» koymayı düşünüyorum.

Güven Turan'a ve eşin Semra'ya (hanım demediğim için özür dilemeli miyim?) bin selâm.

Hoşça kal. Ben de işkencecilerimin, o sevgili yaşam uzmanlarımın başına döneyim.

Not : Cumartesi günü (12 Şubat) sinirlerim adamakıllı yerinden oynadı. Saygıdeğer yazar —adının başına bir de doktor sözcüğünü oturtmuş— Proust üzerine bir yazı yazmış. **Cumhuriyet**'in sanat sayfasında.

Proust'un kişilerinden biri olan Swan'ın adını Kuğu diye anıyor. Anlaşılan onun bir kişi adı olduğunu bile bilmiyor. Yazının altında kaynak olarak yirmiye yakın kitabın adı var. Sanırım onlardan birini yada Proust'un ilk ciltlerini karıştırmış olsaydı Swan'ın kim olduğunu anlardı.

İşin tuhafı bu sayın doktor, Yakup Kadri'nin **Swan'ların Semtinden** adlı çevirisinden bile haberli değil.

Ankara, 4 Mart 1977

Oktay (Akbal),

Dün sanırım 1940 kuşağıyla iyi bir konuya dokundum. Çokları beğenmez, bilirim. Çünkü herkes toplu düşünmeye alışmış. Kafalarını tek başına işletmekten korkuyorlar. Ne olur olmaz, çokların benimsediği yargılardan başkalarına varırız diye çekiniyorlar.

Geçen Temmuz'da Melih'in de gazetenizde «Eleştiri» diye bir yazısı çıkmıştı. Onu da çok sevmiştim. Hele Melih'in bu işlerin temelinde edebiyatçıların suçları yattığını belirtmesi çok yerindeydi.

1940 Kuşağını yok sayma, onu ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf ozanlardan oluşan uyduruk bir akım olarak tanıtma kampanyasını, yanılmıyorsam, ilk B.A. başlatmıştı. Hoş, onun kitabında dişe dokunur bir iki şair de (bunlar da 1940 kuşağından değildi) vardı ama hedef yine 1940 kuşağıydı.

Yaz aylarında sizin gazetenin sanat sayfasında da bir yazı çıktı. Görmüşsündür. İşin ilginç yanı yazının imzasız olmasıydı. Görünmez güçler tarafından yazdırttığı anlaşılan yazıda birkaç kişinin ağzına bal çalınıyordu ama sonunda bütün kuşak yerin dibine geçiriliyordu.

Elbet, B. A. için söylediğimde kimi yanlış yanlar vardır. 1940 Kuşağı şiirini aşağılamaya ilkin İkinci Yeni başlamıştır. Ben onlara hiç kızmadım. Her kuşak kendi sesini duyurabilmek için bu yollara başvurur. Kaldı ki, Cemal Süreya olsun, Turgut Uyar olsun, Edip Cansever olsun, topu da yeni bir şiir koymuşlardır ortaya.

Şimdiler oynanmak istenen oyun başkadır. Bilisizlik her yandan baş kaldırmıştır. Yine sizin **Cumhuriyet**'in sanat sayfasından açacağım. Geçen ay «Sanatta yaratıcılık ve Proust» adlı bir yazı çıktı orada. Bir doktor yazmış. **Swanların Semtinden**'i nasıl çevirmiş biliyor musun?

Kuğunun Yolu. Bu onların doktoru, ya doktor olmayanları ne yapsın?

Bu bilisizlerin ellerinden gelse, birtakım yeni şiirler yazıp onları 1940 Kuşağının başına oturtmak istedikleri kişilere verecekler ve şöyle diyecekler:

— Alın bunları, siz bunları 1940'larda yazmıştınız, yayınlama olanağı bulamadığınız için yayınlayamadınız. Hadi şimdi yayınlayın.

Ama o şiirleri yazacak güç nerde. O gücü bulsalar yazdıklarını kendi imzaları altında yayınlarlar.

Diyeceğim, 1940 Kuşağı neşeli bir konu.

Melih'e, Sami'ye selâm. Melih'e benim için yazdıklarından ötürü bir teşekkür de sarkıtırsan, kocaman bir teşekkür, memnun olurum.

Hoşça kal. Sanırım gelecek ay İstanbul'a göç işimi tamamlamış yada başlatmış olacağım.

Not: İlhan Selçuk'tan «Nakşilik» üzerine yazdığım o eski tezi almayı unutmazsan ona da bin teşekkür.

Ören, 9 Ağustos 1977

Sevgili Adnan Binyazar,

Mektubunla birlikte Curipeschitz'in **Yolculuk Günlüğü** gelince Jale: «İşte ince bir davranış.» dedi.

Ben de bir solukta günlüğü okuyup bitirdim. (Görevimi yaptım.)

Günlüğü İstanbul'da da görmüş ama okuyamamıştım.

Bir parçacık bile olsa Osmanlıların yaşayışını (özellikle paşaların) vermek bakımından ilginç bir yapıt. Hristiyanların Osmanlılar karşısındaki geleneksel (derilerinin altına işlemiş) düşmanlıklarını bir kez daha gün ışığına çıkarmak bakımından da önemli.

Diyeceğim, o «büyük yalnızlık» olmadan gönderdiğin

kitabı sıcağı sıcağına okumaya olanak bulunamaz. Dün Rabelais'in **Gargantua**'sını okurken geldi kitap. Rabelais'ye «Sen hele biraz dinlen» diyerek Curipeschitz'i atıştırmaya başladım. Birkaç fiş çıkardım, ya da not aldım. Her kitaptan bir şeyler çıkar kanımca. Ama okumak gerek. Türkiye'de okumak diye bir olay yok. Kötülemek, çamur atmak var, okumak yok. Hayır okumuyorlar. Beğendikleri yazarları bile okumuyorlar.

Değindiğin nokta çok önemli: Çağımızda yalnız kalmak, yalnız olmak çok güç. Sen benim büyük yalnızlıklara yattığımı söylüyorsun ya, ben yine de kendimden memnun değilim. Çok, daha çok yalnız olmak gerek (ama nasıl?). İyi bir şeyler yazmak isteyen bir yazarın ilk yapacağı şey budur. Toplum konularına çokça eğilen bir yazarın yolu bile bundan başkası olamaz. Arada bir, ya da sık sık, bir denizaltı gibi, periskopunu çıkarıp etrafı kolaçan edecek, insan kümelerinin, insan harmanlarının köşe bucağını eşeleyeceksin ama, sonra yine hop, kendi inine çekileceksin.

Çekileceksin, çünkü yeryüzünde ince davranışlar da kalmadı artık. Kimi zaman, şurdan, ya da burdan patlak veren bir ince davranış da insanı iyisinden kıpırdamaz ediyor.

Yani bin teşekkür sana. Jale'den de sana ve Filiz hanıma çok çok selâm, çok çok sevgi.

Çatalçeşme, 4 Haziran 1978

İki gözümün ikisi Enis Batur,

İşte sana bir deneme ki «Resimli Deneme Çağı başladı» diyenlerin lâfı yalan olmaz.

Denemede Sultan Hamit ile Salâh Birsel'in —nerden nereye deme— birer çizgi resmi yer almıştır ki yazı içindeki yerleri gösterilmiştir. Sen artık derginin sayfalarına gö-

re onların boyunu ayarlarsın. Yalnız resmin biri sayfanın soluna, ötekisi de sağına gelmeli ki yazının şıngır-mıngırlığı belli olsun.

Salâh Birsel'in fotoğrafisinin önemi yok ama, Abdülhamit'in resmini —klişesini yaptırdıktan sonra— bana gönderirsen memnun olurum. İlerde kitapta da kullanmak gerekecek.

Ben gelecek ay Türk Dil Kurumu Kurultayı için Ankara'ya geliyorum. Görüşürüz herhalde. Bir terslik olursa diye Ağustos başında bulunacağım adresi yazıyorum. Yazı'nın Ağustos sayısını oraya gönderebilir misin?

Oluşum'da eleştiri üzerine yazdığın adsız yazıyı okudum. Her şeyden önce şunu diyeyim ki o yazı söyleme sanatını bilen bir kişinin yazısıdır. Kimi pürüzler —Bunlar en çok devrik tümcelerde ortaya çıkıyor— zamanla silinip gider elbet.

Yazıda Türk edebiyatının en büyük yarası üzerinde duruşun da hoşuma gitti. Bizdeki eleştirmenler kültürsüz ve duygusuz olmayı eleştirinin temeli sayıyorlar. İşin tuhafı, buna bir de «bilimsel eleştiri» adını takıyorlar.

Son aylarda çeşitli dergilerde gördüğümüz —bunu sen de belirtiyorsun— birtakım yeni ve sıcak yaklaşımlar artık bir dönemeçe yaklaştığımızı muştularsa, muştuluyorsa bu Türk Edebiyatı'nın da köşeyi döneceğinin bir işareti sayılabilir.

Ben düzyazıya özel bir değer gösteririm. Sanırım senin düzyazılarını da şiirlerinden çok seviyorum. Bir insanın düzyazıya karşı çıkması için, onun B. İ. gibi süpürge tohumuyla beslenmiş olması gerekir.

Bir haber: Sahaflarda Elif Kitabevin'e **Yazı** dergisinden 10 tane gelmiş, sekizi de satılmış.

Benden bu kadarı. Gerçek haberler sendedir. Çünkü sen dergi çıkarıyorsun. Ben çıkarmıyorum. Çıkaramam da artık. Yaşlıyım.

Paf ile Puf'un eline geçtiğini iki satırla bildirirsen memnun olurum. Yaşlı bir adamın mutluluğu da budur işte.

Hoşça kal. Yüz bin selâm.

İstanbul, 19 Mayıs 1979

Sevgili Enis Batur,

Mektubum ay başından önce eline geçsin diye hemen makineye sarıldım.

Evet **Kadro** geldi. Sana da, Şiir Erkök'e de bin teşekkür.

Tercüme Bürosu (adı Çeviri Kurulu da olabilirdi) başına getirilişine çok memnun oldum. Oraya senden başkası pek yakışmazdı. Milli Eğitim Bakanı'nın bu seçimine bin aferinbad.

Ama kurul dediğin kimler? Kim oldukları önemli değil de, onlarla anlaşabilecek misin, iş onda. Ben **Türk Dili**'ni çıkarırken, yazı kurulundan o kadar çok çektim ki, şimdi kurul lâfını işittikçe tüylerim diken diken oluyor. İnsan bu kurullarla yapacağını bile yapamıyor.

Şıngır Mıngır'ı İş Bankası basacak. Aldığım parayı da, burada bir telefon almak yolunda harcıyacağım. Üstelik üstüne de 20 bin pap ekleyerek. Çünkü P.T.T. tercihli telefonlara 60 bin lira alıyor. Ben tercihli için Ankara'dan buyruk getirttiğim halde beş aydır sıra bekliyorum. Daha doğrusu beş aydır atlatılıyorum. Yani 60 bin lira almak için bile atlatıyorlar insanı. Bu arada işlerini daha ucuza yaptıranlar var mı yok mu bilmiyorum? Ama altmış bini kim verir? Herkes bir kulpunu buluyor.

Dünya'daki yazıları şimdilik ben de kestim. Çok yoruluyordum. Şimdiler biraz kendime gelir gibi oldum ama daha dinlenmeye gerek duyuyorum.

Bilmem geçen mektubumda yazdım mı, **Kurutulmuş**

Felsefe Bahçesi'ni (yani denemelerimi) de Ada Yayınları basacak. Sonbaharda ikisi de ortalarda görünür sanıyorum.

Ören'de Temmuz'dan önce gitmem sanıyorum. Diyeceğim, ay sonunda İstanbul yaparsan, beklerim. **Yazı** daha önce gelmiş olur mu?

Bin sevgi, bin selâm.

İstanbul, 27.6.79

Sevgili Oğuz Demiralp,

Cehennemde Bir Mevsim sıcak, çok sıcak.

Son yıllarda çıkan dergiler edebiyata arka dönmeyi bir sanat biçimi haline getirdiler.

Benim **Yazı**'yı sevişim bu eğilime yanaşmaması ve edebiyat ölümsüz değerlerine kucak açışı olmuştur.

Cehennemde Bir Mevsim'de gerçek edebiyata, gerçek edebiyatçılara yöneldiği için hoşuma gittiği.

Ama derginin zarfını beğenmedim. **Soyut** dergisi de hemen hemen ayni boyda olduğu halde o daha bir alımlıydı.

Bu ilk sayıdır elbet. Zamanla bu dış giysiler de bir çözüme bağlanabilir. 1946'da ben de birkaç arkadaşımla **Yenilikler** adında bir dergi çıkarmıştım. 4-5 sayı çıktı. İlk sayısı, onun da hiç açıcı değildi. Külüstür bir basımevine düşmüştük. Ne yaptıksa olmadı. **Cehennemde Bir Mevsim** onun yanında zemzemle yıkanmış.

Bunlar laf işte. Gerçeğini ararsan, benim gibiler işin zarfına da kulak asmaz. Dergide sevdiği yazarlara rasladı mı, ooh, gel keyfim gel.

Diyeceğim, **Cehennemde Bir Mevsim** iyi bir mevsimde çıktı ortaya. Biricik dileğim, uzun ömürlü olmasıdır.

Dergiye ve sana yüz bin aferinbad.

Not: Temmuz ve Ağustos'ta İstanbul'da değilim Ören'e kafamı iyice bir dinlendirmeye gideceğim. Buna çokça gerek duyuyorum. Sonbaharda sana bir şeyler gönderebilirim. Ama bu şiir olmayacak. Hoşça kal.

İstanbul, 19 Mart 1980

Sevgili ve paslanmaz İlhan (Berk),

Renoir'in tablolarından tırtıklanmış renklerle döktürülen o gönül açıcı mektubuna nasıl teşekkür etmeli?

Kitabım üzerindeki düşüncelerini gizlice belirtmiş olmana da bin teşekkür. Doğrusu bir yazara yakışan en yararlı yol da budur. Düşüncelerin ulu orta açıklanması bir kez bayağılıktan ve arsızlıktan başka bir şey değildir. Sonra bunlar insanı bütün yaşamı boyunca bağlar ki, bu da yazarın ilerlemesine engel olabilir.

Şu da var: Pek çok kitipyoz ozan (bunlar arasında A. K.S.'yi saymak uygun olur mu bilmem) herkesin gözü önünde başkalarına övgü dağıtmadıkları için önemli kişiler sayılmışlardır. Öyle ya, bunlar kimseyi beğenmediklerine göre, demek kendileri herkesten daha üstündürler.

İki gözüm İlhan, 5 Nisan 1980 tarihini bir yere not etmen gerekiyor. O gün İstanbul'da Kadıköy'de Gençlik Kitabevi'nde kitaplarını imzalayacaksın. Kafanı uzat da bak istersen, şimdiden adın, büyük büyük harflerle Kitabevi'nin vitrininde sallandırılmış. Seninle ayni işi yapacak üç kişi de var: Ferit Edgü, Edip Cansever ve Salâh Birsel.

O gün Edip'le küskünlük durumuna da son verirsin. Unutma o gün saat 14.30'da imzalar işlemeye başlayacak.

Hoşça kal. Cevdet Kudret'e çok çok selâm.

Edibe'ye de bin sevgi ve selâm.

Not: Mektubun girişindeki «paslanmaz» sözcüğünün «pas tutmaz» sözcüğü ile değiştirilmesini rica ederim.

17 Kasım 1980

Sevgili Püsküllüoğlu,

Oluşum dergileri de geldi, **Beşir Fuat** ile **Mektubat**'tan eksik sayfalar da... Bin yaşa, bin varol. Uğur'un da bin yaşayıp bin varolmasını kendisinden bir daha rica ediver benim adıma.

Tümce uzun kaçtı ama, kazasız belâsız sonunu buldu. Bugünlerde keyfime deyecek.

Paf-puf, paf-puf boyuna Beşir Fuat'ı, Namık Kemal'i ve Beşir Fuat'ın Fazlı Necip'le mektuplarını okuyorum. Fazlı Necip külüstür bir yazardır. Onun **Külhani Edipler**'ini okuduğum için söylüyorum bunu. **Saraylarda Mecnunlar**'ı da okuyacaktım ama **Külhanîler**'den sonra ona gerek duymadım. Ama Beşir Fuat'ın kimi mektuplarını bir araya getirmekle çok iyi iş etmiş. Benim Ankara yolculuğum kestirdiğin gibi Ocak sonunda. Gelince sana da Uğur'a da Dört Köşeli Üçgen'in ikinci baskısını getireceğim. Şimdiden bir kenara ayırdım. Ne olur, ne olmaz. Bitiverir diye. Ya, böyle işte, şimdiler benim kitaplarım bitibitiveriyor. **Kurutulmuş Felsefe Bahçesi**'nin üçüncü baskısı yapıldı.

Ada Yayınları önümüzdeki günlerde yeni bir deneme kitabımın baskısını da geçiyor: **Paf ve Puf.**

Haa, **Boğaziçi Sıngır Mıngır** da 350 lira olmasına karşın peynir-ekmek gibi satıyor.

Aralık ayı içinde de İş Bankası **Köçekçeler**'i yayınlayacak. Bu Salâh Birsel'in Hacivat yaşamını ortaya koyan bir kitaptır ki bütün şiirlerini kapsamaktadır. Buna Hacivat Destanı denilse de olur.

Bütün bunlar beni şaşırtacak deyeceğim ama, şaşırmıyorum. Yıllardır bu ilgiyi bekledim ben. Ama çokları benim kitaplarıma burun kıvırmak için sıraya girmekten çekinmedi. Düşün bir kez: **Şiirin İlkeleri** otuz yıl önce yazıldı. O, Türk diliyle yazılmış ilk şiir sanatı (poetika) kitabıdır. On-

dan sonra da başka bir poetikaya raslanmamıştır Türkiye'de. Enis Batur'un **Yazı**'sından ses yok. Araya yaz ayları girdiği için bir arada çıkan 4-5. sayıdan sonrasını alamadım. Daha doğrusu, her zamanki gibi Enis gönderir diye budalaca bekledim. Şimdi de piyasada yok. Lütfen o 4-5. sayısından sonrasını bana gönderebilirsen çok memnun olurum. Ama ondan önce sana borcum nedir, fotokopileri ne harcandı onu bildir ki borç altında kalmayayım.

Ay başının gelmesini **Yusufçuk** için bekliyorum.

Bin sevgi, bin selâm. Bilge Karasu'ya, Füsun Akatlı'ya vede Enis Batur'a da bin selâm.

İstanbul, 19 Kasım 1980

Sevgili iki gözüm Dizdaroğlu,

Mektubun şimdi geldi, ben de hemen makineye sarıldım. Benim kitapta sürçen yanlar varsa o da bir ad dizinidir. Nedim'in dizesini **Boğaziçi Sıngır Mıngır**'da bulmak için ben bile bir süre sayfa karıştırdım.

Gelelim Nedim'in «Beşiktaş'a yakın bir hane-i viranımız vardır» dizesine. O dizenin ellerde gezen iki basılı divanında bulunmadığını söylememde sanırım bir yanlışlık yok. Ama tümce çokça açılıp yayılmadığı için senin aklına Halil Nihat ile Gölpınarlı'nın yayınladıkları divanlar takılmış. Haklısın elbet. Yalnız Yahya Kemal de Nedim'in evi adlı yazısında (**Edebiyata Dair** s. 66) şöyle diyor:

— Nedim'in biri nesih, biri de tâlik hatla matbu, ellerde iki divanı gezer; maamafih bu matbu divanlardan başka el yazısıyle, istinsah edilmiş diğer divanları vardır. Ali Emiri Efendi Hazretleri, bu elyazması divanları ayrı ayrı okuduktan sonra Nedim'in şimdiye kadar hiç tabedilmemiş ve hiç meşhur olmayan gazellerini meydana çıkardı. Bu gazellerin birinde Nedim, kendi zamanında İstanbul'un hangi semtinde oturduğunu söylüyor:

Münasiptir sana ey tıfl-ı-nazım huccetin al gel
Beşiktaş'a yakın bir hane-i viranımız vardır

Emre Kongar'ın uyarısına gelince: babasının ölüm tarihi üzerine yaptığı açıklama doğru olabilir. Bu bilgiyi bana bizim Salim Rıza Kırkpınar vermişti. Onda bir yanılma olduğu anlaşılıyor. Bu konuda elbet Emre Kongar daha doğrusunu bilir. Yalnız Emre Kongar'ın yazısı daha çok kendi övgüsünü yapmak için yazılmıştır. Bir kez benim kitabı okumadan o yazıyı yazmış olduğu şurdan anlaşılıyor ki, ben Çengelköy'den hiç açmadığım halde o Çengelköy'ün sadece yalılarından söz ettiğimi, Vahdettin'in köşkünü de bu yüzden anmadığımı söylüyor. Oysa ben köşk, möşk, yalı, malı, kıyısaray, mıyısaray önüme ne geçerse kalburdan geçiriyorum. Çengelköy'i yazarsam —yazar mıyım yazmaz mıyım bilmiyorum— elbet Vahdettin (daha doğrusu Köçeoğlu) köşkünün de öyküsünü okurların önüne sereceğim. Emre Kongar geçen Dil Kurultay'ından bana o köşkle ilgili anıları olduğunu söylemiş, ben de kendisinden bana yazmasını rica etmiştim. Yazdı da, ama dedim ya ben Çengelköy'ü yazamadım. Yazarsam Emre Kongar'ın —bu bana verilen notlarda yoktur— ilk sevgilisinden derlediği ilk öpücüğü yazar mıyım, o da ayrı bir konu. Diyeceğim, kimileri **Boğaziçi Şıngır Mıngır**'a «Benim adım da geçiyor ama benden kaç satırla söz edilmiş?» bu açıdan bakıyorlar. Ama böyle bir kitapta kendisinden söz edilebilir mi, edilemez mi, bunu hiç düşünmüyorlar.

Boğaziçi Şıngır Mıngır için yazdığın yazıya şimdiden bin teşekkür. Onu dört gözle bekleyeceğim. Daha başka takıldığın yerler varsa bana yine yazar mısın?

Sanırım 1981 yılının başında bir iki yazı daha çıkacak **Boğaziçi Şıngır Mıngır** için. Şimdilik sadece beni iyice yağlayan mektuplar geliyor. Hoşça kal. Bin sevgi, bin selâm.

Not : Yaşlılık artık hepimizin omuzlarında. Ben de Kurultaya gitmedim. Ama biraz da senin gibi düşündüm. Bir haftalık çalışmamdan olmaya gönlüm yatmadı.

Ek Mektubunda bir de Şanizade'nin sürüldüğü yerin Menemen değil, Tire olduğunu yazmışsın. Mektubunu alınca **Meydan-Larousse**'a baktım. O da Tire diyor. Ama Reşat Ekrem Koçu'nun **İstanbul Ansiklopedisi** V. cilt 2575. sayfada «Beşiktaş Cemiyeti İlmiyesi» maddesinde şu sözler var:
— Hicri 1241 zilhiccesinde İsmail Ferruh Efendi Bursa'ya, Şanizade Menemen'e, Abdülkadir Bey de Manisa'ya sürülerek Ortaköy (Beşiktaş) Cemiyeti İlmiyesi dağıtıldı.
Başka kaynaklar ne der bilmiyorum. Ama senin Şanizade'nin mezarının da Tire'de olduğunu söylemen beni durdurttu. Bilmiyorum, bu mezar Yunus'un mezarı gibi kelleden atma mezarlardan değilse Şanizade'nin Tire'ye sürüldüğü ve orada öldüğü savı doğrudur. Yalnız **Meydan-Larousse**'un güvenilir bir kaynak olmadığını sen benden iyi bilirsin.

İstanbul, 19 Kasım 1980

Sevgili Demir Özlü,

Sen orada **Boğaziçi Şıngır Mıngır** okuyorsun ya, ben de burada «Boğaziçi Şıngır Mıngır» yazıyorum.

Bitmedi, bitmeyecek bu şıngır-mıngır. Ben biteceğim (çoktan bittim bile) o bitmeyecek. Bitmemesi de gerek. **Cennetin Öte Yakası** da bunu belirtecektir. Sanırım Attila İlhan da Boğaz yalılarında geçen bir romanı yürütüyor bu sıralarda.

Senin geçenlerde **Cumhuriyet**'te çıkan yazını da okudum. Yazılarını yaşamdan çıkaran yazarlara değindiğin yazıyı. Yaşa, bin teşekkür. Yazının bir yerine benim adımı da sokuşturmuşsun. Dediğin doğru ben yazılarımı çokluk kitaplardan çıkarırım. Ama kitaplarda yaşayanlardan çıkarı-

rım. Bu yaşayanı da bulmak kolay şey olmasa gerek. Çünkü kitaplar çokluk ölü olan şeyleri anlatırlar. Bir de şu var. **Kahveler Kitabı**'nda olsun, **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**'nda olsun, **Boğaziçi Şıngır Mıngır**'da olsun kitapların içinde yaşamla yaşamın içindeki yaşam hep bir çizgiye indirgenmeye çalışılmıştır. Bu da kitabı baştanbaşa yaşamın al kanlarına boyamıştır. Şunu derim: o kitapları ben yazmadım. Kahvelerde, evlerde, yalılarda, sokaklarda yaşayan kişiler yazdı. Sen yazdın, Attila İlhan yazdı, Behçet Necatigil yazdı, Pierre Loti yazdı, Haldun Taner yazdı (yazmasa da olurdu), Kontes Ostrorog yazdı, Yahya Kemal yazdı, Leyla Erbil yazdı, Sait Faik yazdı (Ölümünden 25 yıl sonra), Necati Cumalı yazdı, Oktay Akbal yazdı... Daha nice nice insanlar yazdı. Kitapta şöyle bir dekor gibi, sahne eşyası gibi görünüp yiten kişiler yazdı. Gerçi bunların hepsi benim. Anais Nin, günlüğüne giren kişileri, günlüğünde lâfını ettiği yazarları kendi kafasının yarattığı kişiler olarak görmeye çalışır. Anais Nin'in ne dediğini ilkin anlamamıştım ama **Boğaziçi Şıngır Mıngır**'ı yazdıktan sonra bu duyguyu daha iyi çaktım.

Ferit sana bir **Dört Köşeli Üçgen** gönderecek. 1961'de yazdığım romanın ikinci baskısı. Şimdiler Türkiye'de az biraz Salâh Birsel'i okuyorlar. Ferit, **Kurutulmuş Felsefe Bahçesi**'nin üçüncü baskısını yaptı. **Boğaziçi Şıngır Mıngır** da bitti bitecek. Aralıkta da bütün şiirlerim bir araya geliyor. Adı: **Köçekçeler.** İşte sana hep kendimden açtığım bir mektup. Ama bir yazar ancak kendinden açtığı vakit başarılı olabilir. Ne ki bunun için de insanın kendini tanıması gerek. Bin sevgi, bin selâm.

Çatalçeşme, 1 Aralık 1980

Sevgili Memet Fuat,

Arada bir eski bir dosttan sıcak bir mektup gelmedikten sonra ne diye yazar olmalı!

Ama büyük üzünçlerle bildirmek isterim ki mektubun beni çok beklenmedik bir anda yakaladı. Şimdi, şu anda bitmiş bir yazım yok.

Geçen ay, yazdan çıkınca, bahardan beri birikmiş üç-dört yazıyı sağa sola dağıttım. Ama yakında yine bir şeyler olur.

Bunlar ne yazık ki şiir olmayacak.

Şiir, benim için, çok gerilerde kaldı. Bir gün yine ona döner miyim bilmiyorum ama, şiire kapalı bir dünyada yaşadığımız bir gerçek. Ozanlar bile ona gereken saygıyı göstermiyor. Herkes kapkaççı. Batı'da bile şiirin yüzüne bakanların sayısı gittikçe azalıyor. Belki bir gün bir televizyon filmi olarak şiiri yine karşımızda görebiliriz ama bu da bizim bildiğimiz, birlikte yaşadığımız şiir olur mu, olmaz mı?

Ben düzyazıya büyük değer gösteririm. Düzyazı yazamadıkları için onu aşağılayan şairlere de kızarım. Ama şuna inanıyorum ki şiirin bir tek dizesi bile koskoca bir yazının anlatmak istediğini bir çırpıda anlatıverir.

Yusufçuk'un aralık sayısında bir yazım var: Şiir Zamanı. Onu bana kim yada ne yazdırdı bilir misin? İzzet Yasar'ın şu dizesi:

Ben acemiyim, soruyorum, toplum basit mi?

Eyvah ki benim yazımda İzzet Yasar'ın dizesindeki o tad yok.

Yeni Dergi'ye gelince, oraya benim pek uğramadığımı söylemende haklı sayılabilir misin?

Haa, İzzet Yasar'ı da **Yeni Dergi** tanıtmıştı değil mi?

İşte dergiler ölüp gitse de (belki **Yeni Dergi** ölmemiştir) hiç değilse bu yanlarıyla yaşıyor.

Bin sevgi, bin selâm. Diyeceğim, bir şeyler çıkarsa ortaya, ilk sana göndereceğim.

İstanbul, 9 Aralık 1981

İki gözüm Cevdet Kudret,

«Türk Edebiyatından Seçme Parçalar» geldi.

Ulu ozanlar yanında Yoksul Salâh Birsel'e de yer ayırmış olmana bin teşekkür.

Bu arada romancı ve denemeci (Ben **Dilleri Var Bizim Dile Benzemez**'i çok severim) Cevdet Kudret'in hakkı da yenmiş oluyor. Ama bizde eleştiri ve incelemeyi hep yazarların yani sanatçıların kendileri yüklendiği, yüklenmek zorunda kaldığı için, bu **hazin** sonuç beliriyor. Şimdiler gençler arasında birtakım aklı başında eleştirmenler var. Yetişmeye çalışıyorlar. Bilmem bir gün Türk Edebiyatı sağlam bir değerlendirmeden geçer mi? Ben gençliğimden beri böyle bir özlem içinde yaşadım. Ama hep düş kırıklıkları buldum. Bir adam, bakıyorsunuz, gerçekten usta bir şaire hayranlığını dile getiriyor, iki satır altında ise bu kez külüstürün külüstürü bir şairi göklere çıkarıyor. Neyse bunları sen de benim kadar bilirsin.

Seni kitabından ötürü kutlarım.

Boğaziçi'nde gösterdiğin üç yanlışı ikinci baskıda düzelttim. Dükkân sözcüğünün çoğuluna ben Hadikat-ül Cevami'de raslamış ve yazılışını bizim Ferit Devellioğlu'nun sözlüğündeki yazılışa (dekakin) benzetemediğim için o yanlışa düşmüştüm. Şimdi senin uyarından sonra içime kuşku düştü, belki o yazılışta da bir yanlış, yada bir değişiklik yoktu da, onu ben kafamda öyle yarattım diye. Ama artık Hadikat-ül Cevami'yi de —kitaplıklara gitmeden— elde edemediğim için kendimi denetimden geçiremedim. Bunları biraz da senin karşında duyduğum utancı hafifletmek için yazıyorum. Diyeceğim, uyarılarına da bin teşekkür.

Hoşça kal.

İstanbul'a gelirsen, beni ararsın değil mi?

İstanbul, 9 Aralık 1981

İki gözüm Füsun (Akatlı),

Paf ve Puf için iki nüshalı, **Halley Kimi Kurtarır** için de tek nüshalı mektubuna, yani mektuplarına bin teşekkür. Sen kitaplarımı alınca nasıl seviniyorsan, ben de kitabımı gönderdikten sonra senden gelecek sımsıkı mektupları öyle seviyor, onları öyle dört gözle bekliyorum.

Bu arada deneme üzerine yaptığın bir konuşmada benim denemelerimi yine göklere çıkardığının haberi de geldi ki, bunun için de sana nasıl teşekkür etmeli.

Ben uzun yorgunluklardan sonra Boğaziçi'nin ikinci cildini bitirdim. Bu bitirdim sözü lâfın gelişi, onun üzerinde en azdan altı ay uğraşmam gerek. 150 sayfası temiz. Daha 250 sayfanın da temize çekilmesi gerek. Bu da en azdan altı ay demektir.

Aralıkta ben İş Bankası jürisinde bulunmak üzere Ankara'ya geleceğim. Jale de yanımda olacak. Ama bir gün kalacağımız için seni aramıza olanak yok. İnşallah Şubat'ta görüşürüz. Yalnız Şubat'ta ben birkaç günlüğüne yine Ankara'ya geleceğim. Türk Dil Kurumu toplantısına. Herhalde çatışma olmaz.

Hoşça kal. Jale ve benden bin sevgi, bin selâm.

Çatalçeşme, 31 Aralık 1981
Saat: 15.30

Sevgili Hasan Pulur,

Yazına bin teşekkür.

Yazının tadı dediğimiz şey asıl benim değil, senin yazılarında var. Sözcükleri canlı tutmakta, yaşamın içinden ayırmadan bütün doğallığı ile kullanmakta o kadar başarılısın ki her zaman yazılarını ilgiyle okurum.

Anılar bizim dışımızda kurulu bir dünyanın şakşağıdır.

O dünyada bir zamanlar biz de yaşamışız ama, şimdi kapısından eğilip baksak o içerdeki bize benzeyen insanın biz olmadığımızı görürüz. Hele yıllar geçip o dünyadan çok ilerde kaldığımızda insan bütün bütüne gariplik duyuyor. Yani yabancılaşıyor.

Şakşağı kafamızda bulduğumuz anda ise ayılıyor, kendi varlığımız üzerinde düşünmeye koyuluyoruz. Diyeceğim, anılar bizi kendimize getiriyor, filozoflaştırıyor.

Bu mektubu yazmak için bugünü bekledim. 8-9 saat sonra 1982 yılı salınarak boyunu ve posunu göstermeye başlayacak. Doğrusu, yılların geçmesi de güzel bir şey. Çünkü onun ardından birtakım yenilikler, birtakım yeni olaylar geliyor. Yaşam da yenilik, durmadan değişme değilse, nedir?

Sana 1982'de mutluluklar, esenlikler diler, yazılarındaki tadın eksilmeden artmasına dua ederim.

İstanbul, 1 Şubat 1983

Sevgili İbrahim Cüceoğlu,

Ankara'da benim de merakımı kaldırdın. Gelir gelmez Bebek'ten kendini uçuran Atıf Beyin serüvenini yeniden bulup okudum.

Öykü, **İstanbul Ansiklopedisi**'nin üçüncü cildinin 1274. sayfasında **Atıf Bey (Bebekli)** mddesinde yer almaktadır. Madde de Ebüzziya Tevfik'in bir yazısına dayanmaktadır. Ebüzziya «Ahdı Sabavete ait bir hatıra» adındaki yazısına şöyle başlıyor:

— Sultan Abdülaziz'in senei cülusuna müsadif 1861 senesinde doğma büyüme Bebekli Atıf Bey isminde meraklı bir zat da bir tayyare icadetmişti. (...) Atıf Bey bir gün Bebek halkına uçacağını ilân etti. O tarihte Bebek'te bulunan Protestan Mektebi'nin (Amerikan Koleji'nin) bahçesindeki setin üzerine çıktı.

Ben metinde hicri yılın miladi tarihe çevrilme işinde (bunu **İstanbul Ansiklopedisi** yapmıştır) bir hata olabileceğini düşündümse de, yazıda Sultan Abdülaziz'in senei cülusuna müsadif 1861 senesinde... denildiğine göre bunda —Sultan Aziz'in tahta çıkış yılı da 1861 olduğuna göre— hata olmadığı sonucuna vardım.

Kaldı ki Ebüzziya Tevfik yazısının sonunda bir de: «Ben o tarihte on iki yaşımda idim» demektedir ki Üstadın doğum yılının 1849 olduğu hesaba alınacak olursa 1861 yılının bu bakımdan da doğru olduğu anlaşılır.

Gerçi Osman Nuri'nin **Türk Maarif Tarihi**'nde (Cilt 1-2 s. 783): «Robert Kolej eylül 1863 tarihinde ilk önce Bebek'te ufak bir evde açılmıştı» denilmekteyse de ben o günleri yaşamış olan Ebüzziya'ya inanmanın daha doğru olacağı görüşünü benimsedim.

Bu mektup Ankara'da bana gösterdiğin konukseverliğe bir daha teşekkür etmeme olanak sağladığı için memnunum.

Hoşça kal. Yüz bin sevgi, yüz bin selâm.

Çatalçeşme, İstanbul, 24 Şubat 83

Sayın İbrahim Yılmaz,

Mektubunuzda Mart ayı başında ilk sayısının çıkacağını haber verdiğiniz **Sözcükler**'in «Öncelikle atak olacak. Yineleme yerine yenilik, öykünme yerine özgün nitelikli ürünlere açılacak» diye tanıtılması beni çok sevindirdi. Yenilik ve özgünlük! Bu, ne yazık, bizim ozanlarımızın arka döndükleri iki kavramdır. Biz, 1940 yılında edebiyatta yeni bir soluk estirmek için ortaya atıldığımız halde, içimizden birçoğu bu yeni soluk'un ne olacağı üzerinde açık bir düşünceye varmış değildi. Hiç unutmam, 1944 yılıydı, içimizden bir ozan —şimdi edebiyatımızda sağlam bir yeri bulunan

bir ozan bana yeni şiirin yakasını koyvereceğini söylemişti. Neden diye sordum.

— Bak, dedi, yeni şiiri kimse tutmuyor, onu herkes yere çalmaya çalışıyor.

— Yeni şiirin tutmadığını nasıl söylersin? Orhan Veli nasıl yazıyor? Melih Cevdet, Oktay Rifat nasıl yazıyor? Sabahattin Kudret, Cahit Külebi, Necati Cumalı nasıl yazıyor? Sen nasıl yazıyorsun, ben nasıl yazıyorum? Ozanların tümü de bu yolda ilerlediğine göre, yeni şiir tutmadı diyebilir miyiz?

Derginizde, yazında iktidar anlayışına kafa tutacağınız, pazarcılığa başkaldıracağınızı da bildiriyorsunuz ki bu da bugünkü yazınımızın temelden bakıma alınmasını gerektiren bir hastalığıdır. Sizin hastalığı **teşhis** etmeniz bile başlı başına bir başarı. Çünkü herkes verileni alıyor, çürük yada kokuşmuş olup olmadığına bakmadan midesine indiriyor. Sonuçta da iyi şairler kötü, kötüler de iyi olarak belleniyor.

Sözcükler'e yazmayı çok isterdim. Ama bakın size 1940 yılından açtım. Bu artık benim ne kadar yaşlandığımı, eskisi kadar da çalışamadığımı gösterir. Gerçi önümüzdeki yıl bir iki kitabım daha yayınlanacak ama bunlar yazılmış ve yayıncılara teslim edilmiş şeylerdir. (Bunlar içinde **Salâh Bey Tarihi**'nin beşinci ve sonuncu cildi de var.)

Bir başka deyişle son birkaç yılda kendime yükleme yaptım. Şimdi de onun acısını çekiyorum. Kafamı toparlayıp soruşturmanıza bile bir yanıt yetiştiremedim. İlerde yeniden biraz daha güç kazanırsam, sizin derginize de bir yazı göndereceğim. Hoşça kalın. Size ve arkadaşlarınıza başarılar.

Yüzbin sevgi, yüzbin selâm.

İstanbul, 21 Mart 1983

Sayın Mehmet Yaşar Bilen,

Rüştü Onur gecesinin düzenlenmesi yolunda sizin ve arkadaşlarınızın çabalarına bin teşekkür.

O gecede bulunamıyacağım için ne kadar üzüldüğümü bilmem söylemeli miyim? Rüştü benim en sevdiğim ozanların başında gelir. Şairliğinden başka, dostluğuna da büyük değer gösteririm.

Yeditepe Yayınları arasında çıkan o küçücük kitap onun şiirlerinin sıcaklığını ve içtenliğini ortaya koyar sanırım. Bizim kuşak içinde o ve Muzaffer Tayyip Uslu kadar insanın yürek tellerini titretmiş şaire az rastlanır.

Ben **Şiirin İlkeleri** adlı kitabımda Rüştü'nün **Memnuniyet** şiirini sağlam bir şiire örnek olarak göstermişimdir. **Hacivat Günlüğü**'nde de Muzaffer'le ilgili kimi parçalar vardır.

Rüştü'nün sevdiği şairler içinde Muzaffer Tayyip en önde gelir. Muzaffer Tayyip de Rüştü'nün şiirlerini sever. Düzenlediğiniz gecede Muzaffer'in «Rüştü'den Gelen Mektup» şiirini okumayı düşünmüşsünüzdür herhalde.

Ah, o gecede ben de olmak isterdim. Ama olmuyor. Ben de yaşlandım artık. İş, gençlere sizin gibi değerli öğretmenlere kalıyor. Hani siz de bu işi bizden iyi yaparsınız.

Hoşça kalın. Rüştü Gecesi için çalışanlara, geceyi izleyenlere sevgilerimi iletirseniz çok memnun olurum.

Not : İlişikte **Şiirin İlkeleri**'ndeki Rüştü ile ilgili sayfaları bulacaksınız.

Ören, 25 Ağustos 1983

İki Gözüm Erdem Atalay,

Sıcak, sımsıcak mektubunuza bin teşekkür.

Gerçek büyük baba + baba olan kişi sizsiniz. Beni sözlerinizle öyle yüreklendirdiniz ki mektubunuzu okuyup bi-

tirdikten sonra bile gönlümdeki muma birkaç gradoluk parlaklık geldi.

Mektubunuzdan sizin de bir şeyler yazdığınızı, dahası iyi bir şeyler yazdığınızı çıkardım, bilmem yanılıyor muyum? Ben yanılmadığımı sanıyorum, çünkü bir kez mektubunuz: «**Hacivat Günlüğü**'nün arkasındaki Victor Hugo resminden istiyorum» gibi dopdolu tümcelerle kaplı. Sonra, kendinizden başka bir yazarı sevecek kadar kendinizi güçlü buluyorsunuz. Bencesi edebiyatta ilk adım, kitapları, yazarları sevmektir. Benim de en sağlam yanım budur.

Victor Hugo'ya gelince, istediğiniz resmi size verebilecek durumda değilim. Onu şimdiler Stockholm'da yaşayan Lütfü Özkök —adını duymuş olacaksınız— İstanbul'a gelince çekmişti. Filmi de onda kaldı. Ama onun yerine size Victor Hugo'nun değil, Salâh Birsel'in son resmini gönderiyorum. Bilmem kabul etmek ister misiniz?

Hacivat Günlüğü'nün arkasındaki resmimi Victor Hugo'nun resmine benzetmiş olmanız da beni çok duygulandırdı. Çünkü ben de yaşlı ve sakallı resimlerime baktıkça gözlerimin önüne Victor Hugo'nun yaşlılığında çektirdiği bir fotoğrafisi gelir. Ben o resmi bir Fransızca okuma kitabında görmüştüm. Victor Hugo'nun **Büyükbaba Olma Sanatı (L'Art d'être Grand-père)** diye bir kitabından söz edildiği sayfada yer almıştı. Anlaşılan o kitapla o fotoğrafiyi siz de biliyorsunuz.

Görüyorsunuz ya sizi atlatmadım.

Bin sevgi, bin selâm.

Not : 29.8.83 günü Atalay'ın işinden ayrıldığı, nereye gittiğinin de bilinmediği gerekçesiyle Emirdağ Postanesi mektubu geri çevirmiştir.

İstanbul, 19 Aralık 1983

Sayın Cihat Uysal,

İlkin size tonlarca sağlık, tonlarca esenlik.

Şiir/günlük evet.

Sarhoş kaşığı günlük hayır.

Ben **Boğaziçi Şıngır Mıngır, Sergüzeşt-i Nono Bey** ve de **İstanbul-Paris**'i de bir şair gözüyle çiziştirmek istedim. Yer yer de istediğim şeyi yaptım. Ama anlatılacak o kadar çok şey vardı ki, olayların, insanların itkisiyle hızımı tutamıyor, çala kalem ilerliyorum.

Ben **Salâh Bey Tarihi**'nde İstanbul'dan çok, İstanbul'da yaşamış insanları vermeye çalıştım. İnsanların şimdilerde yaşaması, geçmişte yaşaması beni allak bullak ediyordu. Dünyada en önemli şeyin bir insanın yaşaması olduğuna inanıyordum.

Gerçekten ben çok başka bir şey de yapmak isterdim.

Belli bir günde belli bir şehirde ordan oraya giden, birbirleriyle karşılaşan yada karşılaşmayan, birbirlerine teyet geçen ve belli bir anda çeşitli işlere bulaşan insanları topluca vermek isterdim. Bir insan senfonisi gibi bir şey. Ama, bilirsiniz bu çok olanaksız bir şeydir. Çünkü hiçbir günlük, hiçbir anı, hiçbir kitap (tarih kitabı) insanların tek tek neler yaptığını saptamamıştır. (*) John Dos Passos böyle bir şeyi romanlarında gerçekleştirmek istemiştir ama onun yaptığı da yapmacıklıktan öteye geçememiştir.

Kahveler Kitabı ile **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**'nun uslubu elbet **Salâh Bey Tarihi**'nin öbür kitaplarındaki usluptan ayrılıyor. Bunlar beşli dizinin ilk kitaplarıdır, olayların anlatılmasında yazarını çekingenlikten ve ürkeklikten kurtaramamışlardır daha. 10 yılda bir yazarın uslubu değişebilir, yada ilerleme gösterebilir. Şuna inanın ki uslup denilen te-

(*) Yani ortada hiçbir kaynak yoktur.

leme peyniri hemen şipinişi ortaya çıkmıyor. Ne ki benim daha **Şifrin İlkeleri**'nden ve 1949'lardaki ilk günlüklerimden başlayan bir uslubum vardır. Bu uslup sonraları öbür deneme kitaplarımda da sürgit olmuştur. Şunu da söyleyeyim ki her konu biraz da kendine göre bir deyiş istiyor. Boğaziçi ile ilgili kitaplarımdaki uslubu bir yerde durdurmam gerekiyordu. Gerekmelidir de. Bir yazar kendini yinelemelidir boyuna. «Yüzüm» denemesindeki uslupta değişik bir çeşni buldunuzsa bu, belirttiğim düşüncelerden kaynaklanıyordur.

Bir de şu var ki, ben yüzdeyüz bir sanat adamıyım. Dünyada en büyük önemi yaratmaya veririm. Yaratma uğrunda sağlığımı bile yitirmeyi göze alabilirim. Almışımdır da... Temiz havaya, güneşe gerek duyduğum günlerde, saatlerde odama kapanmış sözcüklerle didişmişimdir. Çünkü benim için önemli olan bir şey de sözcüklerdir. Sözcükler tek başına bir şey değillerdir, ama belli bir düzen, belli bir düşünce, belli bir elektrik akımı altında topu da canlanır. Size Proust'u, her şeyden önce de Proust'un yaşamını ilâç diye verebilirim. Proust o bütün yaşamını kaplayan **Geçmiş Zaman Peşinde**'yi yazdıktan sonra:

— Romanım bitti, artık ölebilirim.

demiş ve o yılda fıttırık bir hastalıktan, bir soğuk algınlığından ölmüştür. (Burada şanlı ölüm köprüsünden geçmiştir demedim, çünkü yukardan beri sürüp gelen anlatıma aykırı düşmüş olabilirdi bu.)

Benim yazılarım bir bakıma sanatın, sanat erlerinin ululanmasıdır. Bir de yaşadığımız toplum içindeki haksızlıklar, zırtapozluklar, yanlışlıklar, kötülükler, partallıklar beni param parça etmektedir. Denemelerimin aralarına zaman zaman birtakım çığlıklar (bunlara gözlemler de diyebilirsiniz) serpiştiriyorsam, bu saydığım şeylerin zaman zaman gelip boğazıma yapışmasındandır.

«Yitik Kuşak» denememi okursanız memnun olurum. O

şimdiler piyasada bulunmayan **Kurutulmuş Felsefe Bahçesi**'ndedir. Onda Proust'u bulacaksınız.

Benden öğrenmek istediğiniz şeylere bilmem karşılık verebildim mi? Nedir, mektubunuzdan, sizin de ergeç iyi bir yazar olacağınız anlaşılıyor. İyi bir yazar da sorduğu soruların en iyi karşılığını kendinde bulur. Siz de bulacaksınız.

Mektubumun yara bere içinde oluşuna da bin özür dilerim.

Yeniden yazamadım. (Yani temize çekemedim). Bunu da saygısızlığıma değil, yaşlılığıma verin. Yüz bin selâm.

İstanbul, 19 Aralık 1983

Sayın Yurdakul Kavas,

Sözcükler benim en sevdiğim yazın dergilerinden biri. Kaldı ki şimdiler yazını sizin ve sizin gibi dergilerin çevresinde kümelenen gençler ayakta tutuyor. Öbür dergilere magazin dergisi denilse yeridir.

Sözcükler'de sevdiğim yazarlar da çok. Pek çok.

Ama siz benden çok büyük bir şey Istiyorsunuz.

Bir kez ben Baudelaire'ci değilim. Bir zamanlar **Türk Dili** dergisinde (sayısını bile anımsamıyorum) ki Baudelaire çevirisi yayınlamıştım ama bunlar benim **Correspondances** üzerinde konuşmama yetecek güçte değil. Baudelaire'in düzyazılarını ben şiirlerine yeğlerim. Yaman bir eleştirmendir Baudelaire. Edgar Poe'yu bulup Fransızların suratına fırlatmış olması bile başlı başına bir iş.

Hem, **değerlendirme** bence dünyanın en zor işi. Bu yüzden değerlendirme yazıları yazanlar da hep çuvallıyor. Bizim yazınımızın da, iyisi kötüsünden ayrılmadan gümbürdetilmesi bundandır.

Ne ki, dünyada değerlendirme diye bir şey de var.

Bence bu, daha çok genç dimağları gerektiren bir iş. Kısacası, beni bu işten bağışlarsanız memnun olurum. Ben **Salâh Bey Tarihi**'ni bitirdikten sonra (8 Eylül 1982) kendimi bağlayacak yazılara girmemeye büyük bir önem veriyorum. Bu hiçbir şey yapmıyorsa sağlığımı ayakta tutuyor.

Sözcükler'e dönelim. Ahmet İnam'ın derginin üç sayısında çıkan üç yazısına da bittim. Bin sevgi, bin selâm. İbrahim Yılmaz'a da bir o kadar.

Bostancı, 15.6.1984

İki gözüm Yurdakul Kavas,

İlkin sana, Nur Başnur'a, Mehmet Ekmekçi'ye, Cevat Güzel'e, Bülent Kardiller'e bin teşekkür.

Böyle bir iş için onayım sizindir.

Yalnız bu konuda size ne denli yardımcı olurum bilmiyorum. Çünkü böyle bir çalışmayı yıllarca önce kestiremediğim için Salâh Bey sözcüklerini oluştururken bilimsel bir çalışma yapmadım. Dolayısıyla da kaynak metinleri saptama yoluna gitmedim. Ama yine de sözcüklerimin kaynaklarını bildiğime göre size elimden gelen desteği esirgememeye çalışırım.

Yalnız, asıl güçlük kitabın yayın işindedir.

Böyle bir kitabı kim basmak ister.

Gerçi geçenlerde bir yayıneviyle ilişkisi bulunan bir dost sizin hazırlayacağınız kitabı benden hazırlamamı istemişti ama onun da bu işte ne denli destek sağlayacağını bilemem.

İş Bankası Kültür Yayınlarının da böyle bir işe yanaşıp yanaşmıyacağı üzerinde bir düşüncem yoktur.

Siz en iyisi İş Bankası Kültür Danışmanı İbrahim Cüceoğlu ile gidip görüşün. Sudeposundaki İş Bankası Genel Müdürlüğü'nün 21. katındadır Kültür Yayınları. İbrahim Cü-

ceoğlu'na benden de bir selâm sarkıtabilirsiniz. Size bu konuda yararlı olabilecek tek adam Cüceoğlu'dur.

İş Bankasının bir de, eğer yanılmıyorsam, araştırma fonları vardır. Bilmem böyle bir fondan size yardım etmek isterler mi?

Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Nilgün Tuncer adındaki bir öğrenci sanırım 4-5 yıl önce «Salâh Birsel Sözlüğü» diye bir bitirme tezi yapmıştı. Bunu da belki ona bir göz atarsınız diye yazıyorum.

Benim söyleyeceklerim bu kadar. Aşağıda yaz aylarındaki adresimi bulacaksınız. Topunuza yüz bin sevgi, yüz bin selâm.

Ören, 28 Haziran 1984

İki Gözüm İbrahim Yılmaz,

12 Eylül 1983 günlü mektubunu 25 Haziran 1984 günü aldım. Çünkü o gün Ören'e geldim. Sen mektubu İstanbul'daki adresime yazmışsın ama postacı onu buraya bir kafa pasıyla aktarmış. Burada da kapının altından girip 10 ay beni beklemiş.

İzzet Yasar'ın edebiyatı bıraktığı haberini ilk senden duyuyorum. Elim, ayağım karıştı. Bir edebiyatçı edebiyatı bırakabilir mi? O Latin Amerikalı yazarın sözü de insanı edebiyat ürünleri karşısında korkuya değil, sevgiye götürmek için söylenmiştir sanırım. Ben o söze rasladım, ama havalı bir söz: İnsanın bunca anıt-yapıt karşısında edebiyata selâm sarkıtabilmesi için çok büyük bir sav taşıması gerekir.

Salâh Bey Tarihi artık bitti. O kitapların pahalı olması beni çok üzüyor. Gerçi kitabın üstündeki fiat üstünden bana yazarlık hakkını ödüyorlar ama ödedikten sonra kitabın fiatını artırıyorlar. Bu artıştan da bana bir şey vermiyorlar.

Benim istediğim bu farkın verilmesi değildir. Sadece fiatının yükseltilmemesidir. **Boğaziçi Şıngır Mıngır** 450 liradan çıktı piyasaya. İkinci baskıdan söz ediyorum. İki yıl içinde iki zam yedi, yani iki kez contalandı, şimdiler 750 lira. Bu da herkesin güle oynaya karşılayacağı bir fiat değildir. Böyle olunca **Salâh Bey Tarihi**'ni ancak parası olanlar okuyabiliyor. Bu da benim hiç istemediğim bir şey. Sonunda kitaplarım depolarda küflenip kalacak. Bu noktaya İş Bankası yöneticilerinin dikkatini çektim. Sesimi duyuramadım.

Evet, bir edebiyatçı edebiyatı bırakabilir mi? Gerçi Emin Bülent başta olmak üzere birçokları bu işi yapmıştır ama ben bunların gerçek edebiyatçı olduklarına inanmıyorum. Her yazarın yaşamında kimi bunalımlar olabilir. İzzet Yasar'ın da bir süre sonra yine ortalarda görüneceğini ummak isterim. İyi bir yazardır İzzet Yasar.

Ben şimdi denemeler yazıyorum sadece. Bir de günlüğüme birşeyler boca etmeye çalışıyorum. Ama ağır ağır, damarlarımdaki kireçleri tedirgin etmeden. Bu arada sizin de günlük tuttuğunuza sevindim. Günlükler bence en içten yazın ürünüdür. Anılara yalan dolan karışır da, günlüklere pek karışmaz. Elbet yine de bir şey bilmiyoruz. Yazarlar günlüklerini yazarken, onların başlarına dikilmediğimiz için ne yapıyorlar, ne ediyorlar iyice kestiremiyoruz.

Bu on aylık gecikme için sizden özür dilemek isterdim ama, bunu yapmıyacağım. Çünkü mektubunuz zamanında elime geçseydi ben yine onu aylar geçmeden yanıtlayamazdım. Yüz bin sevgi, yüz bin selâm.

Bostancı, 28 Aralık 1984

İki Gözüm Alaaddin Emre,

UÇURUM KİTABI için seni, Remzi Özmen'i kutlarım. Ekrem Işın'a teşekkürlerimi yağdırırım.

Haydar Ergülen, Murathan Mungan'ın şiirleri için.

Akif Kurtuluş'un, evet onun da şiiri için yine sana ve Remzi Özmen'e bin teşekkür.

Kısacası **Uçurum Kitabı**'na küçük bir denememi gönderiyorum. Bir de fotoğrafımı gönderiyorum ki karşı karşıya gelip konuşmuş olalım. Bu, deniz manzaralı bir fotoğrafidir. Ama denize bakan benim. Elbet denizi gören de ben. Bir de Bostancı vapur iskelesini görmektedir gözlerim. Çünkü bu fotoğrafi orada çekilmiştir. Fotoğrafiyi çeken arkasını iskeleye verdiği için Bostancı Vapur İşkelesi de, aman, amanlar tam benim suratıma karşı durmuştur.

Başarılarınızın sürekli olmasını dilerim. Çünkü bugünkü günde en zor iş sürekli başarı sağlamaktır.

Yüz bin sevgi, yüzbin selâm.

İstanbul, 29.1.1985

İki gözüm Alaaddin Emre,

Mektubun iki gün önce geldi.

Denememdeki aksaklıklar için yaptığın uyarmalara bin teşekkür.

1 — Birinci sayfadaki söz konusu cümle şöyle olacak: İnsan, ondan açmasa bile bir mutluluk.

2 — İkinci sayfadaki «çıkmayanca» elbet senin de kestirdiğin gibi «çıkmayınca» olacak.

3 — Yine ikinci sayfadaki, yine senin kestirdiğin gibi, «ayni» sözcüğü «aynı» olacak. Sanırım ben «aynı»ları hep yanlış yazıyorum.

Yalnız o cümledeki **bunları** sözcüğü de **bunlar** olmayacak elbet. Sen onun üzerinde durmadın ama ben cümleyi yineleyeyim:

— Bütün bunları aynı el uzunluğu ile yapıyor.

Sana Bostancı Vapur İskelesi'nde çekilmiş fotoğrafimden bir tane daha gönderiyorum. Bilmem bu işinize ya-

rar mı? Geçen mektupta gönderdiğimin aynı mı, değil mi onu bilmiyorum. Çünkü mektupların örneklerini çıkarabiliyorum da, gönderdiğim fotografilerin örneklerini çıkaramıyorum.

Haa, fotografiyi istediğiniz gibi, mektuptaki sözlerle yayınlayabilirsiniz.

İstediğin adresi bende olmadığı için gönderemedim.

Benim burada hemen hemen kimseyle ilişkim olmuyor. Tam bir derviş ve bir yazar yaşamı sürüyorum. Bunu biraz da hovardaca harcanmış yılları yakalayabilmek amacıyla yapıyorum.

Bulunduğum yerden de edebiyat alanı tam bir çoraklık içinde görünüyor. Bu yüzden «Somut Şiir» özel sayısı üzerine yararlı olabilecek yazarların adını veremedim.

Ama bunu sen benden de iyi bilirsin.

Hoşça kal. Dikkatlerine yeniden bin teşekkür.

Ören, 31 Temmuz 1985

Sevgili Cevdet Kudret,

Bilmem fotografileri beğenecek misiniz?

Ben bir zamanlar, çok uzun yıllar, fotografilere yanaşmazdım. Onların suratımı gelecek yıllara taşımaya hakkı olmadığını düşünürdüm.

Şimdiler boyuna poz veriyorum. Her zaman, her yerde ve her kılıkta resimlerimi çektirmek istiyorum.

Ama ne yazık ki surat, burun, kaş, saç, boy-pos artık bir şeye benzemiyor.

Jale sana ve İhsan Hanım'a sevgi ve saygılarını yineler.

Hoşça kal.

Ören, 4 Eylül 1985

Sevgili Sami Önal,

Ben daha buralardan kopamadım.

Eylül sonuna değin de kopamıyacağım sanırım.

Güneş ve deniz her gün gel diye çağırıyor.

Deniz soğuk. Yani çokluk öyle. Ama insan alışıyor. Yalnız bir haftalığına, iki haftalığına gelenler poyrazla karşılaşınca (poyrazda deniz zehir zemberektir) afallayıp kalıyor, daha izinleri bitmeden pılılarını, pırtılarını toplayıp sıvışıyorlar.

Bu bayram, rüzgâr hep güneyden (imbat) esti de kısa süre için gelenler bile çok memnun kaldı. Gelecek yıl yine geliriz diye gittiler. Ne ki gelecek yıl böyle yumuşak başlı bir havayı zor bulurlar. Ya da bizim gibi onu yakalamak için bütün yazı pusuda geçirirler.

Ekim'de görüşmek üzere 100 bin selâm.

İstanbul, 19 Ekim 1985

Sevgili Evrentuğ,

Uzun boylu şiirlerine kötü mü, iyi mi desem diye düşündüm. Sonunda onların şiir olduğuna vardım. Yani kimi dizelerinden birtakım buruk tadlar devşirdim.

Ama ben şiirin soyut olana çokça tutunmasına karşıyım. Ben bunu Haydar Haydar'da denedim. Ben de kendi şiirlerimden pek memnun kalmadım. Şu var ki şiirin gerçeğe çokça abanmamasının da kimi yararları vardır.

Diyeceğim şiirlerini tam bir soyut tabana oturtmamış olsaydın, yazdıklarını daha çok beğenecektim.

«Şair» şiirinde «Vardır kalanım» ile «oldu benim canım» dizeleri bence Türkçe bakımından da kimi zorluklar çıkarıyor okuyucuya. Bu şiirde «Geçmişim sesimle / Çimenli tepeler/» dizelerini de pek **masumane** buldum.

«Şiirdir» şiirinde takıldığım dize de «Ağız kara baylarım» dizesidir. Belki sen **ağzı kara** diye yazdın da daktiloya çekerken değişti, bilmiyorum. Herhalde «ağzı kara» daha anlamlı olurdu.

«İki Dize» şiirinin iki dizesini de anlayamadım.

«Türkçe ile» şiirinde hergele sözünü uygun bulmadım. «Belki saklı bizdik aşıran» dizesinden de bir anlam çıkaramadım.

«Gül Devşiren» şiirinde en çok «Güzel bağlar hak aşığı» dizesi hoşuma gitti.

«Yara» şiirinin tadına varamadım. Ama bu benim kusurum da olabilir.

«Soru» şiirinin ilk dizesi de karanlığa göz kırpıyor sanırım.

«Kül Savuran» şiiri çok hoşuma gitti. Ama bunun da «bir şey küçük» dizesi beni pek açmadı.

«Tilki» şiirine de kötü denilemez. Ama bunun kimi dizeleri özellikle de ilk üç dizesi üzerinde yeniden durmak gerekir.

Bunlara karşılık şiir başlıkları hoşuma gitti.

Sen yine de benim dediklerime kulak asma. Her şair yolunu kendi bulmalıdır. Çünkü kimse senin yazdıklarının içine gereğince giremez. Bu işi ancak sen yaparsın. Şiirin kıvamını bulup bulmadığını da yine ancak sen bilirsin. Bugün yazdıklarını beğensen de, yarın onlarda aksayan yerler bulur düzeltir, sonunda dört dörtlük şiire vararsın. Yani kendinden başkasının dediklerine kulak asma. Benim dediklerimi de unut.

Ören, 21 Ağustos 1986

Sevgili Fatma Oran,

Sizin yüzünüze bakacak durumda değilim. İki mektubunuzu da aldım, karşılık veremedim.

Bu biraz da istediğiniz konuşmayı belki hazırlamaya vaktim olur diye düşünmemden geldi. Ama ne yazık ki bunu gerçekleştiremedim. Yani iki yakamı bir araya getiremedim. Bu, biraz da bu yaz Enka Şiir yarışmasına gelen şiirleri incelemek zorunda oluşumdandır. Şiirler 1200 kadardı. Ama birinci, ikinci ve daha sonrasını, kimsenin hakkını yemeden, saptamak için çoğu şiirleri iki ya da üç kez okudum.

Ben İstanbul'a 10 Eylül'de döneceğim. Bir hafta yine Enka yarışmasıyla dolu olurum. Daha sonra size yazarım. Belki bana daha kolay sorular sormak da istersiniz. Bunlar çok zordu. Ben de sınıfta kalmak istemiyorum.

Ülserinize safranıza çok çok üzüldüm. Ama bunlara günlük arkadaşlıklar gözüyle bakmak en iyisi. Ben öyle yapıyorum. Onlarla her gün ip atlıyorum.

Hoşça kalın.

Ören, 23 Ağustos 1986

Sevgili Seyyit Nezir,

Broy elbet bugüne değin gelmedi.

Burhaniye'de de satılmadığı için Ağustos sayısını ancak bugün bir arkadaşın elinde gördüm.

Benim günlüğün adı, ne yazık ki yanlış çıkmış. «Aymuncu'nun Günlüğü» değil «Maymuncular Günlüğü» olacaktı.

Bilmem yanlış bende mi?

Neyse bu beni günlüklerimin adını değiştirmeye götürdü. Onları:

Aynalar Günlüğü

diye adlandırmaya karar verdim.

Senden de ricam önümüzdeki sayıda benim günlüğüm

yayınlanacaksa onun adını (Aynalar Günlüğü) olarak düzeltmendir.

Hoşça kal.

İstanbul, 26 Kasım 1986

İki gözüm Ragıp Duran,

Mektubuna bin teşekkür.

Londra'dan o hayli serin ve eski kutudan estirdiğin rüzgârlar içimi açtı.

Senin Salâh Birsel'i taklit etmeğe ihtiyacın yok. (*) Sen dünyaya gelirken zaten **humor**'la (humour')la gelmişsin. Belki Salâh Birsel'le ortak yanın bu. Ama bu bütün batılı yazarlarla da ortak yanın. Çünkü artık Batı'da yazılarına **humor** karıştırmayan kalmadı.

Demek üç yıl oldu. Olacak elbet, yaşam bu üç yıllarla dolup tükeniyor.

İlhan'ın sana aktardığı: «İngilizler yoksullaşmış, o sayede de biraz insancıllaşmışlar. Ama Tanrı artık İngiliz değil» sözü hoşuma gitti. Ama bunun İlhan'ın kendi malı oldu ğunu sanmıyorum. Çünkü o hep ithal malı kullanır. İthal malı olmadığı için, rakı da içmez.

Sana bu kez **Şiirin İlkeleri**'ni gönderiyorum. Bu, 1947-1951 yıllarının Salâh Birsel'idir.

Magritte albümüne de bin teşekkür.

26 Kasım 1986

Sevgili Talat Sait Halman,

Mektubun bana dostluk havaları getirdi.

Gerçekten konuşmadığımız yıllar üst üste yığıldı.

(*) Bak: Duran'ın 29.10.1986 günlü mektubu, s. 95.

Bilmem siz kimi zaman buralara geliyor musunuz? Gelirseniz beni aramayı unutmayın.

Bütün Şiirleri için yazdığınız yazıya da bin teşekkür. İngilizce bilmediğim halde, kırık dökük Fransızcamla ne dediğinizi az çok çıkardım.

Bugünkü postayla size bir **Şiirin İlkeleri**'nin dördüncü baskısını gönderiyorum. Onları 1947-1951 yıllarında yazdığım gibi bıraktım. Böylesi daha iyi. Ona bir şeyler eklemeyi gereksiz buldum. Çünkü ben **İlkeler**'i şimdi değil, geçmişteki zamanda yazdım. Kaldı ki, onları değiştirmek isteyip istemeyeceğim de kuşkuludur. Çünkü ben değişmiş olsam da, değiştiğimi de sanmıyorum ya, şiir sanatı değişmedi.

Çokları şiir sanatının değişebileceğini sanıyorlar ama değişen sadece vitrinlerdir. Bunu anlamayıp da şiirlerini yalnız vitrinlere dayandırmak isteyenler de başarısızlığa uğruyor.

Yazın çok işlek. Bu elbet biraz da çok kişiye yazmandan geliyordur. Bir de mektuplarını elle yazmak gibi bir inceliği de hiç savsaklamıyorsun. Ben tam bir yazı makinesi tutsağıyım. Makineyle yazmazsam ne yazdığımı anlayamıyorum.

Hoşça kal.

İstanbul, 26 Kasım 1986

Sevgili Cevat Özer,

Sıcak, sımsıcak mektubunu aldım. Benim için yazdıklarına bin teşekkür.

Yaşlılık Günlüğü'nden ne kadar yaşlandığımı anlamışsındır. Senin de kutladığın yaş günüm 68'e gelip dayandı. Artık aklım hiçbir şeyi almıyor. Yalnız yazacağım yazıyı alıyor. Ama sana adresimi ve telefon numaramı yazıyorum. Arada bir haberini alırsam memnun olurum. Benden

karşılık alamazsan da kusuruma bakmamanı rica ederim. Ama telefon edersen, karşında beni, daha doğrusu sesimi bulabilirsin.

Ben 15 yıl önce emekliye ayrıldım. O günden beri de boyuna yazıyorum. İlk yıllar günde 16 saat çalışıyordum. Bu zamanla altı saate indi, şimdilerde günde iki ya da üç saat yazabilirsem memnun oluyorum. Ama yazmadığım zamanlar da bütün iç sevincim kayboluyor.

Mektubunla gönderdiğin çiçeğe de bin teşekkür. Ne çiçeği o öyle? Çiçekler kuruyunca tanınmaz hale geliyor. İnsanlar gibi. Beni de bir gün karşılayacak olursan tanımazsın sanırım.

İstanbul, 26 Kasım 1986

Sevgili Adnan Binyazar,

İlkin prostatını kutlar, sonra da bana gönderdiğin **Sitosterin Prostata-Kapseln**'e teşekkürlerimi sunarım.

Ben işi bıçak yemeden sürdürüyorum ama bu beni nereye kadar götürür, kanserin kapısını mı çaldırır, bilmiyorum. Ama 12 gündür 68 yaşımı sürdürüyorum, bundan ötesi vız gelir, tırıs gider. Doktorlara yağma yok.

Yalnız şunu da söyleyeyim prostat ilâcı bana gerçekten yarıyor mu, yaramıyor mu, onu da pek bilmiyorum. Yani ilâçla birlikte yuvarlanıp gidiyoruz.

Aralık'ta Faruk Yener'in İstanbul'a döndüğü gün beni aradığını belirtmek isterim.

Yazılarım için yazdıklarına gelince onlara teşekkür etmek için bir ikinci, benden daha oturaklı bir Salâh Birsel olmak gerekir. Sanırım beni anlayanların başında sen gelirsin. Kimileri dudak büküyorlar ama bunu benden tek satır okumadan yapıyorlar. Ay başında, kitap fuarında bir genç geldi, benden hiçbir şey okumamış ama diyor ki:

— Bu kadar çok yazdığınıza göre bunların iyi olmasına olanak yok.

Delikanlıya gereken karşılığı verdim. Biraz da dost olduk. Benden üç kitap alarak gitti.

Sana bugünkü postayla bir de **Şiirin İlkeleri**'ni postaladım. Dördüncü baskısını. Broy Yayınları arasında çıktı. Ben şimdi son günlüklerimi de Broy'da **Aynalar Günlüğü** adıyla yayınlıyorum. Bu adı neden koydum pek bilmiyorum, ama aynacıların gün geçtikçe çoğaldıklarını görüyorum, belki ondandır.

Filiz hanıma ve sana Jale'nin de selâmı var.

Benden de yüzbin selâm, yüzbin sevgi.

İstanbul, 30 Haziran 1987

Sevgili Çelebi,

Ören'e gitmeye hazırlanıyordum ki mektubun geldi. Senin mektupların da konuşmaların gibi insanın yüreğini dağlıyor.

Verdiğin bilgilere bin teşekkür. Ben de tam Necip Fazıl'ın o ünlü savunmasını senin ağzından günlüğüme geçirmeye çalışıyordum.

Yalnız bir iki yere takıldım. **Effekt** sesleri onların iyi duyulmasına engel olmuş.

Bu yüzden senden yine o gün bize anlattığın savunmayı yazılı olarak göndermeni rica edersem bilmem terbiye sınırını aşmış olur muyum?

İlişikte savunmanın ilk cümlelerini bulacaksın.

Haydi gerisi de senin himmetine bakıyor.

Ben Ekim'de döneceğim.İstanbul'a. Dönebilirsem. Son mektubunu lütfen Eylül sonuna değin şu adrese gönder. Ama benden karşılık isteme. Yine de belli olmaz ya...

Hoşça kal.

Not: Mektuplarına adresini yazarsan iyi olur, beni adres aramaktan kurtarırsın.

Bostancı, 15 Ekim 1987

Sevgili Muzaffer Bengisu,

İstanbul'a 10 gün önce döndüm, mektubunu da eski günleri anımsayarak heyecanla okudum.

Babanın Miralay Ali Bey olduğunu söylersem seni anımsadığımı iyi anlarsın. Benim babama da Hafız Talat Bey derlerdi. Yani hacılığı yoktu, hafızlığı vardı.

Evimiz de Soğukkuyu Tramvay Caddesi 118 numaradaydı. Kız Muallim Mektebi ile bir yakınlığı yoktu. O, biraz geride kalırdı. Eski adı Kavas Sokağı olan sokaktan geçilip gidilirdi.

Bizim eve geldiğin ve **Serçe** dergisini yazdığın gün gibi aklımda. Sen yalnız **Serçe**'nin başlığını değil, arada sırada derginin bütününü yazardın. Bunu ben de çok isterdim. Çünkü senin yazın daha güzel, daha okunaklıydı.

Bunları yazımda niçin belirtmediğimi bilmiyorum. Ama yazı, kitap haline geldiği vakit —bu ancak gelecek yıl olabilir— kusurumu gidereceğimi sanıyorum.

Gönderdiğin iki fotoğraftan Frère Felix'le çekilmiş olanı bende yoktu. Çok teşekkür ederim. Ondan hemen bir fotokopi çıkarttım. Ötekinden de çıkarttım. Çünkü aradım, aradım onu da bulamadım.

Yaşar Aksoy'un adresi aşağıdadır. Onun da İzmir üzerine yazıları vardır. İyi bir yazardır.

Hoşça kal, özlemle gözlerinden öperim.

Not : Fotoğraflar ilişiktedir.

Bostancı, 2 Mayıs 1989

Sayın Bahar Kalafat,

26.4.1989 günlü mektubunuza karşılıktır: (*)

1 — Bağırbastı üzümü: Yazıdan da anlaşılacağı gibi

(*) Bak: Kalafat'ın adı geçen mektubu (26.4.89): s. 94.

bağırbastı üzümü Naima Tarihi'nde yer almaktadır. Üzümlerin yerel adlarından biridir. Derleme Sözlüğü'ne baktığınıza göre orda meyvelerin bir sürü yerel adına raslamışsınızdır.

2 — **Kahka denizi** dizgi yanlışlığına uğramıştır. Doğrusu: **Kahkaha denizi.**

3 — **Koltuk Kahvesi;** küçük kahve (kahvehane) anlamınadır. Biliyorsunuz Koltuk meyhanesi de ucuz meyhane anlamına gelir.

4 — **Mezburun:** buradaki sözcük **mezbur** sözcüğüdür. **Ocağı mezburun:** adı geçen ocağın anlamınadır. **Mezbur** sözcüğüne Ferit Devellioğlu'nun **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedisi**'nde rastlayabilirsiniz.

5 — **Miralay patlatmak:** argo bir sözcüktür. Tokat atmak ya da şamar indirmek anlamına gelir.

6 — **Rumyoz:** İstanbul'daki Rumlara verilen bir addır.

7 — **Titireskolaşmak: Titiresko** ipince, elek gibi, entipüften anlamlarına gelen bir halk sözüdür. Daha çok, soğukta ipince şeyler giyinenler için kullanılır: **çok titireskosun.** Benim yazımda **unufak olmuş, eriyip bitmiş** anlamında kullanılmıştır.

Size, lisans tezinizde başarılar diler, çalışmalarınızda beni seçtiğiniz için de teşekkür ederim.

Ören, 14.6.1990

Sevgili Hulki Aktunç,

Seni hiçbir biçimde kırmak istemem. Ne ki Cemal Süreya'nın adını perçinlemek amacıyla yola çıkarılan ödülün Seçiciler'i arasına beni de katmak istemenize evet diyemiyeceğim.

Bir kez biliyorsun, Seçici Kurullarından sağlıklı hiçbir karar çıkmıyor. Şu da var ki, benim oy verdiğim yapıtlara kimseler omuz vermiyor.

Kısacası, böyle bir kurulda benim bulunmam için inandırıcı bir neden yok.

Ben üç yıl önce hiçbir kurula girmemeye kesin karar vermiştim. Ama bu kez **Cumhuriyet**'in önerisini geri çevirmeye yüzüm tutmadığından eski kararımın ne kadar yerinde olduğunu bir kez daha anladım.

Yani beni bağışla.

Gözlerinden sevgi ve özlemle —buna hakkım var sanırım— öperim.

Jale'den Semra'ya ve de büyük-küçüklere (Uluğ, Emrah) çok çok sevgi.

İkinci Bölüm

FİYANGOLU MEKTUPLAR

Zamanlarında, Salâh Birsel'e gönderilen şataraban peşrevler

— Çevremdeki 25-30 yaş kuşağının en tanıyıp sevdiği Türk yazarlarının başında geldiğinizi sevinerek görüyorum. Sevincim sizin adınıza değil, o gençlerin adına. Sizin gösteriş ve alayişten ne denli kaçındığınızı oldukça yakından biliyor ve anlıyorum. Gençlerin sizden öğreneceği ne güzel şeyler var. Bir dili sevdirip sözcüklerle dostluk kurmanın yardımlarını öğretmeniz yanı sıra benzersiz yolculuklara çıkarırsınız satırlarınızda. Aslında bir ekolsunuz siz. Ancak öğrenci olmaya kimsenin cesaret edemediği pek güç bir ekol.

21.9.1986
(Dr. Füsun Doğu)

— «Sabunlama» için «Yatmış Aslan Durumu»nun bir halkası gözüyle bakıyorum. Gerçekten ilginç bir deneme. Bizde deneme ile uğraşanlar için, denemenin yapısı ve içeriği yönünden diri bir önderlik yapar. Ben öyle kanıdayım. Kendilerini devekuşu sananlara çölün kumu, artık bir kurtarıcı değildir.

9.6.1973
(A. Kadir Bulut
P.K.: 1 Anamur)

— İlginç bir yapıt **Dört Köşeli Üçgen.** Ama edebiyatımızda yeteri kadar anlaşılmış olduğunu sanmıyorum. Gerçek bir fiction (Kurgu-bilim). Şizin de tahmin ettiğiniz gibi bu tip eserlere özel bir ilgim vardır benim. Kitabın üzerinde duracağım.

28.12.1972
(Zühtü Bayar)

— yılında Beyoğlu'nda Cahit Sıtkı'yla, Sait Faik'le, Neyzen Tevfik'le «Biz bize, diz dize» oturup sohbet ettim. Salâh Birsel'in dört dörtlüklerini tanıdım. **Asansör'ü** de 100 tane 1001'e değer buldum. Tekrar tekrar okumak üzere.

(Tarihsiz ve imzasız bir mektup)

Bizim ünlü Hacivat
Bulmuş sizce bir avrat
Ona canlılık veren
Sizsiniz büyük Üstad

Okunmalı her kitap
İşte en büyük sevap
Onlarla aydınlara
Ediyorsunuz hitap

Çengelköy, 27.6.1973
(Sadullah Gür)

— Sizin sanatınıza saygı duyan ve beğenen bir sanatseverinizim. Kitaplarınızın tümünü sağlamış olmama rağmen **Kahveler Kitabı**'nı maalesef temin etme olanağım olmadı. Sizden ricam, elinizde fazla bir **Kahveler Kitabı**'ndan varsa, posta bedeliyle birlikte ücretini bildirin. İster havale şekliyle, isterse posta pulu olarak göndereyim. Kitabı gönderirken adıma imzalayarak göndermenizi unutmamanızı isteyeceğim. Bir başka ricam ise, ömür boyu tatlı bir anınız olarak saklıyabileceğim bir fotoğrafınızı adıma imzalamanız dileğimdir.

Balıkesir, 7.9.1981
(Ali Hikmet Varlık)

— **Yaşlılık Günlüğü**, sayfa 105'te bir tümce: «Yazacaklarınızı yetiştiremiyeceğinizi düşünüp telâşa kapılmak.»

Ben en çok bu tümceye takıldım. Kapılın, kapılın. Türk edebiyatında sizin gibi kendine özgü bir yol çizmiş yazarların böyle bir telâşa kapılması gerekli bence. Sanırım sizin okurunuzun da telâşı var, sizin yeni kitaplarınızı okumak konusunda.

Ankara, 20.2.1987
(Alâaddin Emre)

— **Sedat Simavi Vakfı**'nın ödül töreni fotoğraflarına baktım da, 20'sinde bir Mersin çiçeği gibiydiniz. Böyle bir atayazara **Yaşlılık Günlüğü** nedeniyle ödül verilmesi de bir paradoks bence. Bir başka Salâh Birsel hayranı arkadaşım ise: «Salâh Baba, kızaktan denize yeni indirilen bir yat havasında» dedi. Belki de sevgi paranoyasından, ödülü ben almış kadar sevindim vallahi. Milli maçtaki gol çığlığınca tebrikler.

Londra, 17.12.1986
(Ragıp Duran)

— **Türk Dili Dergisi**'nin soruşturmasına verdiğim yanıtta sizin Türkçenizi çok beğendiğimi söylemiştim. Gerçekten de öyle. Denemelerinizin tiryakilerinden biri de benim. Burdaki derslerimde bol bol adınız geçiyor.

Rotterdam, 25.10.1988
(Prof. Dr. Mehmet Fuat Bozkurt)

— İkinci kuşaktan bir öğrencim geçende bana geldi: «Hocam, birisi sizinle tanışmak istiyor. Çok ilginç bir adam. O da sizin gibi Salâh Birsel hayranı. Otuz yıl önce Türkiye'den ayrılmış. Denizci olarak tüm dünyayı dolaşmış. Sonra Porto Rico'lu bir kadınla evlenmiş. Kuzey Hollanda'da bir

köy evi alıp yerleşmiş. Türkiye ile tüm bağları kopmuş. Yalnız kitaplarla bu bağlantıyı sağlıyor. Geçende adamla karşılaştım. Benimle konuşurken Salâh Birsel'den söz etti. Ben de, sizin de Salâh Birsel'i pek sevdiğinizi söyleyince «Mutlak ben bu Salâh Birsel hayranını tanıyacağım» dedi. Ben de «Kendisine söyleyeyim» diye yanıt verdim.»

Evet, Sevgili Üstad, ben bir yana sizi böyle beğenen okurlar var. Ben bir yana demem şundan: İşim gereği, az çok edebiyat tarihi ile uğraşıyorum, yazın ürünlerini inceliyorum. Ama tüm bu uğraşanların dışında bir kimsenin sizin tutkununuz olması beni çok sevindirdi. Bu, kültür adına önemli bir gelişme. Sizin denemeleriniz kişiye yeni evren kazandırıyor.

Rotterdam, 10. 1. 1988)
(Prof. Dr. Mehmet Fuat Bozkurt)

— Çok önceki yıllardan beri deneme ve günlüklerinizi zevkle okuyorum. Özellikle yazılarınızda gülmece öğelerini kullanmanız, yazı ve şiirlerinizi daha güçlü kılıyor. Yazınımızda örneklerine rastlamak olanaksızdır.

17.2.1989
(Mehmet Semih)

— Bir süredir, sağımızdaki solumuzdaki iki komşumuzun «Salâh Birsel salvo ateşi» içindeyim. Sağımızdaki komşumuz Sevim Hanım bir «Salâh Birsel hayranı». Dönüp dolaşıp «Salâh Birsel» diyor. Hemen bütün kitaplarını okumuş. Kendisinde olmayan bir kaçını da benden istedi. Verdim, okudu. Her bahçe söyleyisinde, söz dönüp dolaşıp Salâh Birsel'de düğümleniyor. Solumuzdaki komşumuz Güler Hanım bir Amerikalı ile ilgili. Her yaz geliyorlar. Kışın Amerika'ya gidiyorlar.Bir de ablası var. Zarif bir hanımefendi.

Artık yaşlı denmesinde bir sakınca yok. Onunla konuşurken «Salâh Birsel aramızda, günaydın.» demek âdet oldu.

Kuşadası, / 13.10.1989
(M. Sunullah Arısoy)

— Bir iki haftalığına, askere gitmeden önce geldiğim Paris'te, kısa zamanda hazırlanmamı gerektirecek bir sergi önerisi aldım. İstanbul'dan, ailemden uzakta, zorlu bir çalışma temposu içinde bunaldıkça, anılarınızı, denemelerinizi okuyup yeniden çizme gücü edindim.

Paris, Haziran 1983
(Ressam Mehmet Koyunoğlu)

— **Sedat Simavi** ödülünü almana çok sevindim. Senin denemelerinin, şiirlerinin farkına varmamış bahtsızlara bunu göğsümü gere gere anlatıyor, senin adına seviniyorum. Gerçi bu ödülü almasan da sen kendini kabul ettirmişliğinden bir şey yitirmeyecektin ama bu ödül, dünyaya âmâ gözlerle bakanlar için iyi bir gösterge olmuştur sanırım. **Kurutulmuş Felsefe Bahçesi** beni büyüledi dersem sakın bir abartma peşinde koştuğumu sanma. **Güneş**'teki denemelerini ilgiyle izliyorum.

Kıbrıs Mağusa, 29 Ocak 1987
(Gazeteci Yaşar Karadoğan)

— Bilirsin, günlük ne denli güzel olursa olsun, hacimsiz oluyor. Senin günlüklerini ise seve seve okuyorum. Başka boyutlarla donatıyorsun çünkü onları. Kısacası, düz cam, bir prizmaya dönüşüyor senin elinde.

26.5.1989
(Yergici Hasan Çelebi)

— Bugün çok güzel başladı. **Seyirci Sahneye Çıkıyor**'u okudum. Sindire, sindire, öğrene, öğrene, coşa coğa... Kısacık parçaların mozayiği o kadar anlamlı, o kadar bütünleşmiş ki... 1940'lara ve sonraki yıllara ışıltılar saçmışsınız. Kutlarım. Ellerin dert görmesin.

New York, 19 Kasım 1989
(Talat Sait Halman)

— Size duyduğum hayranlık ve sevgiyi çok önceden bildirmem gerekirdi. (Cemal Süreya'yı anmamak mümkün mü?) Ne ki, kimi cesaretsizlik, kimi ihmal, kimi de «özel duyguları açıklama hakkının» bilincine ulaşamama yüzünden olsa gerek geciktiyoruz. Daha fazla gecikmeden söylüyorum: Sizi seviyorum, size hayranım.

Antalya, 22.3.1991
(Cavit Sarıkaya)

— Salâh Birsel denemelerinde boyuna insan sevgisinden, tabiat sevgisinden, sanat sevgisinden, kitap sevgisinden sözaçmanın insanları güzel ve iyi olan şeylere çekmek için olduğunu söyler. (...) Salâh Birsel'e göre ağaçlar düşünce üreticisidir. Onlar insana yaşanılan zamanı, zamanın öncesini ve sonrasını bir tabakta sunarlar.

(İsmail Özkahraman, 26.12.1988 günü TV. 1.'de **Köyümüz-Kasabamız** adıyla yaptığı konuşma)

— Bir yazarın yaratıcı hüneri konunun özgürlüğü ile ortaya çıkar. Bu özgürlüğün ne anlama geldiğini kitabınızı **(Sen Beni Sev)** okurken yaşadım. (...) **Cumhuriyet/Dergi**'nin son sayısında Metin Güven'den, Ahmet Ada'dan söz eden yazınızı okudum. Ne güzel kendinden sonraki kuşaklara sevgiyle bakabilmek. Bu yüzden de kutluyorum.

Trabzon, 26.5.1991
(Şair Ahmet Özer)

— Yarın matbaada olacak **Bağdat Hırsızı**'nı. Hepimiz teker teker çok sevdik. Bir sinema manyağı olduğum için, yazıda geçen adların hepsini bilmeme çok sevindim. Tabii ki hemen hiçbirinin filmini görmedim. **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**'nu bitirdim geçende. Bayıldım. Şimdilerde okumayla ilgisi pek fazla olmayan üç Türk vatandaşına hileyle ve cebren zorla okutuyorum. Çok çok pıhpıhlandıklarına göre hazettiler anlaşılan. Türkiye'de eleştirinin şifahî temsilcisiyim. Böyle muşta çekip kitap okuttuğum çok olmuştur. Bana da Papini'yi böyle okutmuşlardı.

10.9.1980
(Şair Murathan Mungan)

— Deneme türünün yeni bir başyapıtı olan **Amerikalı Tolstoy** cana can, usa us katıyor. Her satırını içime sindire sindire okudum. Bu yeni güçlü ürünü yürekten kutlarım.

New York, 8.10.1983
(Talat Sait Halman)

— Oldum bittim, denemede üstünüze yoktur, diye düşünmüşümdür. **Kendimle Konuşmalar**'la başlar bu tutku bende. **Şiir ve Cinayet**'teki yazıları biliyorum. **Türk Dili**'nde okuduklarımı. Deneme yazmak, salt **erudition** işi değildir. Öyle olsa U.N.'yi büyük denemeci saymak gerekir. Ne ki, işin içine zekâ denen şey de karışmalıdır. Montaigne çaktırmadan zekidir. Ama bizde çaktırmak gerekir. Çünkü bizde, çaktırmadan zeki olmanın olasılığı yoktur. Ama çaktırmanın da bir raconu vardır. Kimileri bunu ağızlarına yüzlerine bulaştırmakta yektâdırlar.

5.2.1976
(Hilmi Yavuz)

Paf ve Puf adlı kitabınızı İstanbul'daki yayınevinden edinerek değerli koleksiyonum arasına katmış bulunuyorum. Bu eserinizin ilk sahifelerinde **Halley Kimi Kurtarır** adlı bir kitabınızın da yayınlanmış olduğunu sevinerek öğrendim. Lütfen bana hangi yayınevinde basılmış olduğunu ve fiyatını bildirmek zahmetinde bulunursanız, pul gönderip istemek arzusundayım. Şimdiden teşekkür eder, Tanrıdan kaleminize bin bereket ve sağlıklar dilerim.

Urfa, 2.9.1981
(Ahmet Topal)

— Eşim de, arkadaşlar da, ben de o enfes yazınızı okuduk. Yer yer birkaç kez zevkle okuduk. Başkalarına, kapıdan gelip geçenlere okuduk. Böyle bir dil yeteneğini kutlamak bile az gelir. Yazınız **FDE** için (Mart 1981) bir onur olacak.

19.12.1980
(Prof. Tuğrul İnal)

— Bu yazılarınızın **(Şiir ve Cinayet)** birçoğunu çıktıkça **Türk Dili**'nde kıvanç duyarak okumuştum. Şimdi bir kitap çerçevesi içinde hem bir kafa şöleni, hem şenlendiriyorlar beyni. Günümüz Türk şiirinde de **humour** ve **ironie**'yi konumlaştıran tek ozanımız olarak, özel yerinizin ayırdında olmaya çalışıyorum. **Haydar Haydar**'dan yeni, kalıcı tadlar aldım.

Stuttgart, 30.5.1976
(Romancı Yüksel Pazarkaya)

— **Asansör**'ü bir solukta okudum. Biliyorsunuz, bir solukta okumak, romanlara, öykülere özgü bir özelliktir. De-

nemede bu anlatımı tutturmanın nasıl bir yeteneğin, nasıl bir çabanın ürünü olduğunu daha iyi kavrıyorum. **Gösteri**nin Haziran sayısındaki yazınızda bu anlatıma sahip çıkışınızın kökenindeki emeği anladığımı sanıyorum. İlk bakışta ters gibi görünen sözlerle ben de karşılaşıyorum. Ancak, bu anlatımın yerine düzünü yeğlediğimizde ortada bir şey kalmıyor. Aynı durum Evliya Çelebi'de, Hüseyin Rahmi'de, başka boyutlarda Ahmet Haşim'in düzyazılarında da vardır. Edebiyatın bir dil sanatı olduğunun bilincine varamıyanlar, kavrayışsızlıklarının suçunu bir süre daha sizde bulacaklardır.

Berlin, 19.7.1987
(Adnan Binyazar)

— «Deneme» ödülünde «Başarı Ödülü» alan yapıtlara baktım. Seni açıkça harcadıklarını daha iyi anladım. Ben «Şikago Mezbahası»na büyük ödül, öbürüne başarı ödülü vermiştim. Büyük ödülün ikincisi için de U.N.'in olduğunu sandığım büyük kitabı önermiştim. Ona da bir şey vermemişler. Gelecek ödüller için sana öğüdüm, bu kadar güzel şeyler yazmamandır.

5.3.1971
(Cemal Süreya)

— Ben «Eskişehir Sanatçılar Birliği Derneği»nin başkanıyım. (...) Sanat yazarlığına hevesli ve yetenekli bir arkadaş var, adı Şaban Bağcı. Ona da yardımcı olabilmek için elimde bulunan sizin **Günlük**'ünüzü (Yeditepe Yayınları) verdim. Çünkü kitabınızı kendime bir ders kitabı seçmiştim. Genç arkadaş günlüğünüzden kendisine konular bulup yazılar çıkarıyor. Ayrıca sizin sanat ve şiir üzerine görüşlerinizi ele aldı, çalışmalar yapıyor. Dergilerde ya-

yınlanmış yazılarınızı bulup verdim. Bugünlerde sizinle yazışmak da istiyor. Yardımcı olmanızı rica ediyorum.

18.8.1979
(Şahabettin Tosuner)

— Seni «Keçi Çobanı Kuzu Çobanı» adlı denemen için gönülden kutlarım. **Türk Dili**'nin bu sayısında okudum. Dört başı bayındır bir denemeydi bu. Tatlı bir söyleşi havasında. Denemede en iyi kuralı sağlayan: okutan. Çok sevdim denemeni.

1.4.1971
(Ceyhun Atuf Kansu)

— Şiirlerinizin üzerindeyim. Ne kadar sarsıcı şeyler. Hele derinliğine oluşları. (...) **Yeni Adam** Mayıs'tan itibaren sekiz sayfa çıkacak. İçinde bir de şiir sayfası bulunacak. Bu sayfayı istediğiniz gibi tasarruf etmenizi çok isterdim. İstediğiniz şiirleri basar, istediğiniz tenkitleri yaparsınız. Bilmem bunu yapmak ister misiniz? Çünkü **Yeni Adam**'ın şairi sizsiniz.

Ankara, 30.4.1956
(İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu)

— Yazınız, pek sevdiğim yazınız ilk sayıda çıkıyor. Dergiyi beğeneceğinizi sanıyorum. Ben bu ayın 25. cuma günü İstanbul'da olacağım. Konak Otelinde. Görüşeceğimizi umarım. Gelecek sayıya bir şiirinizi de bekliyorum.

24.12.1953
(Suut Kemal Yetkin)

— Kitaplarınızı okuyorum. Şu anda **Dört Köşeli Üçgen**'inizi okumaktayım. Severek okuyorum. İlginç bir roman yazmışsınız. Daha önce bir romanınız yayınlanmadı, biliyorum. (Belki de okul sıralarında roman denemeleriniz vardı. Bakın bu çok mümkün işte.) Gözlemci'niz gerçekten ilginç bir kişi. Çok sevdim. O'nun dünyasına daldım hep, okurken.

23.3.1972
(Mahmut Alptekin)

— **Yaşlılık Günlüğü**'nü çeşitli duygu gel-gitleriyle, ama o sanatsal çağrışımlarından hep haz duyarak okudum. **Kuyucaklı Yusuf** ve **Madonna** üzerine getirilen eleştirilerle aynı düşüncede olduğumu görmek beni ayrıca gönendirdi. Sonuçta, yine yaratıcı olan yazar anlıyor yazınsal yapıtları. Eleştirmeci falan, filan değil. Sayfa 129'daki T.D.K.'daki olay tüylerimi ürpertti. Ne türlü ruh yapısı taşıyan insanlarla çevrili olarak hayatımızı geçirdiğimizi bilmez değildim; ama buradaki yalnızlık içinde, çok derinden, çok kavramsal olarak, çok derin bir acıyla anlamıştım. Hayatımızın esas hayıflandığım yanı zaten bu.

Stokholm, Temmuz 1987
(Bunaltı Yazarı)

— **Yaşlılık Günlüğü**'nü keyifle okudum. Daha önce **Şişedeki Zenci**'nin de keyfini sürmüştüm. Kafana ve eline ve yazı makinene sağlık.

Bodrum, 11.6.1986
(Cevdet Kudret)

— Başarılarınız ve güzel yapıtlarınızı ilgiyle izliyor ve çok seviniyorum. **Simavi Ödülü**'nü kazanmanız da çok sevindirici bir olay oldu benim için. **Şiirin İlkeleri** adlı kitabı-

nıza da kavuştuk çok şükür. Gerçekten çok değerli bir yapıt. Çok sevindim.

İstanbul, 31.1.1987
(Şair Sunay Akın)

— Hem teşekkür ediyor, hem de gönülden kutluyorum sizi. **Salâh Bey Tarihi**'nin bu dördüncü cildini **(Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi)** olsun, öteki yapıtlarınızı olsun, söz varlığının genişliği ve özgürlüğü bakımından da önemli bulduğum için, kısmetse, birkaç öğrencime bu açıdan taratmak düşüncesindeyim.

Ankara, 12.2.1983
(Prof. Dr Doğan Aksan)

— Arı dil'in öncülüğünü yapanlar Türk Dil Armağanına nedense geç kavuşuyorlar. Başarını kutluyorum demek abes. O Başarı, armağandan önce de ortada duruyordu. Kutlamak aklımdan geçmemişti. Her yaptığının başarı olduğuna alıştığımdan belki de. Yine de çok sevindim. Başkaları da farkında diye.

İstanbul, 28.9.1976
(Haldun Taner)

— Size saygı, topluma vermek istediklerimizi kavramaya çalışmaktır. Kuşkusuz, sizdeki söyleme kıvraklığını ve yorum inceliğini ha deyince kavradığını söyleyen, yanılgısını da birlikte dile getirmiş olacaktır. Ama ben, sizi kavrayanlardan biri olduğumu ileri sürme cesaretini göstereceğim. Her sözcüğünü tartarak yazı yazanların sayısı ne çok azaldı yazınımızda. Siz bunu en dürüstçe başaranlardan birisiniz. (...) Olayların özündeki çekirdeği çıtlatan

denemeleriniz ise, gerek yöntem, gerekse anlatım yönünden, Türk düzyazı geleneğine yeni açılımlar kazandırmıştır. Bana kalırsa, bu yalnızca Salâh Birsel'in denemede yaptığı atılım olarak değil, Türk düzyazısının vardığı aşama olarak da değerlendirilmelidir.

Berlin, 28.10.1986
(Adnan Binyazar)

— Daha yenilerde **Şiir ve Cinayet**'i, **Kahveler Kitabı**'nı, **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**'nu okumuştum. Kimi yapıtlar ilkin içerikleriyle ilgili düşünceler getiriyor, kimi yapıtlarsa daha geniş ve gür bir düşünce kamaşması yaratıyor. Yazdıklarınızı —çoğunu ikinci kez— okurken her yeni coşkunlukta şunu algılıyordum: Türkçe'yi belli alanlarda yeniden yaratmak, Türkçe'ye o alanlarda yeni bir bilinç sunmaktır. Siz baştan beri o mutlulardansınız.

İstanbul, 8.4.1976
(Hulki Aktunç)

— Sevgili Büyük Yazar Baba, kim demiş sizin «büyük» baba olmadığınızı Büyük babamızdan babamızdan öğrendiğimizin kat kat fazlasını siz büyük yazar babamızdan öğrendik. Torununuz olarak siz büyük yazar babamdan bir isteğim var: **Hacivat Günlüğü**'nün arka kapağındaki Victor Hugo resminden istiyorum. Odamdaki tek insan resmi sizin olsun istiyorum.

Emirdağ, Afyon, 2.7.1983
(Erdem Atalay)

— Sizin **Kahveler Kitabı** adlı eseriniz üzerinde lisans tezi olarak bir dil çalışması yapmaktayım. Değişik kulla-

nımları ve Türkçe Sözlük'te yer almayan sözcük, terim, deyim ve ikilemeleri taradım. (...) Bazılarının anlamını cümlenin gelişinden çıkarabildiğim halde, hiçbir yerde karşılığını bulamadığım kelime ve deyimlerin anlarını bana bildirerek çalışmama yardımcı olursanız, memnun olurum.

Ankara, 26.4.1989
(Bahar Kalafat)

— Birkaç kişi, Salâh Birsel'in yapıtlarında yer alan öğelerinin belirli bir ölçüt-dil dışında kalan bölümünü kapsayacak bir «Salâh Bey Sözlüğü» yazmayı kararlaştırdık. Hem tam, hem bağdaşık bir ürün ortaya koyma düşüncesiyle, bütün yapıtlara yönelmesi öngörülen tanıklı bir sözlüğe eklenecek bir «Salâh Bey Tarihi Dizini» tasarlanıyor.

Ankara 31.5.1984
(Nur Başnur, Mehmet Ekmekçi, Cevat Güzel, Bülent Kürdiller adına Yurdakul Kavas)

— **Felsefe Bahçeleri**'ni okuyalı beri sana her gün yazmak istiyordum. Korkunç sevdim denemeni. Büyük bir ustalık işiydi. Kutlarım. Dil de en doruk noktada. Türkçenin belini getirmek de buna derler.

Bodrum, 2.6.1975
(İlhan Berk)

— Denemelerinizden bir Salâh Birsel'in saygın yazarlığını, birçok yazarın hayatından sahneleri, acıları ve güzellikleri öğrendim öğrenebildiğimce... Çoğu denemeniz benim için itici güç oldu. Söz gelişi «İlginç Bir Salyangoz»u hiç unutamam. Şiir gibi hep aklımdadır. Sanırım ilk kez **Türk Dili Dergisi**'nde okumuştum. Hemen ardından yeniden sıvandım edebiyata.

Ankara, 12.9.1983
(İbrahim Yılmaz)

— En Baba Yazar Salâh Birsel'e/Günlük ile şiirleri hemencecik içiverdim. Zenci'nin şişesini ise henüz yarıladım. Her biri bir başka Gatherine şurubu. Hulki (Aktunç) burada iken kulaklarınızı sık sık çıtlattık. Yalnız Hulki bir ara «Senin yazılarını okuyanlar beğeniyor. Bu adam Salâh Birsel'i çok seviyor, diyorlar» dedi. Çok sevdiğim doğru da, «A, o zaman daha özgün olmalıyım» dedim. Hulki de «Yok canım, taklit ediyorsun demiyorlar» buyurdu. Hani bazen, birisi bir şey söyler de, iltifat mı, hakaret mi, tam anlaşılmaz. Bir ara öyle bir ruh haline düştüm. Sonra da ben kim, Salâh Birsel'i taklit etmek kim, diyerek içimden, o ruh halini nakavt ettim.

Londra, 29.10.1986
(Ragıp Duran)

— Sayın Ustam / Geçende Güven Turan, taşınmayı biraz ertelediğinizi söylüyordu. Hem bu yüzden, hem de TDK Ödülü dolayısıyle yazayım dedim. Kuşkusuz, siz o ödülden çoktandır büyüktünüz. Geçenlerde işyerinde daktilo başındayken —hep öyleyim ya— aklıma bir şiir düştü. Hızlı edipler gibi bir oturuşta yazdım. Ne düzelti ne bir şey. Şiirle ilgim yok, ama tanıdıklar bana kendileriyle ilgili bir şeyler çağrıştırınca döktürüyorum. Bu sizin için. Bakalım ne diyeceksiniz, kafamdaki— kendinize.

1976 YILININ GÜZÜNDE İSTANBUL'A GÖÇMEK İSTEYEN SALÂH BİRSEL'LE KONUŞMALAR

— Efendim gözünüzün altı
— Şarap olsa gerek kardeş
ben akşamları vah akşamları
üzünç yaşlı bir kargadır çatımda

— **Kahveniz ha bire soğumada**
— **Ben bunu yazmadayım kardeş**
ben kahvelerde o kahvelerde
kimi telvedeyim kimi kara saplı tabanca

— **Cepleriniz kalem dolu**
— **Biri şiir biri nesir biri**
her hurufatta tırısta
kimi benimle şarkı söyler
kimi hep elleri dinlemekte

— **Göçmen bürosuna uğradınız mı**
— **Ben kardeş hep yollardaydım konmadım**
ben yollarda hep yollarda
kendi defterlerimi bıçakladım

— **Görüşmemiz burada bitmiyor**
gitmeyin de kendi defterlerimi
keyifle bıçaklayayım
— **Bu söylenir benim masamda**

İstanbul, 4.10.1976
(Hulki Aktunç)

— **Nono Bey**'i dayanamayıp almıştım. Gönülden ırak düşmediğimiz haberini taşıyan **Nono Bey**'i bağrımıza basıp, okunmuşunu da biz, bir başka «Salâh Bey Tarihi» tiryakisine yılbaşı hediyesi ettik ki onun da gönlü, diyar-ı Brüksel'de şâd ola. (...) «Ut» da sözünü ettiğiniz Kemalpaşazade (Lastik) Sait Bey, benim büyük babam oluyor. Mme Abidin Dino'nun (Güzin) da büyük babası, çünkü kendisi annemin kuzini. Nereden nereye değil mi? Bari iyi birisi miymiş ecdadımın bu tek yazan kişisi, hiçbir şey bilmiyorum hakkında.

Ankara, 7.1.1983
(Füsun Akatlı)

— Dört beş kez okudum **Haydar Haydar'**ı. Güzel yazmışsın doğrusu. Eline sağlık. Belki seni yadırgatacak ama, **Haydar Haydar** bana kargaşa günlerinin Fransa'sını getirdi. Villon gibi, acı bir mizah dolu. Senin şiirlerinde var olan aklın duyguya üstünlüğü iyice belirginleşiyor bu kitapta. Değinme yolu ile güç kazanan gerçek daha da bir etkili oluyor. Bana sorsalar «Birsel» toplumcu bir ozan derim. Kızarlar biliyorum, olmadık sözler ederler. Ama nedir toplumcu olmak. Gereksinmeleri bağırma yolu ile söylemek mi? Bu kısa cümleleri bir yazı'ya dönüştürmek istiyorum.

Türk Dili dergisindeki yazını okudum. Aslan'lı yazıyı. Olağanüstü güzellikte bir yazı o. Yazmak gerek Salâh can, bizler için yapacak başka hiçbir şey yok başka.

Dediğim çıktı. Verdiğim cevaptan ötürü durmadan kınanıyorum. Üstelik de kınayanlar çoğunlukla kınamıyacaklarını sandığım kişiler. «Senin gibi bir adam Henry Miller'i över mi?» diyorlar. Şaşırıyor insan doğrusu. «Senin gibi bir adam» ne demektir bu? Övermiş gibi yapıyorlar ya, aslında bal gibi yermektir bu.

19.1.1973
(Ozan Nevzat Üstün)

— İngiltere'de üç ayda bir **Modern Poetry in Translation** adında kaliteli ve yetkili bir şiir dergisi yayınlanmaktadır. Dün akşam Kıbrıs'lı şair dostum Taner Baybars ile bu derginin yayın yönetmeniyle buluştuk ve konuştuk. Derginin bir Türk Şiiri Özel Sayısı çıkacak. Bu sayı sıraya konuldu. Hazırlandı, sıraya konuldu ve ancak önümüzdeki yılın ilkbaharında yayınlanacaktır. Dün gece oturup o şiirleri «light editing» yaptık, yani ufak tefek düzeltmeler. Benim, Taner'in, Feyyaz'ın, Halman'ın başka çevirileri de

var tabii. Böyle bir sayı İngiltere'de ilk kez yayınlanıyor. Bunun için doyurucu ve kusursuz olmasını isteriz.

Londra, 12.5.1970
(Şair Osman Türkay)

— Bizde bulunan öteki şiirleriniz girmiştir **Modern Poetry in Translation** dergisinin Türk Şiiri Özel Sayısına. Şiirleriniz Talat Halman tarafından çevrilmişlerdir. Daniel, Baybars ve ben de gözden geçirdikti. İyi şiirlerdi. Bununla birlikte, resimlerinizi yayınevine ben kendi elimle ulaştırarak İngiliz editöre verdim. Dergi dizgideydi ve tam klişelerin yapıldığı bir gündü. Resimler işimize yaradı ve yayınlandı.

Daha çok İkinci Dünya Savaşı sonrasında yazılan Türk şiirini içeren bu Sayı'da Dağlarca, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, siz, İlhan Berk, Necati Cumalı, Cahit Külebi, Behçet Necatigil, Atillâ İlhan, Turgut Uyar, ben, Edip Cansever ve Cemal Süreya yer almaktayız. Dranas'ı durup özene bezene çevirmişsek de, 19. Yüzyıl Fransız şiirine benzediği gerekçesiyle İngiliz editöre kabul ettiremedik. (...) Şimdi **Bulletin of Selected Books** için bir Özel Türk Sayısı hazırlıyorum. Bu, benim eski bir tasarımdı, şimdi gerçekleşiyor. Bu sayı için sizden ve güvendiğiniz dostlarınızdan yazı rica edeceğim. İngilizce bilmeyenler Fransızca da yazabilir. Çünkü dergi iki dilde çıkıyor. İsteyeceğim, son yıllarda çıkan önemli bir kitabın çok uzun olmayan eleştirisidir. Türkçe yazılırsa ben İngilizceye çeviririm.

Londra, 10.4.1971
(Şair Osman Türkay)

— Size karşı mahcubum. **Modern Poetry in Translation** son dakikada bize oyunu yaptı. Sizin şiirleriniz dizil-

mişken nasıl çıkardılar anlıyamadım. Sonra resimli olacaktı. Resminizi kendileri istemişlerdi. Hiçbir resim basmadılar. Bu yüzden kendileriyle kavga ettim. Bilmiyorum. Yapacaklarını bana bildirmeliydiler. Türk Özel Sayısı eksik çıktı. Beni yalancı durumuna düşürdüler.

Londra, 17.7.1971
(Şair Osman Türkay)

— Kemal Tahir'in son romanı **(Kurt Kanunu)** üzerine bir eleştiri yazdım. Daha çok romanın kuruluşuyla ilgili bazı düşünceler... Polis romanı plânı üzerinden tarihsel bir roman yazmağa kalkışmış hazret. Bir iki yanına şöyle dokunuverdim. Yok, yok öyle «ukalacasına» değil, efendice, çelebice. Baktım yazımda gereksiz yerler var, tuttum karalayıverdim. Yazımın görünümü biraz bozuldu galiba. Yeniden yazmayı düşündüm önce, sonra gözüm yemedi, caydım yazmaktan. Ve Salâh kardeşimin hoşgörüsüne yaslanarak sunuyorum yazımı.

Bu eleştirim bir kez **Türk Dili**'nde çıksın hele. Ortalık bak nasıl karışacak. Romancıdan yana olanlar var buralarda, karşı duranlar olduğu gibi. Şimdi «Sessizlik Denizi» gibi durgun hepsi. Birinin bir taş atmasını bekliyorlar, ürkütücü bir sabırla. İyi hesapladım, evdeki pazar çarşıya uyarsa, bu taş benim eleştiri olacaktır. İlk atım suya ulaşamazsa, arkada ikinci taş hazır: «Mustafa Kemal'e yan bakan romancı».

İstanbul, 17.9.1969
(Eleştirmen Fahir Onger)

— Bir hafta boyu hep **Kendimle Konuşmalar**'ı okuyorum. Buradaki denemelerin yanında Ataç, çenesi düşük bir kocakarı, Haşim bir kekemeden başkası değil. (...) Kar-

deş, kitabında denemelerin sıralanışını sevmedim. En başa, en olmıyacakları koymuşsun. Kitap «Picasso»dan ya da bir başkasından başlasa daha iyi, daha çarpıcı olurdu. İlkten çok göze batıyor o iki yazıdaki sürçmeler. Ama ondan sonrası her biri bir çoban yıldızı denemelerin. Kültür tarihinin yakın, uzak köşelerinde sanki yürümeden geziniyoruz. Sevdim bu kitabını, çok sevdim..

Ya benim yazım, **Türk Dili**'ne öyle bir çöreklenmiş ki, bayıldım. Hele Türkçe'si? Hangi büyülü süpürge temizlemiş bir anda yıpranmış sözcükleri? Onca telâş arasında bu ilgilenmene nasıl teşekkür edoyim? Bir de postadan paracıkları alınca.. Ama dur hele... Buradaki dostlar yazıyı hemen okumuşlar, ille de sonunu getir diye tutturdular. «Sonunu Tahsin Yücel yazmış **Varlık**'ta» dedim. Beğenmemişler o yazıyı. Kemal Tahir'e «Sen Atatürk'e karşı çıkıyorsun» demek ucuz eleştiri olurmuş. Yaz da savlarını çürüt bakalım» diyorlar. Hazırız be anam, Kemal Tahir'e ayrık bitmez tarlada kök söktürürüz. Ne ki biraz politiktir eleştirinin ikinci bölümü. Bitirince yollarım sana, okursun bir kez. Elimden geldiği kadar savları edebiyat içine çekip bu alanda yıpratmaya çalışırım. Başarabilirsem iyi olacak.

İstanbul, 12.11.1969
(Eleştirmen Fahir Onger)

— **1940 Kuşağı**'nın oluşumunu belirten başlıca üç olay biliyorum: 1938'den sonra çıkan öncü dergiler, **Tasfiye Hareketi** ve **1941 Liman Sergisi.** Bir de bu belirtiler karşısında ırkçıların atılımları sonucu siyasal plânda uygulanmış bir Sürgün olayı vardır. Böylece **1940 Kuşağı** daha belirdiği anda güldüren, sürgün ve tutuklamaya kadar uzayan bir saldırı ve baskı ortamında iş görmüştür. Kuşak hareketinin dış görünümü 4 yazıda özetlenmiştir. Ama bun-

lardan yalnız **Tasfiye Hareketi** ile **Liman Sergisi** bitmiş, öbürleri daha yazılmamıştır. Oysa yazınsal ve eleştirisel ağırlığı olan «1940 Kuşağının Getirdikleri» bölümü, öncekilerin yazılmasından sonra kaleme alınacaktır.

İstanbul, 30.12.1969
(Fahir Onger)

— İki gözüm Salâh Bey / Mektubunuzu bugün aldım. Beni düşünmüş olduğunuza çok teşekkür ederim. **Kleopatra'nın Burnu** için formasına 32 lira az para değil, 35 olsa elbette daha iyi olur. Neden forma hesabı? İlk basış için toptan bir ücret veremiyor mu? 200 lira desek... Benim de şimdi pek işime yarar. Bir konuşuversin.

Yenilik'te sizin **Günlük**'ü okuyorum. Attila İlhan için söylediklerinizi ben de doğru buluyorum. O delikanlı iri lâkırdıyı fikir, böbürlenerek konuşmayı da şiir sanıyor. İlk şiirleri, C.H.P.'nin şiir yarışmasına gönderdiği şiir, fena değildi, sonradan bozuldu. **Günlük**'ün ikinci parçasını, şu «Güdümlü, buyruklu sanat...» diye başlıyanı **Türk Dili**'ne **Dergilerde**'ye aldım. Kendimce birkaç düşünce kattım. Sonunda sizden «peşinde» sözünü kullanmamanızı da diledim. Bir de şunu söyliyeyim, onu dergiye yazmadım: ben «günce» demeyi «günlük» demekten daha iyi buluyorum. Ama belki giderek sizinki tutar. **Günlük**'ten birkaç parça da **Türk Dili**'ne göndersenize. Biliyorsunuz, yazı kurulundakiler sizin yazılarınızı seviyorlar.

Ankara, 13.11.1953
(Nurullah Ataç)

— Azizim Salâh Bey / Romanın müsveddelerini size perşembe günü göndereceğimi söylemiştim, olmadı, bir işim çıktı, elime alamadım geçen hafta. Ancak dün çalışa-

bildim. Bunu hangi kitapçının basmak istediğini bildirmediniz bana, ama onun bir önemi yok, sizin tanıdığınız bir kitapçı olduğuna göre elbette iyidir. Yalnız siz kendisine söyleyiverin, tashihlere iyi baktırsın. Bir de siz paranın gönderildiğini yazmıştınız, on günü geçti, daha gelmedi. Bir yanlışlık olacak. Belki de artık istemiyorlardır bu kitabı. Öyleyse de zararı yok. Ama siz bana müsveddeleri hemen yollayıverin, kaybolursa başka bir takım çıkarmak zor, daha doğrusu imkânsızdır. Yalnız bir kere okuyuverin, öyle sanıyorum ki beğenirsiniz, önemli, çok güzel bir roman değil, ama eğlenceli. Hani Pascal'ın bir sözü vardır: «Kleopatra'nın burnu daha küçük olsaydı, dünyanın yüzü değişiverirdi» diye, işte o sözün pek de doğru olmadığını göstermek için yazılmış, okuyanı da oyalar.

Bundan önce yazdığım mektuba bir cevap alamadım. Buna uzun, kısa bir cevap vereceğinizi umarım. Çabuk yazın ki ben de kitabın basılıp basılmayacağını bileyim. Saygılarımı sunarım. (*)

Ankara, 30.11.1953
(Nurullah Ataç)

— İki gözüm Salâh Bey / Bir haftadır size mektup yazacağım, elim değmiyor. Parayı aldım, çok teşekkür ederim. Benim için çok zahmete katlandınız, mahcup ettiniz beni.

Gelelim «Bay» işine. O yazımda birkaç kişi için «Bay» demiştim, sizin için demesem ayırmak olurdu. Hem niçin herkese «Bay» demeyi âdet edinmiyoruz? Biliyorsunuz bizim yazarlarımızın lâubaliliğe pek bir eğilimleri var, buna karşı elimizden geldiğince karşı koymak gerekmez mi?

(*) Ataç'ın çevirisi **Kleopatra'nın Burnu** ilkin, Ankara'da Ulus gazetesinde tefrika edilmiştir.

Yani size «Bay» dediğime darılmayın, kötü bir niyetle söylemedim.

«Peşin» sözünü sevmeyip «peşinden» demeği sevdiğinizi söylüyorsunuz. Anlıyorum demek istediğinizi. «Peşinden» sözünde, halk ağzından olduğu için bir sevimlilik buluyorsunuz. Ama halk ağzından kaçmayı da gerekli bulmuyor musunuz? Halkın ağzından alınacak söz var, alınmayacak söz var. Halkın bütün dediklerini almaya kalkarsak şu Ahmet Kutsi Tecer'ler gibi düşünmüş olmaz mıyız. Bence halktan Türkçe sözleri, doğru sözleri almakla yetinmeliyiz. Neyse, karışmam size.

«Günlük» ile «günce» arasında da ben gene ikinciye bağlı kalacağım. Tekrar tekrar teşekkür eder, gözlerinizden öperim. Unutuyordum: **Bolat Basımevi**'ne (kitabevine) karşı bir diyeceğim olup olmadığını soruyordunuz. Ne olsun, kimseyi tanımam oradan. Sizin beğendiğiniz, sevdiğiniz kimseler olduğuna göre bence de iyidir.

Arkadaşlara da, size de sevgiler, saygılar.

Ankara, 14.12.1953
(Nurullah Ataç)

— Sayın Bay Birsel / Bugün öğrendim, geçen yıl basılan iki kitabınızla siz de Türk Dil Kurumu ödülüne aday olduğunuzu bildirmişsiniz. Ama siz Yargıcılar Kurulu'nun üyelerindensiniz. Yedek üyeler de üyeden sayılır. Size ödülün verilmesi değil, kitaplarınızın ödül için incelenmiş olması bile birtakım dedikodulara yol açar. Bay Cahit Külebi Yargıcılar Kurulu'nda üye değildir, Türk Dil Kurumu'nun Yönetim Kurulu'nda da değildir, gene de ilk ödülün ona verilmiş olması çok kişilere ağır sözler söyletti. Bunun için sizin adaylığınızı koymanızı doğru bulmadım. Siz de Türk Dil Kurumu'na söz gelmesini, öyle sanıyorum, istemezsiniz.

Gene de aday kalmayı istiyorsanız, arkadaşlarla bir konuşayım. Ben bir yolunu bulamadım, onlar belki bulurlar.

Saygılarımı sunarım.

Ankara, 13.2.1956
(Nurullah Ataç)

GECEYARISI MEKTUPLARI

SALÂH BİRSEL

"Gerçek, insanlığın mektuplarında daha bir kolaylıkla ele geçer. Lou'ya yazdığı mektuplar Apollinaire'in sevgilisine çokluk "küçük keçim" dediğini açığa vurmuştur. Alain Fournier ile Jacques Riviere'in mektuplarında da bu iki yazarın birbirlerine "sevgili anneciğim" diye seslendiğini görebilirsiniz. Mayakovski ise sevgilisi Lili Brik'e yazdığı her mektubu "senin köpeğin" diye bağlar. Kimi zaman da bir köpek resmi yapmakla yetinir.
Cahit Sıtkı'nın Ziya Osman'a yazdığı mektuplar da içten kopan sözlerle doludur. Onun mektuplarında iki şey vardır: Şiir ve dostluk. Dahası, dostluk sevgisi onda şiir sevgisinden de üstündür. Tanpınar'ın mektuplarında da şiire, sanata bol bol yer ayrılır. Ama Tanpınar söylediklerini o biçimde söyler ki, okuyanlar, yazarın, başının üstünde bir su testisi taşıdığını, bir eliyle mektup yazarken, öbür eliyle de testiyi düşürmemeye çalıştığını sanır. Kısacası mektuplar neşeli paytondur."
Şiir ve Cinayet'den

BAĞLAM

ISBN 975-7696-30-7